

CONSUMATORII DE DROGURI ÎN AREST PREVENTIV: O ABORDARE DIN PERSPECTIVA DREPTURILOR OMULUI

RAPORT DE CERCETARE

2012

romanian
harm
reduction
network

CONSUMATORII DE DROGURI ÎN AREST PREVENTIV: O ABORDARE DIN PERSPECTIVA DREPTURILOR OMULUI

RAPORT DE CERCETARE 2012

Dan Mihai (avocat)
Maria-Nicoleta Andreescu (sociolog)
Anamaria Szabo (asistent social, PhD)
Marian Badea (sociolog)
Valentin Simionov (asistent social)

Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki (APADOR-CH) este o organizație neguvernamentală, non-profit, înființată în 1990. APADOR-CH dorește să fie un element de referință influent și principal, în dialog cu statul și în colaborare cu societatea civilă, factor determinant al schimbării societății și instituțiilor sale în sensul realizării unei culturi democratice bazate pe respectarea drepturilor omului. Misiunea APADOR-CH este aceea de a determina creșterea gradului de conștientizare și respectare ale drepturilor omului și ale principiului preeminenței legii.

Romanian Harm Reduction Network (RHRN) reunește organizații și persoane care susțin dezvoltarea de programe orientate către reducerea riscurilor asociate consumului de droguri prin intermediul parteneriatului dintre instituțiile publice și societatea civilă, prin îmbunătățirea calității serviciilor actuale și prin facilitarea implementării unor politici eficiente legate de droguri. RHRN este membru al Eurasian Harm Reduction Network (EHRN) și susține ideea că politicile în domeniul drogurilor trebuie elaborate în conformitate cu principiile de drepturile omului și sănătății publice.

Contribuția autorilor:

Dan Mihai (secțiunile 1.2, 4.1)

Maria-Nicoleta Andreescu (secțiunile 2.1, 4.2)

Anamaria Szabo (secțiunile 3.1.1-3.1.4, 3.2.1-3.2.3)

Marian Badea (secțiunile 3.1.2, 3.2.4)

Valentin Simionov (secțiunile 1.1, 2.2)

CUPRINS

<i>Abrevieri și acronime</i>	4
<i>Rezumat</i>	5
<i>Recomandările raportului</i>	7
1. Informații generale și analiza cadrului legal	9
1.1. Date statistice	9
1.2. Cazuri și proceduri legate de arestul preventiv în infracțiunile legate de consumul de droguri	12
2. Comentarii asupra datelor statistice și opiniile experților asupra aplicării măsurii de arest preventiv în cazurile penale privitoare la consumatorii de droguri	27
2.1. Comentarii asupra cifrelor și datelor statistice	27
2.2. Opinii ale experților asupra consecințelor arestării preventive – avocați, judecători, doctori	32
<i>Tendințe</i>	49
<i>Recomandările specialiștilor</i>	50
3. Experiențele consumatorilor de droguri în secțiile de arest preventiv din România (cercetare)	51
3.1. Metodologia de cercetare	51
3.1.1. Scop și premise	51
3.1.2. Planul cercetării și eșantionarea	51
3.1.3. Etica cercetării	54
3.1.4. Limitele cercetării	54
3.2. Rezultatele cercetării	54
3.2.1. Tipologii ale consumului de droguri	54
3.2.2. Legătura dintre consumul de droguri și infracțiuni	56
3.2.3. Dubla marginalizare	57
3.2.4. Articolul 16 ca dilemă a deținutului	63
<i>Concluziile cercetării</i>	67
<i>Recomandările cercetării</i>	68
4. Cazurile și procedurile CEDO. Studiu de caz	69
4.1. Cazurile și procedurile legate de arestul preventiv în infracțiunile legate de consumul de droguri	69
4.2. Studiu de caz: raport asupra vizitei la Centrul nr. 1 de reținere și arestare preventivă din subordinea Direcției Generale de Poliție a Municipiului București	85
<i>Concluzii și recomandări</i>	90
<i>Bibliografie</i>	91
<i>Anexe</i>	92

ABREVIERI ȘI ACRONIME

ANA	Agencia Națională Antidrog
ANP	Administrația Națională a Penitenciarelor
AP	arest preventiv
APADOR-CH	Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki
BCCO	Brigada de Combateră a Criminalității Organizate
CAIA	Centrul de Asistență Integrată a Adicțiilor
CD	consumator de droguri
CDI	consumator de droguri injectabile
CE	Comisia Europeană
CEDO	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CP	Codul penal
CPP	Codul de procedură penală
CSM	Consiliul Superior al Magistraturii
DGPMB	Direcția Generală de Poliție a Municipiului București
DIICOT	Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
EMCDDA	European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction
IGPR	Inspectoratul General al Poliției Române
MS	Ministerul Sănătății
NCP	Noul cod penal
NCPP	Noul cod de procedură penală
NSPP	noi substanțe cu proprietăți psihoactive
OD	ordonanță de urgență
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	organizație neguvernamentală
RHRN	Romanian Harm Reduction Network
UNODC	United Nations Office for Drugs and Crime

REZUMAT

Raportul de față conține concluziile documentării și analizei informațiilor și opiniilor disponibile în privința condiției consumatorilor de droguri aflați în arest preventiv. Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului „Consumatorii de droguri în arest preventiv: o abordare din perspectiva drepturilor omului” finanțat de Open Society Foundations și executat de către Romanian Harm Reduction Network, având drept partener principal Asociația Pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki și ca parteneri instituționali Inspectoratul General la Poliției Române și Administrația Națională a Penitenciarelor.

Scopul proiectului este de a atrage atenția factorilor de decizie asupra utilității reducerii aplicării măsurii de arestare preventivă consumatorilor de droguri în România având în vedere premisa că, cel puțin în unele cazuri, măsurile terapeutice sunt mai eficiente decât încarcerarea și constatarea că alternativele încarcerării sunt aplicare rar în cazul consumatorilor de droguri.

Raportul conține o trecere în revistă a principalelor prevederi privitoare la aplicarea măsurii de arestare preventivă în cazul consumatorilor de droguri, punctele de vedere ale consumatorilor de droguri și opiniile experților asupra procedurilor și efectele prevederilor juridice privitoare la consumatorii de droguri în arest preventiv. Pe baza datelor analizate a fost elaborată o serie de concluzii și recomandări pentru ameliorarea legislației actuale, a procedurilor și practicilor legate de aplicarea măsurii de arestare preventivă a consumatorilor de droguri.

Raportul are cinci capitole, fiecare dintre acestea fiind centrat pe câte unul dintre elementele considerate importante în descrierea contextului aplicării și a funcționării efective a măsurii de arest preventiv în cazul consumatorilor de droguri.

Primul capitol conține informații generale și analiza cadrului legal al prevederilor care reglementează arestarea preventivă și a aplicării sentințelor judiciare asupra infracțiunilor legate de droguri.

Al doilea capitol include observații pe marginea datelor statistice și asupra beneficiilor și costurilor aplicării măsurii de arestare preventivă consumatorilor de droguri, asupra legislației românești antidrog și temele asociate. În secțiunile dedicate punctelor de vedere al experților am dorit să acoperim toate instituțiile și funcțiile implicate în reținerea preventivă a consumatorilor de droguri. Astfel, folosind interviuri nestructurate, am documentat opiniile judecătorilor, procurorilor, polițiștilor, avocaților și doctorilor cu privire la detenția preventivă.

Al treilea capitol prezintă viziunea consumatorilor de droguri asupra detenției preventive dintr-o perspectivă extrem de personală: propriile lor experiențe. Această secțiune cuprinde informații despre condițiile de detenție, relațiile dintre investigatori și cei investigați, uneori despre abuzurile și violările procedurilor cărora le-au căzut victimă cei intervievați. Astfel, în câteva interviuri, discuțiile s-au centrat pe abuzurile din partea poliției și a procurorilor, constând în special în presiuni psihologice pe baza articolului 16 din Legea nr. 143/2000, amenințări și insulte, interzicerea tratamentului, blocarea accesului la probe, folosirea sevrăjului ca mijloc de a obține declarații.

Am luat în calcul faptul că aceste declarații ale persoanelor intervievate în privința propriei experiențe a arestului preventiv sunt greu de probat și că unele ar putea fi pură fantezie. În orice caz, dată fiind regularitatea cu care apar asemenea declarații în timpul interviurilor și în discuțiile cu consumatorii de droguri care apelează la serviciile de reducere a riscurilor, am hotărât să profităm de ocazie pentru a trage atenția societății asupra acestor posibile abuzuri asupra persoanelor care consuma droguri. Scopul nostru nu este de a face dreptate persoanelor care susțin că au fost victime ale abuzurilor instituționale în detenția preventivă, ci de a atrage atenția asupra existenței unor astfel de practici și de a contribui la reducerea incidenței acestora.

Capitolul patru conține analiza jurisprudenței CEDO privitoare la încălcările articolului 5 (dreptul la libertate și siguranță) din Convenția europeană a Drepturilor Omului. Scopul acestui capitol este de a oferi exemple din jurisprudența europeană în aplicarea măsurii de detenție preventivă și considerentele care au motivat deciziile și soluțiile CEDO.

Ultima secțiune conține concluzii și recomandări formulate pe baza analizei întregului volum de informații strânse și se încheie cu propuneri care vor fi supuse atenției factorilor de decizie pentru a ameliora legislația și practicile actuale privind aplicarea măsurilor de arest preventiv.

Ca reprezentanți ai societății civile, credem că este de datoria noastră să atragem atenția autorităților statului și a opiniei publice asupra anumitor realități sau situații care, din punctul nostru de vedere, reprezintă încălcări voluntare sau involuntare ale drepturilor omului și de a cere autorităților să supună analizei informațiile prezentate și de a lua măsurile necesare pentru a ameliora procedurile și practicile actuale în aplicare măsurii de detenție preventivă consumatorilor de droguri.

RECOMANDĂRILE RAPORTULUI

Recomandarea 1

Pentru a ușura accesul consumatorilor de droguri la medicație vitală în tratarea infecției cu HIV, hepatite sau alte boli transmisibile, ar trebuie dezincriminată posesia pentru consum propriu. Această măsură ar permite de asemenea organelor legii să facă o deosebire clară între consumatorii de droguri și traficanții de droguri, fapt ce le-ar permite să se concentreze pe adevărații infractori (traficanții care scot profit din vânzarea drogurilor) și să nu mai vâneze dealeri mărunți care vând droguri pentru a-și susține consumul propriu.

Recomandarea 2

Continuitatea îngrijirilor trebuie garantată și în cadrul sistemului penal. În ultimii ani, problema accesului la servicii medicale în detenția preventivă și nevoia de a asigura continuarea îngrijirilor între serviciile comunitare și închisori a dobândit pregnanță și vizibilitate crescute. Mai exact, e necesar un protocol de funcționare care să reducă impactul personal al angajaților din sistem în contactele cu persoanele bolnave în detenție preventivă prin descrierea unor proceduri clare pentru astfel de situații. O cale de a atinge acest scop ar fi prin organizarea unui grup de lucru comun diverselor ministere și agenții de resort, cuprinzând reprezentanți din Ministerul Sănătății, Ministerul Justiției, ONG-uri și alte instituții ori structuri implicate.

Recomandarea 3

Ar trebui create programe de instruire în drepturile omului și de schimb de experiență pentru diverse categorii profesionale (judecători, procurori, ofițeri de poliție, avocați) pentru a crește nivelul lor de conștientizare a efectelor detenției preventive și a justiției terapeutice. Aceste sesiuni de informare ar trebui susținute de către membri ai aceleiași categorii profesionale în colaborare cu experți în domeniile drepturilor omului și al reducerii riscurilor.

CAPITOLUL 1

INFORMAȚII GENERALE ȘI ANALIZA CADRULUI LEGAL

1.1. Date statistice

Conform Inspectoratului General al Poliției Române, în 2010 au fost înregistrate 3.419 infracțiuni legate de droguri (Legea nr. 143/2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri).

Conform DIICOT, în 2010 au fost rezolvate 3.360 de dosare penale legate de legislația privitoare la droguri și precursori.

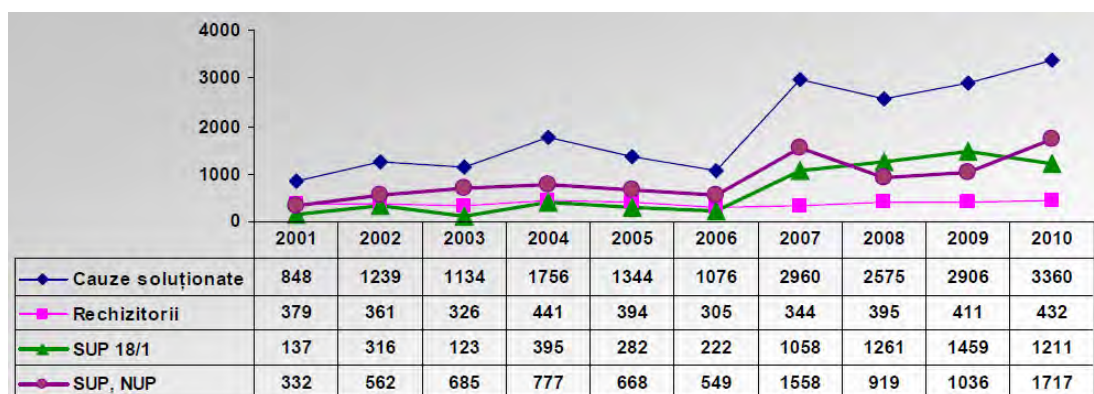

Figura 1.1. *Dinamica situației cauzelor penale instrumentate în perioada 2001-2010*

Sursa: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, DIICOT

87% din totalul dosarelor rezolvate au fost încheiate cu decizia de a opri cercetările penale pe baza articolului 18 alineatul 1 din Codul penal (36%) sau cu decizia de a nu iniția sau de opri cercetările penale (51%).

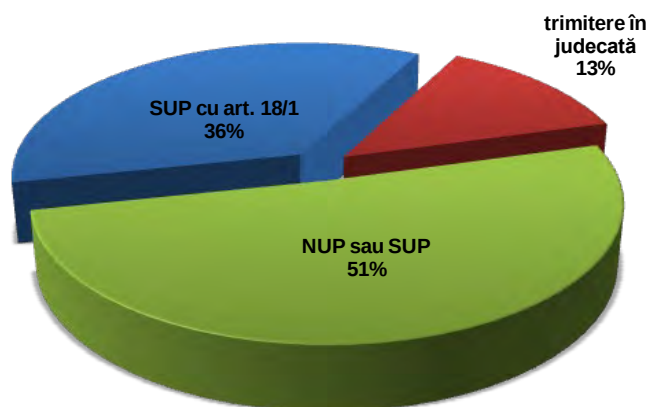

Figura 1.2. *Distribuția dosarelor soluționate în 2010, în funcție de tipul soluției (%)*

Sursa: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, DIICOT

În 2010, au fost trimise în judecată 6.436 de persoane investigate de DIICOT pentru infracțiuni legate de droguri. În 2010, completurile de judecată au luat decizii de condamnare în 718 cazuri de infracțiuni legate de droguri (663 de bărbați și 55 de femei), dintre care 701 infractori cu vârste peste 18 ani inclusiv (650 de bărbați și 51 de femei) și 17 infractori minori (13 de sex masculin și 4 de sex feminin), ceea ce reprezintă o creștere cu 6,3% față de 2009.

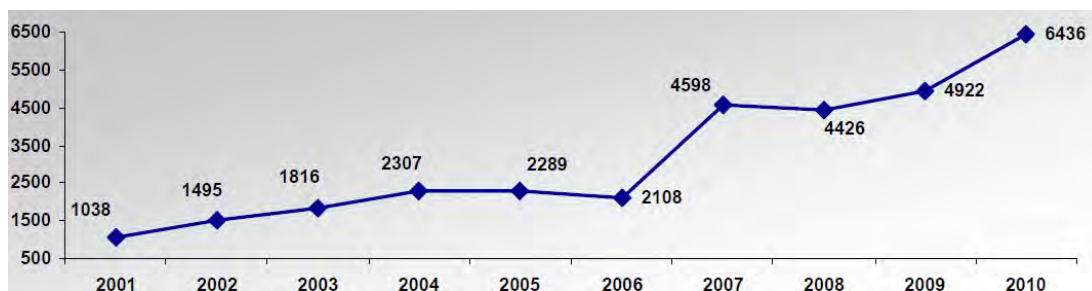

Figura 1.3. Evoluția numărului de persoane învinuite/inculpate de către parchete pentru săvârșirea de infracțiuni la regimul drogurilor și precursorilor în perioada 2001-2010

Sursa: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, DIICOT

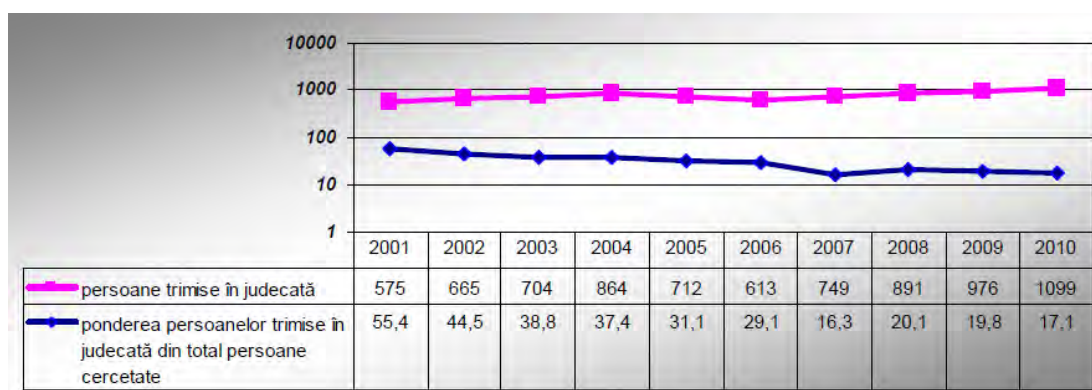

Figura 1.4. Evoluția numărului de persoane trimise în judecată pentru săvârșirea de infracțiuni la regimul drogurilor și a ponderii procentuale din totalul persoanelor cercetate în perioada 2001-2010

Sursa: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, DIICOT

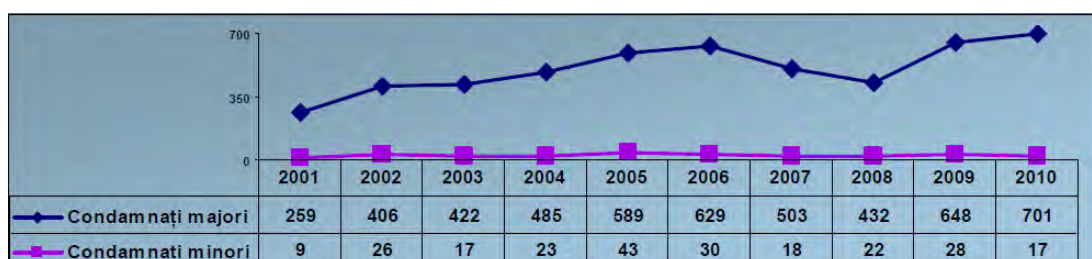

Figura 1.5. Evoluția numărului de persoane condamnate pentru infracțiuni la regimul drogurilor, în funcție de vârstă, în perioada 2001-2010

Sursa: Consiliul Superior al Magistraturii

Scurtă prezentare a situației închisorilor în România

	2009-2010	2012
Populația totală din închisori	26.782 la 26.01.2010 (sursă: Administrația Națională a Închisorilor)	31.771 la 11.10.2012 (sursă: Administrația Națională a Închisorilor)
Rata populației din închisori (la 100.000 de persoane din populația generală)	125 pe baza unei populații naționale estimate la 21,47 milioane în ianuarie 2010 (din datele Eurostat)	166 pe baza unei populații naționale estimate la 19.043.000 în 2011 (date provizorii ale recensământului național din 2011)
Tineri/minori/deținuți sub 18 ani inclusiv (procent din populația totală a închisorilor)	1,7% (26.01.2010 – sub 18 ani)	0,24% (11.10.2012)
Număr de unități/instituții	45 (2010)	45
Capacitatea oficială a sistemului penitenciar	34.187 (26.01.2010)	28.780 (11.10.2012)
Nivelul de ocupare (raportat la capacitatea oficială)	78,3% (26.01.2010)	121,24% (11.10.2012)
Variațiile recente ale populației penitenciare (an, totalul populației penitenciare, rata populației din închisori)	1992 44.011 (193) 1995 45.309 (200) 1998 52.149 (232) 2001 49.840 (228) 2004 39.031 (180) 2007 29.390 (137) 2008 26.630 2010 26.721	

Sursă: ICPS (<http://www.prisonstudies.org>) pentru date pe anii 2009-2010 și ANP pentru date din 2012

1.2. Cazuri și proceduri legate de arestul preventiv în infracțiunile legate de consumul droguri

Arestarea preventivă – reglementarea națională

Reglementarea arestării preventive în actualul Cod de procedură penală

Arestarea preventivă este o măsură care se ia în cursul procesului penal (proces care are ca moment inițial începerea urmăririi penale) și care constă în lipsirea de libertate a unei persoane, în cazurile și cu procedura prevăzute de lege, până la soluționarea definitivă a unei cauze penale, în scop de a asigura buna desfășurare a procesului penal ori pentru a împiedica sustragerea învinuitului/inculpatului de la urmărirea penală, de la judecată sau de la executarea pedepsei.

Cazurile și procedura pentru luarea măsurii arestării preventive sunt prevăzute atât în Codul de procedură penală și în Constituție, cât și în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în special, art. 5) care constituie, de asemenea, drept intern.

Întrucât măsura arestării preventive poate fi dispusă numai de o persoană cu o anumită calitate (judecător) și numai în cazurile limitativ prevăzute de lege, rezultă că privarea de libertate are un caracter de excepție.

Arestarea preventivă reprezintă numai una dintre măsurile preventive care pot fi luate. În acest sens, art. 136 din Codul de Procedură Penală (CPP) prevede că, în cauzele privitoare la infracțiuni pedepsite cu detențiune pe viață sau cu închisoare, pentru a se asigura buna desfășurare a procesului penal ori pentru a se împiedica sustragerea învinuitului sau inculpatului de la urmărirea penală, de la judecată ori de la executarea pedepsei, se poate lua față de acesta una dintre următoarele măsuri preventive:

- a) reținerea;
- b) obligarea de a nu părăsi localitatea;
- c) obligarea de a nu părăsi țara;
- d) arestarea preventivă.

Potrivit aceluiași art. 136 din CPP, scopul măsurilor preventive poate fi realizat și prin liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune, deci și fără punerea în detenție a persoanei.

De asemenea, din enumerarea măsurilor preventive din art. 136 din CPP rezultă și o ordine de preferință, în sensul unei anumite gradualități în aprecierea măsurilor preventive care pot fi dispuse într-o cauză. Arestarea preventivă reprezintă măsura preventivă cea mai gravă, fiind prevăzută ultima în enumerarea legală.

Condițiile și cazurile în care se dispune arestarea preventivă

Potrivit articolelor 146 și 148 din CPP, măsura arestării preventive poate fi luată doar față de învinuit sau inculpat

- numai după ascultarea acestuia în prezența apărătorului, și numai dacă:

- sunt probe sau indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și
- există vreunul dintre următoarele cazuri:
 - a) învinuitul/înculpatul a fugit ori s-a ascuns, în scopul de a se sustrage de la urmărire sau de la judecată, ori există date că va încerca să fugă sau să se sustragă în orice mod de la urmărirea penală, de la judecată ori de la executarea pedepsei, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii pentru care urmează să fie arestat este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 4 ani;
 - a/1) învinuitul/înculpatul a încălcat, cu rea-credință, măsura obligării de a nu părăsi localitatea sau țara ori obligațiile care îi revin pe durata acestor măsuri, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii pentru care urmează să fie arestat este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 4 ani;
 - b) există date că învinuitul/înculpatul încearcă să zădărnicească în mod direct sau indirect aflarea adevărului prin influențarea unei părți, a unui martor sau expert ori prin distrugerea, alterarea sau sustragerea mijloacelor materiale de probă, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii pentru care urmează să fie arestat este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 4 ani;
 - c) există date că învinuitul/înculpatul pregătește săvârșirea unei noi infracțiuni, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii pentru care urmează să fie arestat este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 4 ani;
 - d) învinuitul/înculpatul a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii pentru care urmează să fie arestat este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 4 ani;
 - e) există date că învinuitul/înculpatul exercită presiuni asupra persoanei vătămate sau că încearcă o înțelegere frauduloasă cu aceasta, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii pentru care urmează să fie arestat este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 4 ani;
 - f) învinuitul/înculpatul a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 4 ani și există probe că lăsarea sa în libertate prezintă un pericol concret pentru ordinea publică.

Din această enumerare rezultă că, oricare ar fi cazul de arestare avut în vedere, măsura **arestării preventive nu poate fi dispusă decât** pentru săvârșirea unei infracțiuni pentru care **pedeapsa prevăzută de lege** este detențiunea pe viață sau **închisoarea mai mare de 4 ani**.

De asemenea, o prevedere importantă cu privire la condițiile dispunerii arestării preventive se găsește în art. 136 alin. 3 din CPP. Potrivit acestui articol, **măsura arestării preventive nu poate fi dispusă în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede alternativ pedeapsa amenzii**. Spre exemplu, există o infracțiune privind consumul

de droguri pentru care nu se poate dispune arestarea preventivă, tocmai pentru că ea este pedepsită cu închisoarea, alternativ cu amendă. Astfel, **potrivit art. 4 alin. 1 din Legea nr. 143/2000** privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, cumpărarea sau deținerea de **droguri de risc pentru consum propriu**, fără drept, se pedepsește cu **închisoare de la 6 luni la 2 ani sau amendă**. Întrucât respectiva infracțiune este pedepsită și cu amendă, autorul ei nu va putea fi arestat preventiv (desigur, dacă a săvârșit și alte infracțiuni, condițiile arestării preventive se analizează în raport de fiecare dintre infracțiunile săvârșite). Un alt motiv pentru care comiterea infracțiunii prevăzute de art. 4 alin. 1 din Legea nr. 143/2000 nu poate justifica arestarea preventivă este și că maximumul pedepsei prevăzute de lege este sub 4 ani.

Conform art. 146 din CPP, durata arestării preventive a **învinuitului** este de maximum **10 zile**, iar, potrivit art. 149 din CPP, durata arestării **inculpatului** în cursul urmăririi penale nu poate depăși **30 de zile**, afară de cazul când ea este prelungită în condițiile legii. Termenul curge de la data emiterii mandatului, când arestarea a fost dispusă după ascultarea inculpatului, iar în cazul când arestarea a fost dispusă în lipsa acestuia, termenul curge de la data punerii în executare a mandatului de arestare.

Procedura arestării preventive

1) **Arestarea preventivă în cursul urmăririi penale** (cu alte cuvinte, în cursul anchetei efectuate de procuror/poliție).

Procurorul care supraveghează sau efectuează urmărirea penală, din oficiu sau la sesizarea organului de cercetare penală, dacă sunt întrunite condițiile și cazurile legale, când consideră că în interesul urmăririi penale este necesară arestarea învinuitului/inculpatului, întocmește o propunere motivată de luare a măsurii arestării preventive, **dar numai după ce îl ascultă pe acesta în prezența apărătorului**.

Dosarul, împreună cu propunerea de arestare preventivă, se prezintă președintelui instanței ori judecătorului delegat de acesta de la instanța:

- căreia i-ar reveni **competența să judece cauza în fond**
- sau
- de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află:
 - **locul de deținere**, locul unde s-a constatat săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, ori
 - **sediul parchetului** din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Cu ocazia prezentării dosarului de către procuror, la instanță se fixează ziua și ora de soluționare a propunerii de arestare preventivă. Termenul de soluționare trebuie stabilit până la expirarea mandatului de arestare preventivă a învinuitului devenit inculpat sau, dacă acesta nu este arestat, ci reținut, până la expirarea celor 24 de ore de reținere. Ziua și ora se comunică atât apărătorului (ales sau numit din oficiu), cât și procurorului, acesta din urmă fiind obligat să asigure prezența în fața judecătorului a învinuitului reținut sau a inculpatului arestat sau reținut.

Propunerea de arestare preventivă, indiferent de natura infracțiunii, se soluționează în camera de consiliu, de către un singur judecător. Participarea procurorului este obligatorie. Judecătorul admite sau respinge propunerea de arestare preventivă, prin încheiere motivată.

Învinuitul/inculpatul trebuie adus în fața judecătorului și trebuie să fie asistat de apărător. În cazul în care inculpatul se află în stare de reținere sau de arestare, iar din cauza stării sănătății ori din cauză de forță majoră sau stare de necesitate nu poate fi adus în fața judecătorului, propunerea de arestare va fi examinată în lipsa învinuitului/inculpatului, dar în prezența apărătorului său (ales sau din oficiu) căruia i se dă cuvântul pentru a formula concluzii.

Măsura arestării învinuitului/inculpatului poate fi luată **numai după ascultarea acestuia de către procuror și de către judecător**, cu excepția cazurilor în care inculpatul este dispărut, se află în străinătate ori se sustrage de la urmărire sau de la judecată ori se află în una dintre situațiile prevăzute de lege (starea sănătății, un caz de forță majoră sau de stare de necesitate) în care aducerea sa în fața judecătorului nu este obligatorie.

Dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru arestare, judecătorul dispune, prin încheiere motivată, arestarea preventivă a învinuitului/inculpatului pe o durată care **nu poate depăși 10 zile** (pentru învinuit) **sau 30 de zile** (pentru inculpat). Judecătorul care a emis mandatul înmânează un exemplar al mandatului persoanei arestate, iar un alt exemplar îl trimite organului de poliție pentru a fi predat la locul de deținere odată cu arestatul.

Arestarea învinuitului/inculpatului nu poate fi dispusă decât pentru zilele care au rămas după **scăderea din cele 10, respectiv, 30 de zile a perioadei** în care acesta a fost anterior reținut, după caz, arestat ca învinuit. Reamintim că, potrivit art. 144/1 din CPP, din durata măsurii reținerii se deduce timpul cât persoana a fost privată de libertate ca urmare a măsurii administrative a conducerii la sediul poliției, prevăzută în art. 31 alin. 1 lit. b) din Legea nr. 218/2002 privind organizarea și funcționarea Poliției Române.

În caz de respingere a propunerii de arestare preventivă, judecătorul poate dispune măsura obligării de a nu părăsi localitatea sau aceea de a nu părăsi țara.

Împotriva încheierii de admitere sau de respingere a propunerii de arestare preventivă **se poate face recurs în termen de 24 de ore** de la pronunțare, pentru cei prezenți la pronunțare, sau de la comunicare, pentru cei care au lipsit la pronunțare.

În lege (art. 149/1 din CPP) se prevede expres că arestarea preventivă a inculpatului se dispune înainte de expirarea duratei arestării învinuitului, iar mandatul de arestare a învinuitului încetează la data emiterii mandatului de arestare a inculpatului. Prin aceste dispoziții se urmărește eliminarea unor perioade „intermediare”, care pot exista în practică, între expirarea arestării învinuitului și începerea duratei arestării aceleiași persoane ca inculpat, care ar avea drept consecință privarea de libertate a persoanei fără „forme legale”, într-o zonă „gri”, dintre mandatul de învinuit și cel de inculpat. De aceea, este mai bine să se prevadă că nu pot exista perioade de timp libere între cele două categorii de arestări (ca învinuit și ca inculpat).

2) Arestarea preventivă în cursul judecății

Inculpatul poate fi arestat preventiv și în cursul judecății, de instanță, condițiile și cazurile fiind aceleași ca și în cazul arestării în faza de urmărire penală. Instanța dispune arestarea preventivă printr-o încheiere motivată, care poate fi atacată separat cu recurs. Termenul de recurs este de 24 de ore și curge de la pronunțare, pentru cei prezenți, și de la comunicare, pentru cei lipsă.

Este de menționat că față de inculpatul care a mai fost anterior arestat în aceeași cauză, în cursul urmăririi penale sau al judecății se poate dispune din nou această măsură, dacă au intervenit elemente noi (inexistente la data „vechii” arestări) care fac necesară privarea sa de libertate.

Prelungirea măsurii arestării preventive

Prelungirea arestării învinuitului – legea nu prevede posibilitatea prelungirii arestării învinuitului, ci doar a inculpatului. Deci, după o detenție de **maximum 10 zile**, învinuitul nu mai poate fi arestat în această calitate. El ori va fi „transformat” în inculpat, prin punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa (și arestat, în această nouă calitate), ori, dacă nu devine inculpat, va fi cercetat în continuare în libertate.

Prelungirea arestării inculpatului

A) **În cursul urmăririi penale**, potrivit art. 155 din CPP, arestarea inculpatului dispusă de instanță poate fi prelungită, motivat, cu cel mult 30 de zile, dacă temeiurile care au determinat arestarea inițială impun în continuare privarea de libertate sau există temeiuri noi care să justifice privarea de libertate.

Prelungirea duratei arestării preventive a inculpatului poate fi dispusă de instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în fond sau de instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul de deținere, locul unde s-a constatat săvârșirea faptei prevăzute de legea penală ori sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Prelungirea duratei arestării preventive se dispune pe baza propunerii motivate a procurorului care, după caz, efectuează sau supraveghează urmărirea penală.

Propunerea de prelungire a arestării se soluționează în camera de consiliu, de către un singur judecător, indiferent de natura infracțiunii.

Inculpatul este adus în fața judecătorului și va fi asistat de apărător. În cazul în care inculpatul arestat se află internat în spital și din cauza stării sănătății nu poate fi adus în fața judecătorului sau când, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă, propunerea va fi examinată în lipsa inculpatului, dar numai în prezența apărătorului, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii.

Potrivit art. 23 alin. 5 din Constituție, **în cursul urmăririi penale** durata totală a arestării preventive nu poate să depășească un termen rezonabil și, oricum, **nu mai mult de 180 de zile (grosso modo 6 luni)**. Aceste prevederi au fost preluate și în art. 159 al. 13 din CPP.

B) **În cursul judecății**, deci după ce inculpatul este trimis în judecată, prelungirea arestării preventive se realizează, practic, prin menținerea arestării preventive,

ca rezultat al verificării periodice (la 60 de zile), a temeiniciei și legalității arestării preventive.

Aceasta înseamnă că, după ce inculpatul este trimis în judecată, prelungirea arestării preventive a acestuia nu se mai dispune printr-un act formal de prelungire. Arestarea, după trimiterea în judecată, curge continuu, până când se dispune revocarea arestării, cu ocazia verificărilor periodice privind legalitatea și temeinicia măsurii preventive.

Menținerea arestării preventive

a) Menținerea inițială a arestării preventive

Când procurorul dispune, prin rechizitoriu, trimiterea în judecată a inculpatului aflat în stare de arest, dosarul se înaintează instanței competente cu cel puțin 5 zile înainte de expirarea mandatului de arestare sau, după caz, a duratei pentru care a fost dispusă prelungirea arestării în fază de urmărire penală.

Instanța sesizată prin rechizitoriu, procedează, în camera de consiliu, la verificarea legalității și temeiniciei arestării preventive, înainte de expirarea duratei acesteia. Și în acest caz, **inculpatul trebuie adus în fața judecătorului** (cu excepția cazurilor când aceasta nu este posibil din cauza stării sănătății inculpatului, unui caz de forță majoră sau de stare de necesitate) și **trebuie să fie asistat de apărător** (ales sau din oficiu).

Dacă, însă, instanța constată că temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau că nu există temeiuri noi care să justifice privarea de libertate, dispune, prin încheiere motivată, **revocarea arestării preventive** și punerea de îndată în libertate a inculpatului.

Dacă, însă, instanța constată că temeiurile care au determinat arestarea impun în continuare privarea de libertate sau că există temeiuri noi care justifică privarea de libertate, ea va dispune, prin încheiere motivată, **menținerea arestării preventive**.

b) Menținerea arestării în urma verificării periodice

În cursul judecății, în cauzele în care inculpatul este arestat, instanța sesizată are obligația să verifice periodic, dar nu mai târziu de **60 de zile**, legalitatea și temeinicia arestării preventive. Ea poate dispune, în raport de situațiile prezentate mai sus, fie **menținerea arestării preventive**, fie **revocarea arestării** și punerea în libertate a inculpatului.

Spre deosebire de durata totală a arestării preventive în faza de urmărire penală (care nu poate depăși 180 de zile), **în faza judecății, arestarea preventivă poate dura mai mult, respectiv până la jumătate din maximumul pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea care face obiectul învinuirii**, cu precizarea că și acest din urmă termen este avut în vedere doar dacă s-a împlinit jumătate din maximumul pedepsei prevăzute de lege fără ca, până la acea dată, să fi fost pronunțată o hotărâre de condamnare în prima instanță. **După condamnarea în prima instanță, nu mai există o limită de timp formală pentru durata arestării.** Revocarea arestării și punerea în libertate se vor dispune și atunci, însă numai pe motivul că măsura arestării preventive nu se mai justifică (nu și pentru că arestarea ar depăși o limită fixă de timp).

Reținerea și arestarea preventivă a minorului

Potrivit art. 99 din CP, minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal, minorul care are vârsta între 14 și 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedește că a săvârșit fapta cu discernământ, iar minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal.

Codul de procedură penală conține dispoziții derogatorii cu privire la reținerea și arestarea minorilor.

În mod cu totul excepțional, minorul cu vârsta între 14 și 16 ani, care răspunde penal, poate fi reținut la dispoziția procurorului sau a organului de cercetare penală, cu înștiințarea și sub controlul procurorului, pentru o durată ce nu poate depăși 10 ore, dacă există date certe că minorul a comis o infracțiune pedepsită de lege cu detențiunea pe viață sau închisoare de 10 ani ori mai mare. Reținerea poate fi prelungită pentru încă maximum 10 ore, numai de către procuror, prin ordonanță motivată.

Minorul între 14 și 16 ani poate fi arestat preventiv dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta de care este învinuit este detențiunea pe viață sau închisoarea de 10 ani ori mai mare și numai dacă o altă măsură preventivă nu este suficientă.

Durata arestării **învinuitului minor** este de cel mult 3 zile.

Durata arestării **inculpatului minor între 14 și 16 ani** este, în cursul urmăririi penale, de cel mult 15 zile și nu poate să depășească, în total, un termen rezonabil, dar nu mai mult de 60 de zile. Prolungirea acestei măsuri nu poate fi dispusă decât în mod excepțional, fiecare prelungire neputând depăși 15 zile. În mod excepțional, când pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață sau închisoarea de 20 de ani sau mai mare, arestarea preventivă a inculpatului minor între 14 și 16 ani, în cursul urmăririi penale, poate fi prelungită până la 180 de zile.

În cursul judecății, verificarea legalității și temeiniciei arestării preventive a inculpatului minor între 14 și 16 ani se efectuează periodic, dar nu mai târziu de 30 de zile.

Inculpatul minor mai mare de 16 ani poate fi arestat preventiv în cursul urmăririi penale pe o durată de cel mult 20 de zile. Durata măsurii preventive poate fi prelungită în cursul urmăririi penale, de fiecare dată cu 20 de zile. Arestarea preventivă a inculpatului minor în cursul urmăririi penale nu poate să depășească, în total, un termen rezonabil, dar nu mai mult de 90 de zile. În mod excepțional, când pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață sau închisoarea de 10 ani ori mai mare, arestarea preventivă a inculpatului minor mai mare de 16 ani, în cursul urmăririi penale poate fi prelungită până la 180 de zile. În cursul judecății, verificarea legalității și temeiniciei arestării preventive a inculpatului minor mai mare de 16 ani se efectuează periodic, dar nu mai târziu de 40 de zile.

Arestarea preventivă și infracțiunile privind consumul de droguri

Infracțiunile privind consumul de droguri sunt prevăzute în **Legea nr. 143/2000** privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri.

De asemenea, infracțiuni conexe celor privind consumul de droguri sunt prevăzute în **Ordonanța de urgență nr. 121/2006** privind regimul juridic al precursorilor de droguri, aprobată cu modificări prin Legea nr. 186/2007.

Legea nr. 143/2000 prevede următoarele infracțiuni:

Potrivit art. 2, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi: cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația **drogurilor de risc** (droguri prevăzute în tabelul nr. III, anexa la lege), fără drept (art. 2 alin. 1), iar dacă aceleași fapte au ca obiect **droguri de mare risc** (droguri prevăzute în tabelele nr. I și II, anexe la lege), pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi (art. 2 alin. 2).

Potrivit art. 3, introducerea sau scoaterea din țară, precum și importul ori exportul de droguri de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi (art. 3 alin. 1), iar dacă aceleași fapte privesc droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi (art. 3 alin. 2).

Potrivit art. 4, cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, cumpărarea sau deținerea de **droguri de risc pentru consum propriu**, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau amendă (art. 4 alin. 1 – am arătat mai sus că nu poate constitui temei pentru arestare preventivă), iar dacă aceleași fapte privesc **droguri de mare risc** (desigur, tot *pentru consum propriu*), pedeapsa este închisoarea de la 2 la 5 ani.

Potrivit art. 5, punerea la dispoziție, cu știință, cu orice titlu, a unui local, a unei locuințe sau a oricărui alt loc amenajat, în care are acces publicul, pentru consumul ilicit de droguri ori tolerarea consumului ilicit în asemenea locuri se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Potrivit art. 6, prescrierea **drogurilor de mare risc**, cu intenție, de către medic, fără ca aceasta să fie necesară din punct de vedere medical, se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani (art. 6 alin. 1). Cu aceeași pedeapsă se sancționează și eliberarea sau obținerea, cu intenție, de **droguri de mare risc**, pe baza unei rețete medicale prescrise fără ca aceasta să fie necesară din punct de vedere medical sau pe baza unei rețete medicale falsificate (art. 6 alin. 2).

Potrivit art. 7, administrarea de droguri de mare risc unei persoane, în afara condițiilor legale, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

Potrivit art. 8, furnizarea, în vederea consumului, de inhalanți chimici toxici unui minor se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani (cunoscută și ca „infracțiunea aurolacilor” – după denumirea substanței chimice care era inhalată, anterior incriminării, de un mare număr de minori).

Potrivit art. 10, organizarea, conducerea sau finanțarea faptelor prevăzute la articolele de mai sus se pedepsește cu pedepsele prevăzute de lege pentru aceste fapte, limitele maxime ale acestora sporindu-se cu 3 ani.

Potrivit art. 11, **îndemnul** la consumul ilicit de droguri, prin orice mijloace, dacă este urmat de executare, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani (art. 11 alin. 1), iar dacă îndemnul nu este urmat de executare, pedeapsa este de la 6 luni la 2 ani sau amendă (art. 11 alin. 2).

Potrivit art. 12, dacă faptele prevăzute la art. 2, 6-8 și 11 au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi. În art. 12 este prevăzută, de fapt, o variantă agravată (moartea victimei) pentru fiecare dintre infracțiunile prevăzute în art. 2, 6, 7, 8, 11 din lege.

În art. 13 este incriminată **tentativa** la anumite infracțiuni prevăzute la art. 2-7 și 10, consecința fiind că tentativa la acele infracțiuni se pedepsește (art. 13 alin. 1; reamintim că, potrivit art. 21 din codul penal, tentativa se sancționează cu o pedeapsă cuprinsă între jumătatea minimumului și jumătatea maximumului prevăzute de lege pentru infracțiunea consumată).

De asemenea, în art. 13 alin. 2 se prevede expres că se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunilor a căror tentativă se pedepsește.

Legea prevede și un *caz de nepedepsire* (procesul penal încetează, persoana nu este condamnată), precum și un *caz de reducere a pedepsei* (persoana va fi condamnată, dar limitele pedepsei i se reduc, obligatoriu).

Art. 15 prevede că **nu se pedepsește** persoana care, mai înainte de a fi începută urmărirea penală, denunță autorităților competente participarea sa la o asociație sau înțelegere în vederea comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute în lege, permițând astfel identificarea și tragerea la răspundere penală a celorlalți participanți.

Art. 16 prevede că persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute în lege, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni legate de droguri beneficiază de **reducerea la jumătate a limitelor pedepsei** prevăzute de lege.

Legea conține **dispoziții procedurale speciale** în cazul în care infracțiunea comisă privește **droguri pentru consum propriu** (infracțiunea prevăzută în art. 4 din lege), dispoziții care permit includerea consumatorului de droguri – autor al infracțiunii prevăzute de art. 4 din lege – într-un program integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, cu posibilitatea ca, dacă împotriva sa a fost luată măsura arestării preventive (situație posibilă doar în cazul drogurilor de mare risc, pentru că în cazul celorlalte droguri pedeapsa prevăzută de lege este sub 4 ani și, în plus, pedeapsa închisorii este prevăzută alternativ cu cea a amenzii), aceasta să poată fi revocată sau înlocuită cu o altă măsură preventivă.

Legea mai prevede că, dacă, până în momentul pronunțării hotărârii, inculpatul pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de art. 4 respectă protocolul programului integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, instanța de judecată poate să nu aplice nici o pedeapsă acestuia sau să amâne aplicarea pedepsei.

În cazul în care amână aplicarea pedepsei, instanța stabilește în cuprinsul hotărârii data la care urmează să se pronunțe asupra pedepsei (perioadă de probă pentru inculpat), interval de timp care nu poate fi mai mare de 2 ani, corelat cu durata programului integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri. Dacă în perioada de probă inculpatul a respectat programul integrat, instanța poate să nu aplice nicio pedeapsă.

Dacă inculpatul nu respectă programul integrat de asistență, instanța poate să-i mai dea o șansă și să amâne încă o dată aplicarea pedepsei, pentru același termen, împreună cu reincluderea în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri. Dar, instanța poate și să nu mai amâne aplicarea pedepsei și, în consecință, poate să aplice pedeapsa prevăzută de lege.

Ordonanța de urgență nr. 121/2006 prevede următoarele infracțiuni:

- **potrivit art. 22 alin. 1**, punerea pe piață a substanțelor clasificate, importul, exportul și activitățile intermediare acestora, precum și deținerea de substanțe clasificate fără autorizația eliberată de Agenția Națională Antidrog sau, după caz, fără înregistrare, înainte de începerea activității, la Agenția Națională Antidrog, constituie infracțiuni și se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 5 ani;
- **potrivit art. 22 alin. 2**, deținerea de echipamente ori materiale în scopul utilizării lor la producerea sau fabricarea ilicită a drogurilor se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani;
- **potrivit art. 22 alin. 3**, comercializarea de substanțe clasificate către operatori economici ori persoane fizice neautorizate de Agenția Națională Antidrog sau, după caz, neînregistrate la Agenția Națională Antidrog pentru activitatea cu astfel de substanțe se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani;
- **potrivit art. 22 alin. 4**, săvârșirea faptelor prevăzute la alin. 1 și 3 în scopul utilizării lor la cultivarea, producerea sau fabricarea ilicită a drogurilor se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi;
- **art. 23** prevede că trecerea peste frontieră a substanțelor clasificate, fără documentele prevăzute de OUG 121/2006, constituie infracțiunea de contrabandă calificată, prevăzută și pedepsită de art. 271 din Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal al României.

Se observă că infracțiunile „specifice” sunt prevăzute într-un singur articol din ordonanță, respectiv în art. 22. Articolul 23 e un text de trimitere la Codul vamal.

Este de precizat că, potrivit art. 1 alin. 2 din OUG 121/2006, lista **substanțelor clasificate** folosite în mod frecvent la fabricarea ilicită a drogurilor este cea prevăzută în anexa nr. I la Regulamentul (CE) nr. 273/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 februarie 2004 privind precursorii de droguri, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 47 din 18 februarie 2004, pp. 1-10, precum și în anexa la Regulamentul nr. 111/2005 al Consiliului din 22 decembrie 2004 privind supravegherea comerțului cu precursori de droguri între Comunitate și statele terțe, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 22 din 26 ianuarie 2005, pp. 1-10.

De asemenea, în art. 1 lit. e din Legea nr. 143/2000 există o definiție a precursorilor, aceștia fiind substanțele utilizate frecvent în fabricarea drogurilor, înscrise în tabelul nr. IV, anexa la lege.

Reglementarea arestării preventive în Noul cod de procedură penală

Noul cod de procedură penală a fost adoptat prin Legea nr. 135/2010, publicată în *Monitorul Oficial*, partea I, nr. 486 din 15 iulie 2010.

Ca o apreciere generală, NCPP are un grad mai ridicat de flexibilitate în privința măsurilor preventive, atât prin introducerea arestului la domiciliu, cât și prin prevederea posibilității dispunerii directe a măsurii de control judiciar (în prezent, controlul judiciar nu se poate dispune direct, ci numai după ce inculpatul este arestat; abia după arestare, el poate fi liberat sub control judiciar).

Potrivit art. 202 din NCPP, **măsurile preventive** pot fi dispuse dacă există probe sau indicii temeinice din care rezultă suspiciunea rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune și numai dacă sunt necesare în scopul asigurării bunei desfășurări a procesului penal, al împiedicării sustragerii suspectului ori a inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori al prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni. Același text mai prevede că orice măsură preventivă trebuie să fie proporțională cu gravitatea acuzației aduse persoanei față de care este luată și necesară pentru realizarea scopului urmărit prin dispunerea acesteia.

Rezultă că, pentru prima dată, legiuitorul a introdus explicit în Cod condițiile proporționalității și necesității, care trebuie îndeplinite pentru ca o măsură preventivă să poată fi dispusă. Această prevedere reprezintă consacrarea în legislația internă a unui principiu frecvent reiterat în jurisprudența CEDO.

Măsurile preventive prevăzute în NCPP sunt:

- reținerea;
- controlul judiciar;
- controlul judiciar pe cauțiune;
- arestul la domiciliu;
- arestarea preventivă.

Reținerea și controlul judiciar, simplu sau pe cauțiune, nu prezintă mari diferențe față de reglementările actuale. Am precizat mai sus că noul Cod permite dispunerea directă a controlului judiciar fără a mai fi necesar ca, în prealabil, inculpatul să fie arestat preventiv și abia după aceea să poată fi liberat sub control judiciar (cum este sistemul din actualul Cod).

Arestul la domiciliu este o măsură preventivă cu adevărat nouă. Arestul la domiciliu se dispune – în funcție de faza procesuală în care se află dosarul – de către judecătorul de drepturi și libertăți (în faza de urmărire penală), de către judecătorul de cameră preliminară (în faza camerei preliminare) sau de către instanța de judecată (în faza de judecată), dacă luarea acestei măsuri este necesară și suficientă pentru realizarea unuia dintre scopurile specifice măsurilor de siguranță (asigurarea bunei desfășurări a procesului penal, împiedicarea sustragerii inculpatului de la urmărirea penală sau de la judecată ori prevenirea săvârșirii unei alte infracțiuni).

Caracterul necesar și, mai ales, suficient al măsurii se apreciază ținându-se seama de gradul de pericol al infracțiunii, de scopul măsurii, de sănătatea, vârsta, situația familială și alte împrejurări privind persoana față de care se ia măsura.

Este exclus de la luarea acestei măsuri inculpatul:

- față de care există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit o infracțiune asupra unui membru de familie sau
- care a fost anterior condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare.

Măsura **arestului la domiciliu** constă în obligația impusă inculpatului, pe o perioadă de cel mult 30 de zile (care poate fi prelungită tot cu maximum 30 de zile), de **a nu părăsi imobilul unde locuiește**, fără permisiunea organului judiciar care a dispus măsura sau în fața căruia se află cauza, precum și de **a se supune unor restricții** stabilite de acesta.

Restricțiile care pot fi impuse pe durata arestului la domiciliu, constau în următoarele obligații:

- a) să se prezinte în fața organului de urmărire penală, a judecătorului de drepturi și libertăți, a judecătorului de cameră preliminară sau a instanței de judecată ori de câte ori este chemat;
- b) să nu comunice cu persoana vătămată sau membrii de familie ai acesteia, cu alți participanți la comiterea infracțiunii, cu martorii ori experții, precum și cu orice alte persoane care nu locuiesc în mod obișnuit cu el sau nu se află în îngrijirea sa;
- c) să poarte permanent un sistem electronic de supraveghere.

La cererea scrisă și motivată a inculpatului, organul judiciar îi poate permite acestuia părăsirea imobilului pentru prezentarea la locul de muncă, la cursuri de învățământ sau de pregătire profesională ori la alte activități similare sau pentru procurarea mijloacelor esențiale de existență.

În cazuri urgente, pentru motive întemeiate, inculpatul poate părăsi imobilul fără permisiunea organului judiciar, cu condiția informării imediate a acestuia în legătură cu motivele părăsirii imobilului.

În cazul în care inculpatul încalcă cu rea-credință măsura arestului la domiciliu sau obligațiile care îi revin ori există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit cu intenție o nouă infracțiune (pentru care s-a dispus punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa), organul judiciar, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu, poate dispune înlocuirea arestului la domiciliu cu măsura arestării preventive

Durata maximă a arestului la domiciliu, în cursul urmăririi penale, este de **180 de zile**, cu mențiunea că durata privării de libertate dispusă prin măsura arestului la domiciliu nu se ia în considerare pentru calculul duratei maxime a măsurii arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale.

Arestarea preventivă a inculpatului

Potrivit **art. 223 din NCPP**, măsura arestării preventive poate fi luată de către:

- judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale;
- judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară;
- instanța de judecată în fața căreia se află cauza, în cursul judecății.

Arestarea preventivă poate fi luată numai față de inculpat.

Arestarea preventivă poate fi dispusă numai **dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârșit o infracțiune** și există una dintre următoarele **situații**:

- a) inculpatul a fugit ori s-a ascuns, în scopul de a **se sustrage** de la urmărirea penală sau de la judecată, ori a făcut pregătiri de orice natură pentru astfel de acte;
- b) inculpatul încearcă **să influențeze** un alt participant la comiterea infracțiunii, un martor ori un expert sau **să distrugă**, să altereze, să ascundă ori să sustragă mijloace materiale de probă sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament;
- c) inculpatul **exercită presiuni** asupra persoanei vătămate sau încearcă să realizeze o înțelegere frauduloasă cu aceasta;
- d) există suspiciunea rezonabilă că, după punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva sa, inculpatul **a săvârșit** cu intenție o nouă infracțiune **sau pregătește săvârșirea** unei noi infracțiuni;
- d/1) De asemenea, arestarea preventivă poate fi dispusă și pentru înlăturarea unei **stări de pericol pentru ordinea publică**, în cazul **anumitor infracțiuni** (expres menționate) sau în cazul infracțiunilor pentru care pedeapsa prevăzută de lege este de **5 ani închisoare** sau mai mare.

De data aceasta, legiuitorul a fost mai restrictiv și mai precis decât în actualul CPP atunci când a reglementat arestarea pentru înlăturarea pericolului pentru ordinea publică, pentru că a stabilit unele categorii de infracțiuni și o limită de 5 ani pentru pedeapsa prevăzută de lege, precum și pentru că a indicat unele criterii care trebuie avute în vedere la aprecierea gradului de pericol pentru ordinea publică. Astfel, potrivit art. 223 alin. 2 din NCPP, măsura arestării preventive a inculpatului poate fi luată și dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că acesta a săvârșit o infracțiune intenționată contra vieții, o infracțiune prin care s-a cauzat vătămarea corporală sau moartea unei persoane, o infracțiune contra securității naționale, o infracțiune de **trafic de stupefiante**, trafic de arme, trafic de persoane, acte de terorism, spălare a banilor, falsificare de monede ori alte valori, șantaj, viol, lipsire de libertate, evaziune fiscală, ultraj, ultraj judiciar, o infracțiune de corupție, o infracțiune săvârșită prin mijloace de comunicare electronică sau o altă infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de 5 ani ori mai mare și, pe baza evaluării gravității faptei, a modului și a circumstanțelor de comitere a acesteia, a anturajului și a mediului din care acesta provine, a antecedentelor penale și a altor împrejurări privitoare la persoana acestuia, se constată că privarea sa de libertate este necesară pentru înlăturarea unei stări de pericol pentru ordinea publică.

Este de remarcat că în NCPP nu se mai regăsește prevederea din actualul CPP, potrivit căreia măsura arestării preventive nu poate fi dispusă în cazul infracțiunilor pentru care legea prevede alternativ pedeapsa amenzii. În acest context, precizăm că în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (art. 5), pentru luarea măsurii arestării preventive, nu este prevăzută o condiție privind cuantumul sau natura pedepsei.

În cursul urmăririi penale, **propunerea de arestare** preventivă a inculpatului se face de procuror. Propunerea, împreună cu dosarul cauzei, se prezintă judecătorului de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în prima

instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află locul de reținere, locul unde s-a constatat săvârșirea infracțiunii ori sediul parchetului din care face parte procurorul care a întocmit propunerea.

Judecătorul de drepturi și libertăți, sesizat de procuror, stabilește termenul de soluționare a propunerii de arestare preventivă.

Soluționarea propunerii de arestare preventivă se face **numai în prezența inculpatului**, în afară de cazul când acesta lipsește nejustificat, este dispărut, se sustrage ori din cauza stării sănătății, din cauză de forță majoră sau stare de necesitate nu se prezintă sau nu poate fi adus în fața judecătorului.

În toate cazurile, este obligatorie asistența juridică a inculpatului de către un avocat, ales sau numit din oficiu.

Participarea procurorului este obligatorie.

Judecătorul de drepturi și libertăți îl audiază pe inculpatul prezent despre fapta de care este acuzat și despre motivele pe care se întemeiază propunerea de arestare preventivă formulată de procuror.

Dar, înainte de a proceda la ascultarea inculpatului, judecătorul de drepturi și libertăți este obligat să îi aducă la cunoștință infracțiunea de care este acuzat și dreptul de a nu face nicio declarație, atrăgându-i atenția că ceea ce declară poate fi folosit împotriva sa.

Dacă admite propunerea, judecătorul dispune prin încheiere motivată arestarea preventivă. Arestarea preventivă a inculpatului poate fi dispusă **pentru cel mult 30 de zile**. Noul cod prevede expres că **durata reținerii nu se deduce din durata arestării preventive**.

Dacă respinge propunerea de arestare preventivă, judecătorul poate dispune luarea unei alte măsuri preventive, mai puțin severă (control judiciar sau arest la domiciliu).

În cursul urmăririi penale, durata arestării preventive a inculpatului **nu poate depăși 30 de zile**, în afară de cazul când este prelungită. *Prelungirea* se poate dispune tot pentru o durată de cel mult 30 de zile. **Durata totală a arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale nu poate depăși un termen rezonabil și nu poate fi mai mare de 180 de zile.**

Prelungirea poate fi dispusă **dacă temeiurile care au determinat arestarea inițială impun în continuare privarea de libertate a inculpatului sau există temeiuri noi care justifică prelungirea arestării**. Inculpatul este ascultat de judecătorul de drepturi și libertăți asupra tuturor motivelor pe care se întemeiază propunerea de prelungire a arestării preventive, în prezența unui avocat, ales sau numit din oficiu. În cazul în care inculpatul arestat preventiv se află internat în spital și din cauza stării sănătății nu poate fi adus în fața judecătorului de drepturi și libertăți sau când, din cauză de forță majoră ori stare de necesitate, deplasarea sa nu este posibilă, propunerea va fi examinată în lipsa inculpatului, dar numai în prezența avocatului acestuia, căruia i se dă cuvântul pentru a pune concluzii.

În procedura de cameră preliminară (faza intermediară între urmărirea penală și judecată) **și în cursul judecății**, arestarea preventivă a inculpatului poate fi dispusă, după caz, de către judecătorul de cameră preliminară sau de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza, din oficiu ori la propunerea motivată a procurorului, pentru o perioadă de cel mult 30 de zile.

Temeiurile și condițiile pentru dispunerea arestării sunt aceleași ca și la arestarea preventivă dispusă de către judecătorul de drepturi libertăți în cursul urmăririi penale.

Dacă inculpatul a mai fost anterior arestat preventiv în aceeași cauză, în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau al judecății, se poate dispune din nou arestarea sa numai dacă au intervenit temeiuiri noi care fac necesară privarea sa de libertate.

În tot cursul judecății, instanța, din oficiu, prin încheiere, **verifică periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile**, dacă subzistă temeiuirile care au determinat menținerea măsurii arestării preventive și a măsurii arestului la domiciliu dispuse față de inculpat. După caz, arestarea preventivă poate fi menținută (echivalent al prelungirii arestării, din faza de urmărire penală) sau poate fi revocată.

În cursul judecății în prima instanță, durata totală a arestării preventive a inculpatului nu poate depăși un termen rezonabil și nu poate fi mai mare de jumătatea maximumului special prevăzut de lege pentru infracțiunea care face obiectul sesizării instanței de judecată. Dar, **indiferent de maximumul special, în toate cazurile, durata arestării preventive în prima instanță nu poate depăși 5 ani**, astfel cum prevede art. 239 alin. 1 din NCPP.

La expirarea duratei totale a arestării preventive, instanța de judecată poate dispune luarea unei alte măsuri preventive (control judiciar sau arest la domiciliu).

Noul cod prevede condiții speciale de aplicare față de **minori** a măsurilor preventive. Astfel, art. 243 din NCPP prevede că **reținerea și arestarea preventivă** pot fi dispuse și față de un inculpat minor, în mod excepțional, numai dacă efectele pe care privarea de libertate le-ar avea asupra personalității și dezvoltării acestuia nu sunt disproporționate față de scopul urmărit prin luarea măsurii.

CAPITOLUL 2

COMENTARIILE ASUPRA DATELOR STATISTICE ȘI OPINIILE EXPERTILOR ASUPRA APLICĂRII MĂSURII DE AREST PREVENTIV ÎN CAZURILE PENALE PRIVITOARE LA CONSUMATORII DE DROGURI

2.1. Comentarii asupra cifrelor și datelor statistice

La jumătatea anului 2011 a fost adresată Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție o cerere de informații de interes public prin care au fost solicitate date privind numărul de persoane urmărite penal pentru infracțiuni la regimul drogurilor (atât referitor la trafic, cât și la consum), dacă aceste persoane au fost cercetate în libertate sau în stare de arest preventiv, precum și informații privind măsurile dispuse de procurori prin rechizitoriile întocmite în cauzele privind infracțiunile la regimul drogurilor. Parchetul a răspuns prin intermediul Direcției de investigare a infracțiunilor de criminalitate organizată și terorism (DIICOT) furnizând date ce se referă atât la infracțiuni prevăzute de Legea nr. 143/2000, cât și infracțiuni prevăzute de Legea nr. 300/2000 privind regimul juridic al precursorilor folosiți la fabricarea ilicită a drogurilor, aceste date fiind cumulate. DIICOT nu a transmis informațiile defalcate privind traficul sau consumul astfel încât nu pot fi trase concluzii referitoare la natura infracțiunilor cercetate. Potrivit răspunsului DIICOT, la începutul anului 2011 se aflau în atenția instituției 2.340 de cauze, în cursul primelor 6 luni ale anului 2011 au fost înregistrate 2.248 de noi cauze iar la sfârșitul lunii iunie au rămas în lucru 2.520 de cauze.

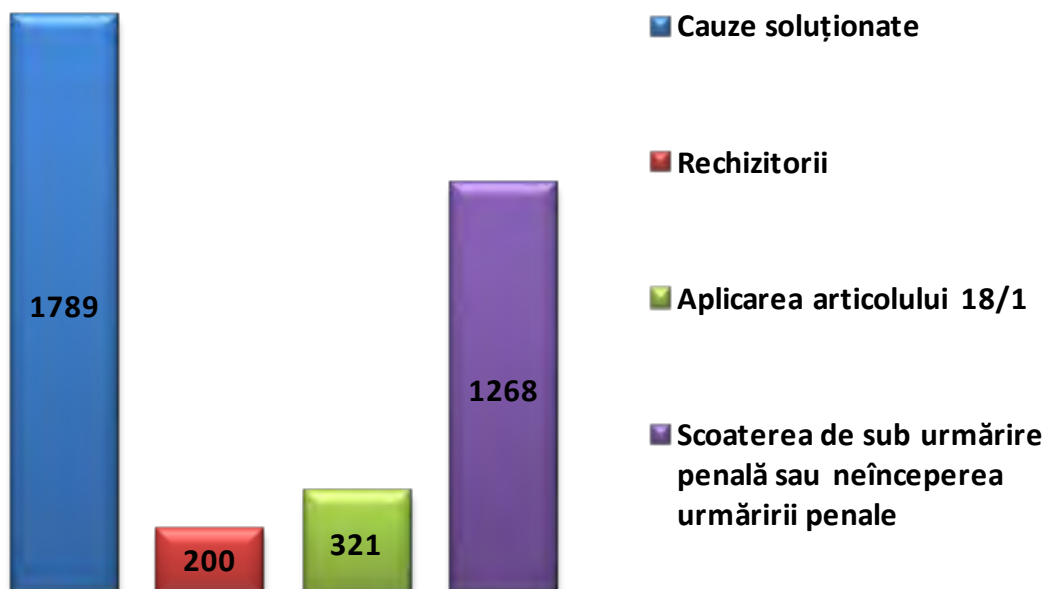

Figura 2.1. Modalități de soluționare a cauzelor DIICOT

În intervalul ianuarie-iunie au fost soluționate 1.789 de cauze, dintre care pentru 200 au fost întocmite rechizitorii, iar în 1.268 soluția a fost fie scoaterea de sub urmărire penală, fie neînceperea urmăririi penale. În restul de 321 de cauze soluționate s-a dispus aplicarea unei sancțiuni administrative potrivit art. 18/1 din CP. **Articolul 18/1** prevede că „nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă prin atingerea minimă adusă uneia din valorile apărute de lege și prin conținutul ei concret, fiind lipsită în mod vădit de importanță, nu prezintă gradul de pericol social al unei infracțiuni” și precizează că procurorul sau instanța poate aplica în aceste cazuri o sancțiune cu caracter administrativ, respectiv mustrarea, mustrarea cu avertisment sau amenda.

În cauzele soluționate de DIICOT în prima jumătate a anului 2011 au fost în total cercetate 3.438 de persoane. Dintre acestea, 468 au fost trimise în judecată, 215 în stare de arest preventiv.

*

Consiliului Superior al Magistraturii i-a fost adresată o cerere de informații prin care au fost solicitate date privind soluțiile definitive în cauze privind infracțiuni la regimul drogurilor (atât referitor la trafic, cât și la consum). Răspunsul CSM s-a referit la infracțiuni prevăzute de Legea nr. 143/2000 și a conținut următoarele informații cu privire la prima jumătate a anului 2011: au fost condamnate definitiv 490 de persoane din care 293 pentru art. 2 (trafic) și 37 pentru art. 4 (consum). Dintre cele 490 de persoane condamnate, una a fost amendată penal (aplicarea art. 8/1 din CP), 234 au fost condamnate la închisoare cu executare, 98 au beneficiat de suspendarea condiționată a executării pedepsei, iar 158 de suspendare sub control judiciar. Din cele 293 de persoane condamnate pentru art. 2, executare în penitenciar au primit 154, suspendarea condiționată a pedepsei – 42, iar 97 au beneficiat de suspendare sub control judiciar. **Din cele 37 de persoane condamnate pentru încălcarea art. 4 (consum) din Legea nr. 143/2000, 23 au primit condamnare cu executare în penitenciar, 13 – suspendarea condiționată a executării, iar una – suspendarea sub control judiciar.**

*

În cursul lunii iulie 2011 au fost solicitate informații cu privire la numărul persoanelor care suportă regimul de arest preventiv atât de la Administrația Națională a Penitenciarelor, cât și de la Inspectoratul General al Poliției Române. Legislația prevede că IGPR, prin Centrele de Reținere și Arestare Preventivă custodiază doar persoane care nu au fost condamnate de vreo instanță (deținute în temeiul unui mandat de arestare preventivă), pe când în secțiile de arestare preventivă din subordinea ANP sunt încarcerate atât persoane necondamnate de vreo instanță, cât și persoane care au fost condamnate, dar a căror condamnare este încă nedefinitivă.

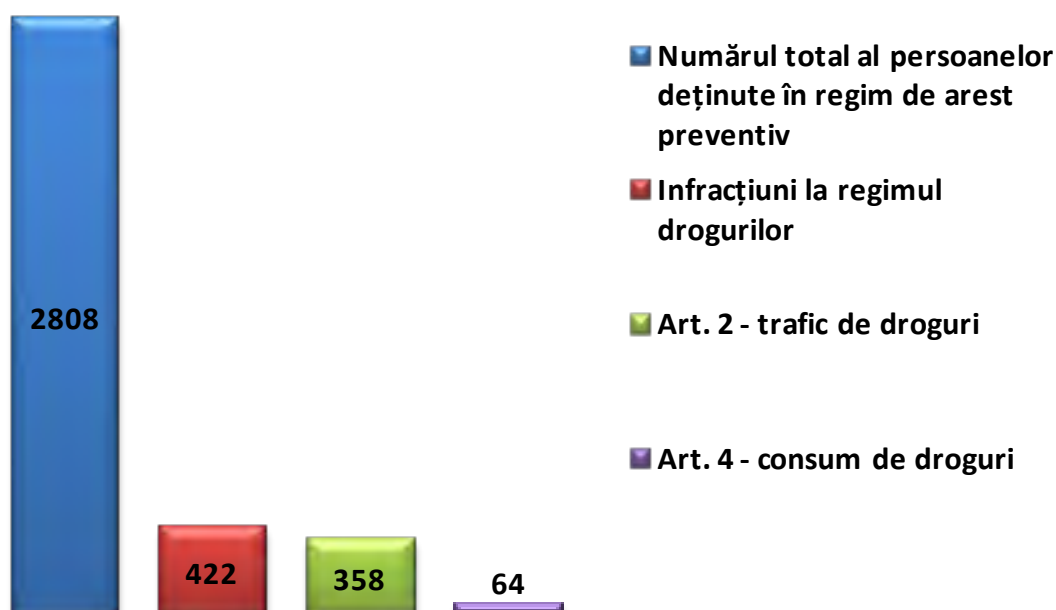

Figura 2.2. Persoane care suportă regim de arest preventiv

La jumătatea anului 2011 suportau regimul de AP la nivel național 2.808 de persoane, dintre care 422 erau în curs de cercetare referitor la infracțiuni prevăzute de Legea nr. 143/2000. **Dintre acestea, 64 erau acuzate exclusiv de infracțiuni prevăzute de art. 4 al legii (consum).** Restul de 358 erau cercetate pentru încălcarea art. 2 sau pentru concurs de infracțiuni (art. 2 și 3, art. 2 și 4, respectiv art. 2, 3 și 4). Este probabil ca persoanele cercetate pentru încălcarea art. 2 și 4 să fie de fapt consumatori care fac trafic doar în vederea consumului propriu.

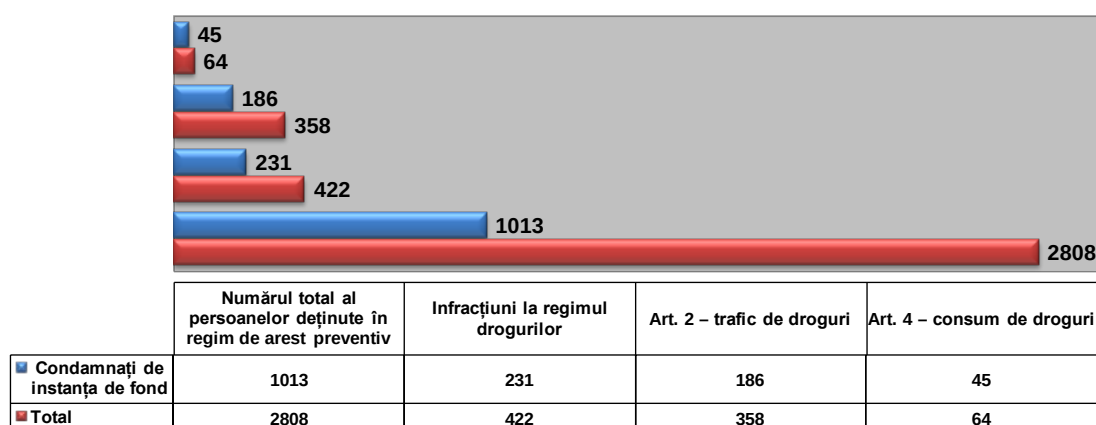

Figura 2.3. Persoane condamnate de instanța de fond, din totalul celor care suportă regimul de arest preventiv

*

În iulie 2001, în secțiile de arestare preventivă din subordinea ANP erau custodiate în total 1.701 de persoane, dintre care 310 pentru infracțiuni prevăzute de Legea nr. 143/2000. **Dintre acestea, 61 erau cercetate/condamnate în instanța de fond exclusiv pentru consum (art. 4).**

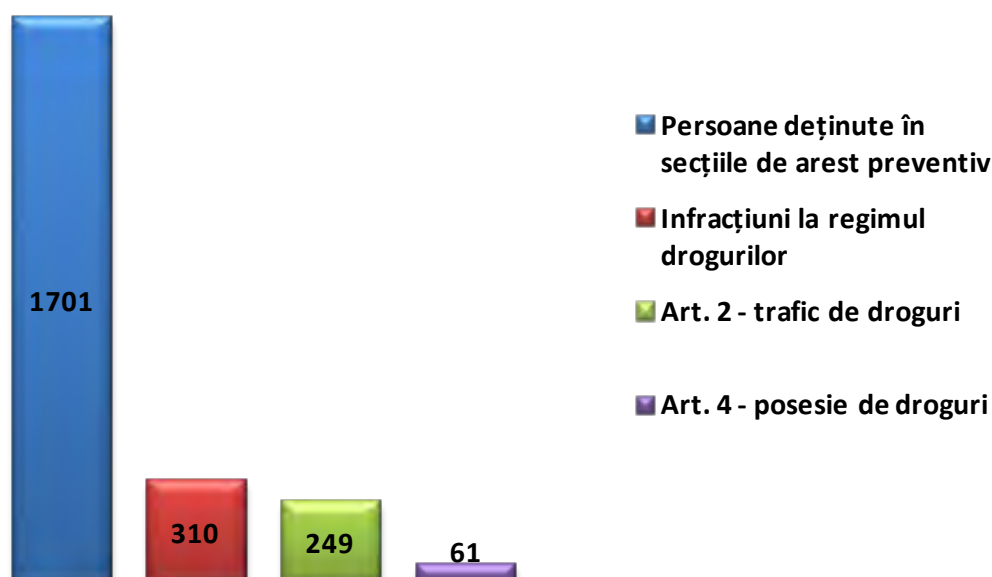

Figura 2.4. Persoane aflate în secțiile de arest preventiv din subordinea ANP

În iulie 2011, situația privind persoanele din secțiile de arest preventiv din subordinea ANP era următoarea:

- erau deținute 1.701 de persoane, dintre care 1.013 condamnate de instanța de fond și 688 deținute în temeiul unui mandat de arestare preventivă;
- dintre cele 310 persoane deținute în secțiile de arest preventiv pentru infracțiuni la regimul drogurilor, 231 erau condamnate de instanța de fond, iar 79 deținute în temeiul unui mandat de arestare preventivă;
- mai mult de jumătate (138) dintre deținuții condamnați pe fond suportau regimul de arest preventiv de mai mult de 180 de zile;
- aproape jumătate (45%) dintre persoanele deținute în secții de arest preventiv pentru infracțiuni la Legea nr. 143/2000 au necesitat asistență medicală, o treime dintre cei care au necesitat asistență medicală fiind custodiați în Penitenciarul București-Rahova (răspunsul ANP nu precizează natura problemelor de sănătate).

*

În iulie 2011, au fost solicitate de la IGPR mai multe informații privind numărul arestaților preventiv aflați în evidența instituției, defalcat pe tipuri de infracțiuni prevăzute de articolele 2 și 4 din Legea nr. 143/2000, durata arestului, asistența medicală acordată consumatorilor de droguri și reglementările în acest domeniu.

Conform răspunsului IGPR, în iulie 2011 erau deținute în Centrele de reținere și arestare preventivă din toată țara 1.107 persoane, dintre care 112 erau în curs de cercetare referitor la infracțiuni prevăzute de Legea nr. 143/2000. **Dintre acestea, trei erau acuzate exclusiv de infracțiuni prevăzute de art. 4 al legii (consum), toate trei în aresturi din afara Bucureștiului.** Restul de 109 erau cercetate pentru încălcarea art. 2 sau pentru concurs de infracțiuni (art. 2 și 3, art. 2 și 4, respectiv art. 2, 3 și 4).

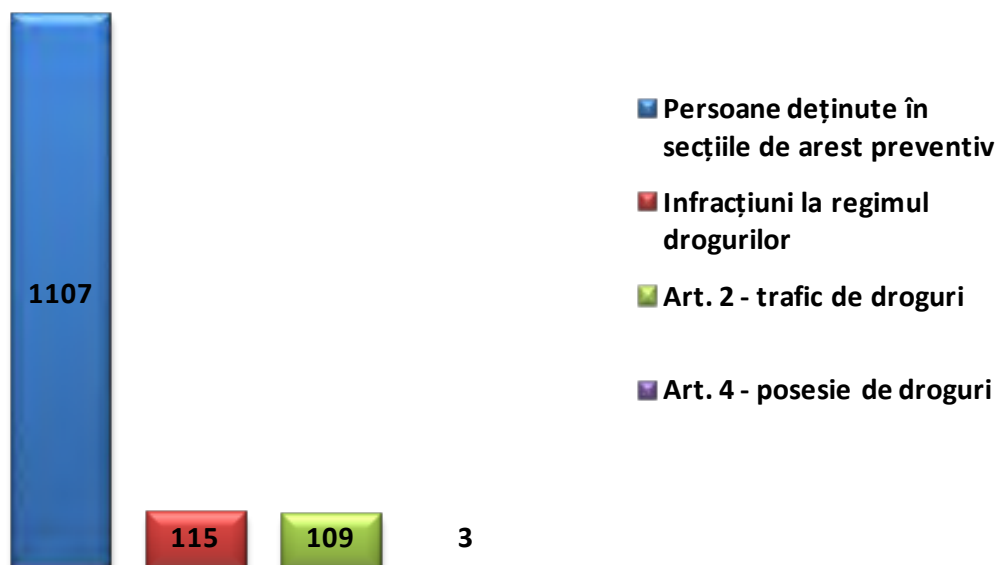

Figura 2.5. Persoane deținute în aresturi

În luna iulie 2011 situația privind reținuții/arestații preventiv în centrele din subordinea inspectoratelor de poliție județene era următoarea:

- erau încarcerate 793 persoane, dintre care 67 pentru infracțiuni legate de Legea nr. 143/2000;
- 53 dintre acestea fuseseră arestate pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 2 al Legii nr. 143/2000 (25 de persoane încarcerate de mai puțin de 30 de zile, 28 de persoane pentru o perioadă cuprinsă între 30 și 180 de zile);
- 12, pentru săvârșirea în concurs a infracțiunilor prevăzute la art. 2 și 4 (șapte dintre acestea încarcerate de mai puțin de 30 de zile, cinci pentru între 30 și 180 de zile);
- două pentru săvârșirea în concurs a infracțiunilor prevăzute la art. 2 și 3 (în arest de mai puțin de 30 de zile);
- o persoană pentru săvârșirea în concurs a infracțiunilor prevăzute la art. 2, 3 și 4 (în arest de mai puțin de 30 de zile);
- trei pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 4 (două persoane arestate de mai puțin de 30 de zile, cealaltă pentru perioada între 30 și 180 de zile).

La DGPMB erau arestate preventiv 314 persoane, 45 dintre acestea pentru încălcarea art. 2 din Legea nr. 143 (12 persoane încarcerate de mai puțin de 30 de zile, 30 de persoane de o perioadă între 30 și 180 de zile și trei persoane de mai mult de 180 de zile) o persoană pentru încălcarea art. 4 (arestată de mai puțin de 30 de zile).

Dintre cele 46 de persoane arestate la nivelul DGPMB pentru infracțiuni la regimul drogurilor, 20 au declarat că sunt consumatoare de droguri, 15 dintre ele necesitând asistență medicală.

Dintre cele 73 de persoane arestate la nivelul inspectoratelor de poliție județene pentru infracțiuni prevăzute de art. 2, 3 și 4, separat sau în concurs, 30 de persoane au declarat că sunt consumatori de droguri, iar dintre acestea, două au necesitat asistență medicală.

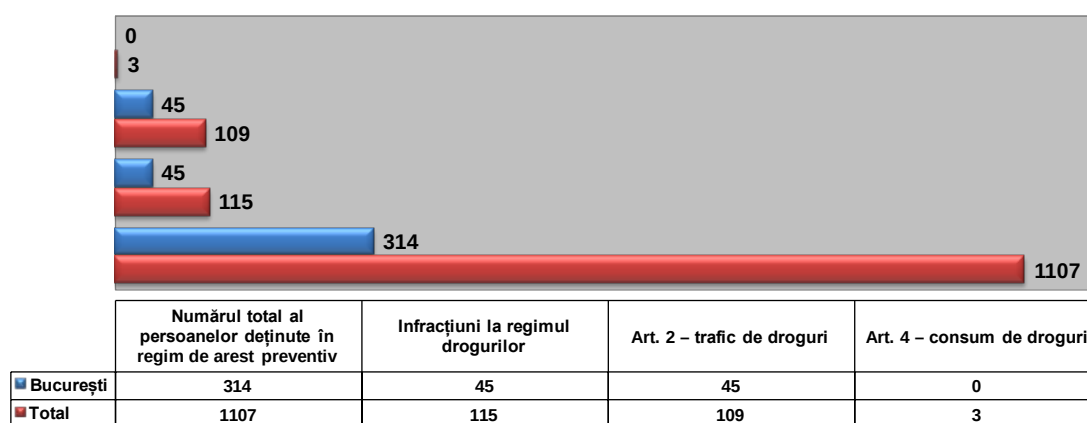

Figura 2.6. Persoane aflate în aresturile din București, din totalul celor care suportă regimul de arest preventiv

2.2. Opinii ale experților asupra consecințelor arestării preventive – avocați, procurori, judecători, doctori

Această secțiune adună la un loc aprecieri din puncte diferite de vedere (uneori divergente) ce provin de la profesioniști din sistem. Pentru a documenta aceste puncte de vedere, echipa de cercetare a folosit interviuri nestructurate și a adaptat întrebările la profilul specific al discuției. Echipa a intrat în legătură cu judecători, procurori, ofițeri de poliție, avocați, ofițeri din departamentele de probațiune și medici, care au fost rugați să descrie aplicarea măsurii de arestare preventivă în cazul consumatorilor de droguri din punctul de vedere al domeniului propriu și, de asemenea, să-și expună opiniile asupra eficienței acestei măsuri și asupra alternativelor existente. Astfel, au fost efectuate următoarele 17 interviuri:

Profesiune	numărul de experți intervievați
judecător	4
procuror	2
ofițer de poliție	4
lucrător la serviciul de probațiune	1
avocat	2
medic	5

Data fiind diversitatea domeniilor, sensibilitatea subiectului și diferențele dintre intervievați cu privire la diferitele probleme discutate, am decis să ținem confidențiale datele personale ale intervievaților.

Principalele întrebări din interviu s-au centrat pe viziunea experților asupra unei serii de probleme, după cum urmează:

În cazul infracțiunilor legate de droguri, arestul preventiv este o măsură excepțională sau o practică obișnuită?

Există diferențe între cei acuzați de infracțiuni legate de droguri și alte tipuri de infractori din punctul de vedere al pericolului social?

Cum discriminați între posesie pentru consum personal și posesie în vederea traficului având în vedere absența unor reglementări clare în această privință?

Cât de eficient este articolul 16 din Legea nr. 143/2000 în soluționarea cazurilor? Care este opinia dvs. Despre acest articol?

Care este experiența dvs. de lucru cu persoane acuzate de infracțiuni legate de droguri?

Descrieți procedura de lucru cu un consumator de droguri în instituția dvs. Care este părerea dvs. în legătură cu eficiența acestei proceduri? Cum influențează aplicarea măsurii de arestare preventivă acțiunile viitoare ale unei persoane acuzate de infracțiuni legate de droguri?

Puteți identifica o anumită tendință în aplicarea Legii nr. 143/2000 în ultimii doi ani?

Puteți descrie condițiile de viață în unitățile de arest preventiv având în vedere nevoile medicale ale consumatorilor de droguri problematici?

Ne puteți oferi exemple în sprijinul afirmațiilor dvs.?

În etapa analizei, răspunsurile experților au fost structurate după următoarea listă de teme:

- aplicarea măsurii de arestare preventivă și procedurile acesteia;
- Legea nr. 143/2000 – articolele 2, 4 și 16;
- amenzi administrative pentru posesie de droguri;
- flagrant;
- proces;
- condițiile din arestul preventiv;
- tendințe.

Aplicarea măsurii arestului preventiv și proceduri

Procurorii

DIICOT se ocupă cu aplicarea Legii nr. 143/2000, mai exact de lupta împotriva traficului de droguri ilegale, nu împotriva consumatorilor de droguri. DIICOT lucrează în cooperare cu Direcția de Combatere a Criminalității Organizate (DCCO) și unitățile subordonate acesteia, sub controlul Inspectoratului General al Poliției Române. În ceea ce privește Legea nr. 143/2000, DCCO este cel mai apropiat organ de poliție care colaborează cu DIICOT. În acest parteneriat, DIICOT asigură coordonarea operațiunilor și conduce investigațiile, iar DCCO asigură ofițerii, agenții sub acoperire și colaboratorii pentru operațiuni (o parte dintre aceștia fiind consumatori de droguri care au acceptat să lucreze pentru poliție).

Avocatul nu poate influența decizia judecătorului în faza de arest preventiv. Decizia este luată exclusiv pe baza probelor: droguri, martori, înregistrări etc. Este recunoscut caracterul excepțional al arestării preventive. O infracțiune legată de droguri presupune acțiuni, condiții sau posibilități care permit această decizie:

- a) traficanții de droguri sunt implicați în activități infracționale continue și recurente;
- b) acțiunea de a vinde droguri ilegale este în sine un pericol pentru societate (exemplul unei rețele de traficanți de droguri care distribuiau heroină în Gara de Nord – neutralizarea acesteia însemnat o întrerupere temporară a ofertei de droguri, ceea ce a reprezentat un succes: piața de droguri ilegale a fost destabilizată pe termen scurt);
- c) traficanții de droguri pot influența cursul investigației.

Există traficanți de droguri eliberați din arestul poliției în schimbul cooperării și informațiilor.

Chiar dacă este dezmembrată o rețea de trafic de droguri, aplicarea legii este limitată pe termen lung: la un vânzător arestat există alți zece dispuși să-i ia locul; rețelele își revin după o vreme și pot învăța din experiențele trecute pentru a evita noi întâlniri cu forțele de ordine.

Judecătorii

Durata arestului preventiv în cazurile legate de droguri se situează între 1 și 5 ani.

În faza de individualizare a sentinței, decizia asupra sentinței rămâne la latitudinea judecătorului. Procurorul nu poate cere în mod concret numărul de ani de încarcerare, ci doar o sentință bazată pe dovezile din dosarul penal și pe lege.

O altă perspectivă asupra arestului preventiv, aparținând unui judecător: arestul preventiv este o măsură de descurajare care țintește să le „arate” consumatorilor de droguri ce se întâmplă atunci când comit infracțiuni și să-i determine pe aceștia să-și reexamineze acțiunile viitoare.

Dacă anchetatorii nu au găsit o pistă care să-i conducă la o rețea de traficanți, ei arestează suspectul pe loc.

Judecătorii știu că, în practică, mulți consumatori oferă informații despre alți consumatori afirmând despre aceștia din urmă că sunt traficanți, dar această practică nu este suficient documentată.

Ofțerii de poliție

Autoritatea are baza legală de a individualiza pedepsele. Individualizarea pedepselor este realizată în funcție de specificitățile cazului și prin coroborarea tuturor dovezilor și circumstanțelor. Din aceste motive, posibilitatea producerii de erori judiciare este limitată. Pedepsa este adaptată circumstanțelor specific (obiective și subiective) ale faptei și ține seama de proporționalitatea pagubei.

Arestul preventiv nu este aplicat doar pentru posesie de droguri. Dacă persoana este privată de libertate, de obicei este vorba de o altă acuzație, cel mai probabil de trafic de droguri sau de infracțiuni la adresa proprietății (furt, tâlhărie). Consumatorii de droguri declară de obicei consumul și primesc îngrijiri medicale. Ei sunt infractori, însă nevoile lor medicale sunt tratate corespunzător.

Măsura arestului preventiv este aplicată în majoritatea dosarelor pe infracțiuni la regimul drogurilor (*drug-related cases*). Un ofițer de poliție a menționat cazul unui cărăuș care a acceptat să transporte un colet cu droguri deoarece avea nevoie de bani pentru mama sa, care era bolnavă și trebuia operată. Și lui i-a fost aplicată măsura arestului preventiv, deși a cooperat și nu reprezenta în mod clar un pericol social.

Opinia publică nu face diferența între arestarea preventiv și încarcerare. Pentru opinia publică, o persoană aflată în arestul poliției nu a ajuns acolo din greșală, trebuie să fi făcut ceva, deoarece un cetățean onest nu are asemenea probleme. Poliția și procuratura trebuie să trimită un semnal, să arate opiniei publice că stăpânesc situația și că se face dreptate, astfel încât aplică măsura arestului preventiv.

Practică: poliția poate reține o persoană în investigații pentru o perioadă de 24 de ore. Chiar dacă investigația s-a finalizat în câteva ore, suspectul este de obicei reținut până la expirarea termenului legal. Aceeași practică este întâlnită și în cazul măsurii arestului preventiv. Acesta pare a fi un exemplu de mentalitate ce influențează aplicarea procedurilor.

Exemplu: un polițist a finalizat investigația după 16 ore de la reținerea unui suspect și intenționa să îl elibereze, însă un coleg s-a opus, astfel încât persoana a fost reținută în arestul poliției până la expirarea termenului legal. Presiunea colegilor este un factor important în asemenea situații, cel care nu se conformează normei poate intra în conflict cu ceilalți colegi.

Din perspectiva organelor legii, suspectul trebuie să „simtă” că situația este serioasă și să își schimbe comportamentul antisocial. Această măsură este menită să descurajeze comiterea unor viitoare infracțiuni, să determine persoana să-și dorească să nu se mai întoarcă în arestul poliției.

Măsura arestului preventiv nu este aplicată în baza vinovăției (care este examinată în cadrul procesului), ci în funcție de indiciile pe care se întemeiază acuzația.

Atunci când un consumator de droguri este arestat, dacă nu există indicii că este implicat în trafic de droguri, este eliberat în baza articolului 18/1 din CP (absența pericolului social). Consumatorilor de cannabis nu li se aplică măsură arestării preventive pentru posesie de droguri deoarece pedeapsa este mai mică de 4 ani.

Pentru informații suplimentare despre condițiile aplicării măsurii de arest preventiv, vezi secțiunea 2.1.

Pentru informații suplimentare despre articolul 18/1 și statistici, vezi secțiunea 1.3.

Avocații

Arestul preventiv reprezintă regula, și nu excepția în cazurile legate de droguri, neexistând discriminare între consumatori și traficanți.

Referință: Articol de presă care afirmă că judecătoria nu a aprobat cererea de arest preventiv din partea procurorului în cazul a doi cultivatori de canabis, deoarece infracțiunea nu prezenta pericol social (http://www.puterea.ro/articol/o_judecatoare_promoveaza_printr_o_decizie_cultivarea_canabisului_din_cele_m). Autorul articolului este indignat de decizia judecătorei de a respinge cererea de arest preventiv venită din partea procurorului în cazul celor doi cultivatori de canabis care și-au recunoscut fapta și au colaborat cu forțele legii.

O judecătoare a Tribunalului București a decis cercetarea în stare de libertate a doi studenți prinși de procurorii Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism cultivând canabis în propria locuință. Motivul invocat de magistrat este pe cât de hilar, pe atât de stupefiant.

Cei doi studenți reținuți pe 9 decembrie de procurorii DIICOT sunt Andrei Cristescu, de 21 de ani, și Andreea Ioana Tudorache, de 26 de ani. Ei au recunoscut în fața procurorilor că au cultivat în locuința proprie canabis precizând că sunt consumatori de droguri și obișnuiau „să-și servească prietenii”, dar că niciodată nu au cultivat în scopul comercializării. La data de 9 decembrie, procurorii DIICOT au descins la locuința celor doi, unde au găsită cultura de canabis, fiind ridicate 17 ghivece cu plante, semințe, un dispozitiv pentru mărunțit fragmente vegetale de canabis și un cântar de mare precizie.

„Nu există pericolul social”

Studenții au fost prezentați, a doua zi, Tribunalului București cu propunerea de arestare preventivă. Stupoare, însă. Judecătoria Iosefina Pârvu a decis că Andrei Cristescu și Ioana Tudorache pot fi cercetați în stare de libertate, dat fiind faptul că „nu este îndeplinită în cauză condiția cumulativă a art.148 lit. f CPP referitoare la existența pericolului social concret pe care l-ar prezenta lăsarea în libertate a inculpaților și nici nu este dovedită necesitatea luării unei asemenea măsuri”, după cum se arată în încheierea de ședință din 10 decembrie. Mai mult, judecătoria susține în decizia de eliberare a celor doi cultivatori de canabis că „pericolul social concret pe care l-ar prezenta lăsarea în libertate a inculpaților trebuie susținut de probe care, în speța de față, nu există. În acest context este de menționat împrejurarea că inculpații sunt la primul conflict cu legea penală, că ambii sunt studenți, că au avut o conduită sinceră în fața procurorului, elemente de natură a conduce la concluzia că persoanele acestora nu prezintă pericol pentru ordinea publică”.

Baza punerii sub acuzație este realizată de ofițerul de poliție, urmați de procuror și de judecător. Dacă suspiecții nu-și pot permite un avocat bun, aceștia vor fi procesați în cadrul următorului sistem: arest preventiv pentru 29 de zile, apoi pentru 180 de zile, articolul 16 fiind folosit ca instrument de presiune asupra suspiecților pentru a oferi

informații în legătură cu furnizorii lor. În caz că aceștia nu cooperează, procurorul cere încarcerarea lor.

În multe cazuri, instanța nu citește dosarul. Consumatorii de droguri sunt tratați ca obiecte. Procedura avansează automat, uneori în maniera *copy/paste*.

Un avocat ne-a dat următorul exemplu: referatul de terminare a urmăririi este recopiat de către procuror din rechizitoriu, întregul dosar fiind preluat cuvânt cu cuvânt de la poliție – exemplul nu se referă la un anumit caz legat de droguri, ci la practicile generale ale unor procurori.

Legea stipulează că pericolul social reprezentat de suspect trebuie demonstrat. În practică, pericolul social este presupus, iar scopul măsurii este să înlăture această posibilitate, chiar dacă aceasta este doar o presupunere.

Chiar dacă aceasta nu reprezintă regula, arestul preventiv este în multe cazuri primul semn al unei sentințe de încarcerare. Judecătorul îl sprijină pe procuror și acesta nu va contrazice opinia unui coleg – aceasta este o cutumă a practicii judiciare.

În cazul consumatorilor de droguri săraci care au fost acuzați de infracțiuni legate de droguri, de obicei există un apărător din oficiu care nu-l apără cum trebuie pe acuzat. Astfel de cazuri sunt obișnuite pentru toate părțile implicate. Doar cei bogați își pot permite un avocat bun. Mulți dintre avocații buni care lucrează în cazuri legate de droguri sunt foști angajați ai organelor de poliție: ei știu cum funcționează sistemul și rezolvă multe cazuri în favoarea clienților.

„Performanța artistică” a acuzatului este uneori esențială în decizia judecătorului (fapt confirmat în interviul cu Selena: judecătorul a condamnat-o la închisoare cu suspendare după ce a discutat despre familia acesteia – ea are doi copii – și despre viitoarele încercări de a se lăsa de droguri – ea s-a străduit realmente din acel moment).

Probațiunea

În perioada arestării preventive, din cauza condițiilor constrângătoare, un consumator de droguri este mai dispus/motivat să realizeze o schimbare pozitivă (de exemplu, să înceteze să comită infracțiuni și să nu mai consume droguri).

Un consumator de droguri comite infracțiuni în fiecare zi, atunci când își procură droguri; prin urmare, conform legislației actuale, măsura arestării preventive este justificată.

Ofițerul de probațiune a explicat atitudinile negative ale polițiștilor față de consumatorii de droguri ca fiind determinate de mentalitate și de informațiile insuficiente cu privire la aspectele medicale ale dependenței de droguri. Reprezentanții organelor legii percep dependența de droguri ca pe o alegere și consideră că infracțiunile comise de consumatorii de droguri au la bază intenția, nu nevoia de a face rost de bani pentru următoarea doză, ceea ce îi transformă în inamici naturali.

Medicul legist

Există două tipuri de examinări medico-legale: expertiza/examinarea oficială (cerută de procuror) și expertiza extra-judiciară (cerută de avocat sau de către una dintre părți într-un caz civil; judecătorul nu este obligat să țină cont de această expertiză).

Scopul evaluării medico-legale este de a determina: (a) gradul de discernământ al subiectului (complet, absent, scăzut); b) încadrarea legală; c) pericolul social (da/nu); d) pericolul pentru propria persoană.

Dosarul examinări medicale include toate documentele importante disponibile, ceea ce mărește volumul dosarului și îngreunează lucrul cu acesta. Informațiile importante pentru caz se adaugă la finalul dosarului, constând de obicei în câteva rânduri scrise și include concluzia și recomandarea expertului.

De obicei, dosarul primit de medicul legist nu include descrierea cazului penal sau alte informații suplimentare care ar fi utile examinătorului pentru a înțelege contextul cazului.

Discernământ: capacitatea unei persoane de a judeca în mod critic conținutul și consecințele acțiunilor sale.

Examinarea medico-legală poate duce la trei concluzii: discernământ absent, prezent sau limitat. Medicul legist poate identifica un moment hotărâtor al acțiunii când suspectul dă dovadă de discernământ limitat. Exemplu dintr-un raport de examinare legală: „Suspectul prezintă o tulburare polimorfică de personalitate. Nivelul discernământului este scăzut în raport cu infracțiunea pentru care este examinat. Recomandăm măsuri medicale conform articolului 113 din Codul Penal”.

* **Obligarea la tratament medical**

Dacă făptuitorul, din cauza unei boli ori a intoxicației cronice prin alcool, stupefiante sau alte asemenea substanțe, prezintă pericol pentru societate, poate fi obligat a se prezenta în mod regulat la tratament medical până la însănătoșire.

Când persoana față de care s-a luat această măsură nu se prezintă regulat la tratament, se poate dispune internarea medicală.

Dacă persoana obligată la tratament este condamnată la pedeapsa detențiunii pe viață sau la pedeapsa închisorii, tratamentul se efectuează și în timpul executării pedepsei.

Măsura obligării la tratament medical poate fi luată în mod provizoriu și în cursul urmăririi penale sau al judecății.

Consumatorii de droguri sunt aduși la Institutul de Medicină Legală în următoarele situații:

1. la urgențe – cazul persoanelor care se declară drept consumatoare de droguri sau care sunt suspectate de consum de droguri la momentul în care intră în contact cu poliția (precum șoferi, muncitori sau suspecti); aceștia sunt aduși de către poliție pentru examinare; medicul efectuează examinarea care include anamneza, verificarea semnelor consumului, eventual teste sanguine (acestea din urmă doar dacă este acoperit costul). Medicul efectuează examinarea, pune diagnosticul și recomandă tratamentul. Majoritatea consumatorilor de droguri aduși în unitate sunt sub influența substanțelor sau în sevră;
2. expertiza psihiatrică – la cererea procurorului. Aproximativ 40% dintre consumatorii de droguri examinați au un diagnostic dublu (cel mai des depresie, anxietate, tulburări de atașament). Aceste persoane au nevoie de îngrijiri medicale.

Examinarea medico-legală permite recomandarea unui tratament și confirmarea abuzului de droguri poate ajuta apărarea prin teza nivelului limitat de discernământ. În practica din România, judecătorul nu ia în considerare stările alterate induse de abuzul de substanțe ca circumstanță atenuantă în cazul unui infractor.

Legea nr. 143/2000 – articolul 2

Judecătorii

Judecătorul nu condamnă la închisoare consumatorii de droguri doar pentru posesie sau pentru trafic dacă aceștia sunt la prima infracțiune. De obicei, prima sentință în astfel de cazuri este de închisoare cu suspendare. A doua infracțiune este pedepsită cu închisoare.

Sentințele nu pot fi comparate, fiecare depinde de contextul infracțiunii, de detaliile din dosar, de cooperarea suspectului – toate acestea sunt luate în considerare în individualizarea sentinței.

Procurorii

În prezent, legea nu discriminează pe baza cantităților, astfel că procurorii nu au nicio bază de diferențiere între traficanți minori și traficanți importanți.

La întrebarea referitoare la diferențierea pe baza cantităților între consumatori de droguri și traficanți, procurorul a răspuns observând că aceasta nu este responsabilitatea procurorilor și că aceasta ar trebui să fie sarcina legislatorului.

Avocații

Ar trebui să existe o diferență între vânzarea drogurilor în scopul menținerii consumului personal și vânzarea drogurilor pentru profit.

Legea nr. 143/2000 – articolul 4

Judecătorii

Cât timp posesia drogurilor este interzisă, vor exista probleme în această arie. Consumatorii problematici de droguri devin dependenți din cauza condițiilor sociale și economice și a lipsei de informații. Trebuie făcut ceva pentru a-i salva din această situație fără speranță.

Nu există cazuri doar de consum de droguri (art. 27/1, Legea nr. 143/2000: consumul de droguri este interzis în România).

Consumatorii de droguri pot fi arestați pentru alte crime decât posesia de droguri, precum violență, infracțiuni contra proprietății determinate de nevoia de a face rost de bani; aceștia sunt factori criminogeni și, astfel, arestul preventiv este justificat. Consumul sau posesia de droguri nu sunt suficiente pentru aplicarea măsurii de arest preventiv.

Au fost cazuri de posesie a unor cantități însemnate de droguri declarate a fi pentru consum personal – nu s-a putut dovedi că drogurile erau destinate vânzării.

Procurorii

În cea ce privește arestul preventiv aplicat consumatorilor de droguri, conform procurorilor, în practică acesta nu este aplicat doar pe baza articolului 4. Consumatorii de droguri sunt arestați doar pe baza mai multor acuzații, spre exemplu, articolele 2 și 4, conducerea autovehiculelor sub influența substanțelor, ultraj, tâlhărie, furt etc. În toate cazurile, arestul preventiv este hotărât de către judecător pe baza probelor din dosar.

Au fost menționate două cazuri de condamnare pentru posesie: primul este cazul unui consumator de droguri condamnat pentru posesia a 4 grame de cocaină; inculpatul era recidivist și a fost condamnat la 4 ani de închisoare. În al doilea caz era vorba de posesia a 4 kilograme de cannabis și inculpatul a fost condamnat la închisoare cu suspendare.

Ofițerii de poliție

Atunci când este identificat (de către polițist sau jandarmerie), consumatorul de droguri este condus la cea mai apropiată secție de poliție. În practică, dacă un consumator are droguri în posesie, se urmează câteva etape:

- la prima abatere: amendă administrativă;
- la a doua abatere: amendă penală;
- la a treia abatere: condamnare la închisoare cu suspendare;
- la a patra abatere: condamnare la închisoare cu executare.

Consumatorii de droguri sunt arestați dacă există suspiciunea că sunt conectați la o rețea de trafic de droguri. Unii consumatori de droguri pot fi martori-cheie și măsura arestării preventive este aplicată în cazul lor pentru a obține informații sau pentru a preveni scurgerea de informații – persoana nu poate comunica cu restul grupului și organele legii pot câștiga timp prețios în rezolvarea cazului.

Deoarece nu există prevederi care să permită diferențierea între cantități de droguri pentru posesie și/sau pentru trafic, în teorie o persoană prinsă cu 8 grame de heroină poate primi aceeași pedeapsă ca o altă persoană prinsă cu 1 kg.

Amenzi administrative pentru posesie pentru consum propriu

Procurorii

Simpla posesie de droguri pentru consum propriu este pedepsită cu amendă administrativă, în cazul în care suspectul nu este implicat într-un caz de trafic de droguri. Nu este specificată o cantitate maximă de droguri în posesie pentru a fi aplicată această măsură – în practică, probabil că această decizie aparține procurorului cazului respectiv și este diferită de la caz la caz.

Scopul acestei măsuri este de a descuraja introducerea drogurilor în penitenciare. Procurorul a menționat cazuri în care rudele (soțiile) condamnaților au fost prinse când încercau să introducă droguri în penitenciar în timpul vizitelor. Consumatorii condamnați au fost descurajați de mai continua această practică, dat fiind că există riscul ca soțiilor lor să fie închise.

Avocații

Care este folosul unei amenzi administrative în cazul unui consumator problematic de droguri care are nevoie în continuare de bani pentru a-și obține doza zilnică?

Legea nr. 143/2000 – articolul 16

Procurorii

Programul de protecție a martorilor nu este aplicabil pentru toți cei care oferă informații și este foarte costisitor. Doar cei care oferă informații despre rețele importante de traficanți de droguri sunt incluși în program. După terminarea operațiunii, informatorilor le sunt schimbate domiciliile; ei își pot chiar alege altă țară de rezidență.

În prezent, articolul 16 nu mai este folosit la fel de frecvent ca acum câțiva ani: au fost cazuri în care procurorii au petrecut zile întregi urmărind o rețea de traficanți din contact în contact – în perspectiva articolului 16, suspectii deveneau cooperanți și arestările se succedau în lanț.

În ultimii ani, crima organizată a elaborat noi modalități de a vinde droguri: sunt folosiți cărăuși (care, în general, nu cunosc conținutul pachetului), banii marcați sunt schimbați în magazine (poliția trebuie să dea de urma banilor și să-i recupereze), iar livrările se fac în mod indirect. Furnizorii întârzie la întâlnire sau schimbă locul în ultimul moment dacă simt ceva neobișnuit.

În momentul de față, procurorii folosesc articolul 19 din Legea nr. 682/2003 privind protecția martorilor¹, care este mult mai adaptată la furnizori importanți care ar putea fi de acord să coopereze.

Maniera în care traficanții de droguri se folosesc de articolul 16: există traficanți care oferă informații despre alți traficanți pentru a elimina concurența. Există traficanți care oferă informații despre consumatori de droguri pretinzând că aceștia sunt traficanți.

Consumatorii de droguri nu sunt surse de încredere. Unii exagerează sau denaturează informațiile, consumă drogurile care ar trebui să fie probe sau oferă informații false. Unii procurori evită, din aceste motive, să lucreze cu consumatorii de droguri.

1. Articolul 19

Persoana care are calitatea de martor, în sensul art. 2 lit. a) pct. 1 și 2, și care a comis o infracțiune gravă, iar înaintea sau în timpul urmăririi penale ori al judecății denunță sau facilitează identificarea și tragera la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit astfel de infracțiuni beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

Articolul 2

În prezenta lege, termenii și expresiile de mai jos au următorul înțeles:

A) martorul este persoana care se afla în una dintre următoarele situații:

1. are calitatea de martor, potrivit Codului de procedura penală, și prin declarațiile sale furnizează informații și date cu caracter determinant în aflarea adevărului cu privire la infracțiuni grave sau care contribuie la prevenirea producerii ori la recuperarea unor prejudicii deosebite ce ar putea fi cauzate prin săvârșirea unor astfel de infracțiuni;

2. fără a avea o calitate procesuală în cauză, prin informații și date cu caracter determinant contribuie la aflarea adevărului în cauze privind infracțiuni grave sau la prevenirea producerii unor prejudicii deosebite ce ar putea fi cauzate prin săvârșirea unor astfel de infracțiuni ori la recuperarea acestora; în această categorie este inclusă și persoana care are calitatea de inculpat într-o altă cauză.

Judecătorii

Articolul 16 este util pentru menținerea consumului și traficului de droguri la niveluri scăzute.

Întrebare: Vă aduceți aminte de cea mai mare cantitate de droguri obținută în urma informațiilor oferite pe baza articolului 16?

Răspuns: De obicei este vorba de microtrafic.

Întrebare: Dacă ar exista niște servicii – arestul preventiv s-ar folosi la fel de mult?

Judecător: Mă interesează să nu mai fie un pericol pentru ceilalți – alternative judiciare. În prezent există câteva măsuri alternative.

Uneori se hotărăște luarea măsurii de aret preventiv pentru a oferi timp procurorului să obțină informații pe baza articolului 16.

Scopul procurorilor este să ajungă la traficanții importanți prin intermediul vânzătorilor de stradă – aceste este scopul articolului 16.

Ofițerii de poliție

Articolul 16 oferă organelor legii un instrument pentru identificarea și arestarea traficantilor de droguri. Nimeni nu obligă consumatorii de droguri să ofere informații despre alți consumatori, depinde de ei ce informații oferă.

Avocații

Articolul 16 funcționează în ajutorul anchetatorilor de poliție, permițându-le să obțină informații amenințând suspiecții.

Articolul 16 este folosit și suprafolosit în timpul tuturor etapelor anchetei și procesului, până la sentința finală a curții.

Flagrantul

Procurorii

Organizarea operațiunilor de flagrant este dificilă, deoarece presupune coordonarea și sincronizarea dintre procuror, anchetatori, agenți sub acoperire, și informatori. Procurorul trebuie să ia în calcul siguranța tuturor celor implicați și să evite accidente cu orice preț. În multe cazuri, situația de pe teren nu mai corespunde cu planul inițial și e nevoie de adaptarea rapidă a acestuia.

Judecătorii

În cazurile de flagrant pot apărea suspiciuni legate de articolul 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului (care să ducă la infracțiune). De aceea probele sunt coroborate: filmări, probe materiale, declarații etc.

Conform altui judecător, există cazuri construite exclusiv de anchetatorii sub acoperire care iau contact cu consumatorii de droguri și furnizorii mărunți și-i arestează când comite infracțiunea de a vinde droguri sau de a oferi droguri altora.

A. Cazul lui Răzvan Bulfinsky*

Citat dintr-un articol:

Un bucureștean de 32 de ani, care și-a petrecut ultimii opt ani din viață închis în Penitenciarul Rahova, a fost eliberat, luni seară, după ce și-a găsit dreptatea la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO).

Răzvan Bulfinsky (foto), 32 de ani, era student la marketing în aprilie 2002, când „a fost săltat” împreună cu alți doi colegi pentru trafic de droguri. Tinerii s-au apărat spunând că ei ar fi trebuit să cumpere de la agenții sub acoperire niște ceasuri și că drogurile le-ar fi fost plantate. În timpul procesului însă, mărturiile lor nu au fost luate în seamă, iar sentința de condamnare s-a bazat pe declarațiile agenților.

Va primi daune de 10.000 €

Îngrozit de gândul că va petrece următorii 12 ani după gratii, Bulfinsky a dat statul român în judecată la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, acuzând faptul că i s-a întins o cursă de către Poliție, că nu i s-a permis să se apere și nici să-și aducă propriii martori. Bucureșteanul a solicitat daune de 109.000 de euro, reprezentând salariul pe care ar fi trebuit să-l primească după absolvirea facultății, pe perioada detenției, și încă 105.000 de euro daune morale. Magistrații CEDO i-au dat, în luna mai 2010, câștig de cauză și au decis rejudecarea procesului, însă prejudiciul a fost stabilit la 10.000 de euro. Luni seară, Răzvan Bulfinsky a ieșit pe poarta Penitenciarului Rahova cu ochii în lacrimi.

„Nu pot uita că le-am spus tuturor că e o înscenare și nu pot să uit nici că tatăl meu a murit în timpul detenției mele, iar eu nu i-am fost alături”, a declarat Bulfinsky.

(<http://www.libertatea.ro/detalii/articol/a-stat-8-ani-la-puscarie-pen-edrept-319732.html>)

B. Declarațiile reclamantului, ale lui D.C. și P.T. din timpul procedurii

10. În momentul arestării sale, D.C. a recunoscut în fața procurorului că ea și P.T. făcuseră trafic de droguri. Cu toate acestea, în fața primei instanțe, aceasta și-a retras declarațiile, susținând că a fost constrânsă de poliție să le dea, în schimbul promisiunii că va fi eliberată după 10 minute dacă era de acord să declare ceea ce i se spunea.

11. Reclamantul și prietenii săi au susținut că fuseseră contactați de Gotti, al cărui nume real era Bogdan și care era prieten cu D.C. Aceștia le-au furnizat autorităților numele complet și adresa acestuia pentru cercetări suplimentare. Gotti le spusese că Alex avea de vânzare diferite obiecte (haine și ceasuri), la prețuri rezonabile. În cele din urmă, aceștia au hotărât să se întâlnească cu Alex, iar pe 29 aprilie, la ora 16,30, aceștia au mers la restaurantul E împreună cu Bogdan. S-au așezat la masă cu Alex, care nu avea marfa la el. Mai târziu în aceeași zi, cei 3 prieteni se aflau în incinta barului N, unde Bogdan le-a spus că Alex se afla la restaurantul M și că puteau să se întâlnească din nou cu ei. Reclamantul și Bogdan au plecat cu mașina acestuia din urmă. După un timp, ei i-au sunat pe D.C. și pe P.T., care rămăseseră în urmă, și le-au spus că Bogdan uitase o pungă de plastic galbenă sub masa de la bar și i-a întrebat dacă puteau să o aducă la restaurantul M, întrucât conținea mâncare pentru soția lui Bogdan, care era bolnavă.

12. La ora 21,15, reclamantul și Bogdan au sosit la restaurantul M și s-au așezat la masa lui Alex. După 10 minute, P.T., care ținea punga de plastic a lui Bogdan, și D.C. li s-au alăturat. P.T. s-a așezat la masa lui Alex, iar D.C. s-a așezat la masa alăturată împreună cu niște cunoștințe.

13. Când Alex a mers la toaletă, au intervenit ofițeri de poliție îmbrăcați civil, așteptându-se să găsească exact 2.000 de tablete de ecstasy în punga de sub masă.

14. În declarațiile lor, reclamantul și prietenii săi au insistat asupra faptului că, de fapt, drogurile le fuseseră date agenților sub acoperire de către poliție pentru a servi la realizarea operațiunii sub acoperire. Pentru a-și susține declarațiile, aceștia au arătat că, în ciuda supravegherii lor constante din ultimele câteva zile, poliția nu a putut explica de unde obținuseră drogurile cei 3 prieteni.

[...]

18. De asemenea, procurorul a dispus disjungerea urmăririi penale de cea referitoare la un alt participant la traficul de droguri, Bogdan, care nu fusese încă identificat de poliție. La data de 13 februarie 2003, Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție l-a identificat pe Bogdan ca fiind aceeași persoană cu Gotti și a încheiat urmărirea penală împotriva acestuia.

[...]

20. Cei 3 inculpați au negat implicarea lor în traficul de droguri și au susținut că fuseseră victimele unei înscenări a poliției. Aceștia au declarat în mod repetat că Bogdan fusese, de asemenea, prezent la restaurantul M.

21. Avocații apărării au insistat asupra importanței pe care ar avea-o pentru instanță audierea lui Bogdan în prezența inculpaților. De asemenea, au solicitat poliției să prezinte punga și pachetele în care fuseseră găsite tabletele și să preleveze amprente digitale de pe acestea. Aceștia au considerat că instanța ar trebui să vizioneze înregistrările video ale evenimentelor. În fine, aceștia au cerut o confruntare între inculpați pentru a putea demonstra că poliția îi supusese presiunilor și le făcuse promisiuni pentru a obține declarațiile inițiale.

Instanța nu a încuviințat această probă.

22. Tribunalul a pronunțat o sentință în cauză la data de 15 aprilie 2003. Cei 3 inculpați au fost găsiți vinovați de săvârșirea infracțiunii de trafic de droguri și condamnați fiecare la 4 ani de închisoare. Instanța a dedus din pedeapsă timpul petrecut în arest preventiv. De asemenea, instanța a confiscat cele 1.965 de tablete de MDMA ce au rămas după efectuarea testelor de laborator.

23. Tribunalul a respins argumentele apărării pe motivul că, în temeiul Legii nr. 143, declarațiile date de agenții sub acoperire și de colaboratorii acestora pot constitui mijloace de probă. Instanța a constatat că declarațiile respective nu fuseseră obținute în mod ilegal și a considerat că argumentele în sens contrar ale apărării nu puteau pune sub semnul îndoielii aceste probe. De asemenea, instanța a considerat că intenția inculpaților de a vinde droguri a fost dovedită prin angajarea lor în negocieri cu Toni și Gotti, ceea ce le-a permis acestora, la rândul lor, să îl autorizeze pe Sven să facă tranzacția cu inculpații și să obțină drogurile de la aceștia.

Cauza Bulfinsky împotriva României (cererea nr. 28.823/04), hotărârea din 1 iunie 2010, Curtea Europeană a Drepturilor Omului

* Acest fragment nu face parte din interviurile cu judecătorii, scopul lui fiind să ilustreze cazul unui consumator care a fost acuzat și condamnat la închisoare ca traficant de droguri. Știrea a fost prezentată în toată media românească și a fost dezbătută pe larg.

Avocații

În anumite situații în care există semne de întrebare privitoare la buna credință a anchetatorilor/poliției. De exemplu, poliția a găsit heroină la intrarea unei case-vagon, iar suspectii dormeau în ultima cameră a casei – e evident că niciun furnizor n-ar ascunde droguri după ușa de la intrare!

Cererile de înregistrare a conversațiilor telefonice se bazează pe denunț și sunt obținute fără nicio probă de dosar. În urma înregistrărilor, informațiile obținute sunt folosite pentru a justifica cererea de înregistrare. Poliția susține că „există informații credibile despre...”, fără a aduce probe concrete.

Agentul sub acoperire **comite o infracțiune** cumpărând orice², oricând de la oricine și cerând droguri de la toată lumea. Pentru a obține încrederea consumatorilor, agenții sub acoperire încalcă normele etice consumând droguri împreună cu cei pe care-i urmăresc („Nu este nevoie să-mi dai bani, poți să-mi aduci droguri”). În acest caz, suspectii nu au depus plângere la CEDO pentru că se aflau pe poziții sociale importante și le era teamă de scandal.

Există mai mult cazuri de consumatori arestați după ce au dat sau au cumpărat droguri pentru (sau de la?) un ofițer de poliție sub acoperire. După ce sunt eliberați sau au ispășit pedeapsa, ei nu mai sunt motivați să depună plângere la CEDO, ci doar se bucură de faptul că sunt liberi.

Procesul

Judecătorii

Caz: suspectul a fost ținut în arest preventiv timp de doi ani și opt luni. La sfârșitul procesului, judecătorul l-a condamnat la aceeași perioadă de închisoare și, astfel, a fost eliberat. Observație: astfel de decizii sunt luate din motive practice. Dacă persoana ar fi fost achitată, aceasta ar fi putut da statul în judecată și cere compensații.

Din punctul de vedere al procedurii penale, dacă suspectul ar fi fost achitat, nu există nicio bază prin care acesta să poată cere compensații în afara cazului în care arestarea a fost realizată în mod ilegal: adică dacă arestarea a fost făcută fără motiv, dar aceasta nu se întâmplă în cazul suspiciunii de infracțiuni legate de droguri.

În practică, dacă suspectul ar fi fost achitat, ar fi trebuit să existe o cerere de compensații.

Durata procesului: acesta nu ar trebui să țină prea mult. Consumatorul recunoaște infracțiunea: există probe materiale (drogurile) și flagrantul. Alt judecător estimează durata medie a arestului preventiv de la 1 la 5 ani. În acest caz, durata procesului ar trebui să conteze, dat fiind că arestul preventiv poate fi aplicat în etapa cercetării pentru o perioadă de maximum 180 de zile.

2. O mențiune asemănătoare apăsă și în dosarul de examinare medico-legală: suspectul examinat a fost arestat după ce s-a oferit să-și împartă doza cu un „prieten”, care era în fapt agent sub acoperire.

Avocații

Uneori, procurorii cer sentința maximă pentru că toată lumea procedează astfel. Un procuror începător a cerut într-un caz sentința maximă deoarece era nou în secția respectivă (transferat din altă parte) și nu voia să-și supere șeful.

Caz: martorul acuzării a fost un ofițer de poliție dirijat de investigatorul sub acoperire, aceștia fiind colegi la Poliția capitalei. Martorul sub acoperire a citit din rechizitoriu în timpul audierii din proces. Când avocatul a cerut înregistrarea procesului cu momentul în care martorul sub acoperire a recunoscut aceasta, dar i s-a răspuns că nu se poate din motive tehnice: aparatul de înregistrare a suferit o defecțiune exact în acel moment!

Există motive să deducem despre cazurile asemănătoare că se finalizează cu sentințe diferite, conform practicilor diferitelor completuri de judecată (județene, regionale etc.). De exemplu, în București, organele de aplicare a legii sunt mai tolerante cu consumatorii de cannabis sau în cazurile legate de cannabis, în timp ce în alte zone, unde aceste cazuri nu sunt chiar atât de comune, judecătorul este mult mai aspru în sentințele din cazurile legate de cannabis. Nu există o evaluare a credibilității declarațiilor venite de la martorii acuzării.

Probațiunea

Există o diferență de abordare între judecătorii și procurorii din București, pe de o parte, și cei din restul țării pe de altă parte, mai ales în cazul orașelor de la granițe: un consumator de droguri a primit pedeapsa maximă pentru posesie de cannabis într-un tribunal din regiunea de nord a țării, unde cazurile de acest gen sunt relative rare în comparative cu marile orașe; un judecător din București a apreciat pedeapsa ca fiind excesivă. O explicație pentru această situație ar fi că judecătorii din tribunalele situate în orașe mai mici întâlnesc mai rar cazuri pe Legea nr. 143/2000 și de aceea au tendința să fie mai duri în decizii decât colegii lor din orașe mai mari, care întâlnesc asemenea cazuri mult mai frecvent.

Există foarte puțini avocați penaliști de calitate. De cele mai multe ori aceștia sunt foști angajați în sistemul penal și știu foarte bine cum funcționează acest sistem. Consumatorii de droguri săraci nu au nicio șansă într-un proces în care sunt reprezentați de un avocat din oficiu.

Procurorii ar trebui să aibă la dispoziție mai multe opțiuni în tribunal – alternativele la încarcerare ar trebui promovate, la fel ca măsura dispunerii tratamentului obligatoriu (art. 113 din CP).

Condițiile din secțiile de arest preventiv

Judecătorii

Condițiile din arestul poliției/penitenciar ar trebui să fie adaptate nevoilor medicale ale consumatorilor de droguri.

Lipsirea consumatorilor de droguri de îngrijiri medicale (inducerea sevrajului brusc) înseamnă maltratare. Iar acesta este un lucru grav.

Doctorii

Există două tipuri de sevraj: a) sevraj care poate pune viața în pericol (cauzat de alcool sau benzodiazepine), caz în care pacientul trebuie spitalizat, și b) sevraj fără pericol letal (opiacee), caz în care pacientul primește asistență ambulatorie.

Consumatorii de stimulante de tipul amfetaminelor nu intră în sevraj, ci doar resimt nevoia compulsivă (dorința imperioasă de a continua consumul).

Sevrajul este o experiență subiectivă și intensitatea acestuia variază de la persoană la persoană, depinzând și de circumstanțe.

Sevrajul de opiacee poate fi depășit cu medicație substitutivă. Dintre toate alternative substitutive, metadona este cea mai potrivită în condițiile de detenție din următoarele motive:

- este compatibilă cu policonsumul (de exemplu, benzodiazepinele);
- are risc scăzut de supradoză (în cazul în care pacienții fac schimb de medicamente, metadona poate fi consumată în exces, în timp ce supradoza de suboxonă poate fi letală).

Tratamentul cu metadonă este cea mai convenabilă cale de tratament pentru depășirea simptomelor de sevraj la consumatorii la consumatorii înveterați de heroină.

Poate fi prescris și tratamentul nesubstitutiv al dependenței de heroină: acesta este în general un tratament simptomatic, bazat pe analgezice, sedative, soporifice.

Profilul pacienților de la secțiile de urgențe (consumatori de droguri):

- mai ales oameni săraci;
- de etnie romă în multe cazuri;
- consumatori cronici;
- fără familie sau din familii cu probleme;
- psihoză acută;
- cazier.

Cei mai săraci dintre consumatori merg doar la secțiile de urgențe deoarece acestea sunt singurele servicii medicale pentru care nu este nevoie de asigurare medicală.

În fiecare zi, cel puțin un consumator de etnobotanice vine la secțiile de urgențe. Față de alți pacienți, consumatorii de droguri sunt dificili, amenință cu chemarea televiziunilor, sunt violenți.

Poliția îi aduce pe consumatorii de droguri la secțiile de urgențe ale spitalelor psihiatrice

Situația nu e convenabilă pentru doctorii din spitalele respective, dat fiind că aceștia trebuie să evalueze, să pună diagnostice și să prescrie tratamente într-o perioadă limitată de timp și pe baza unor informații incomplete, fără a putea să urmărească evoluția pacienților (aceștia sunt duși înapoi în arestul poliției sau în spitalul penitenciarului).

Unul dintre medici crede că poliția îi duce pe consumatorii de droguri la spitalul psihiatric „Prof. Dr. Al. Obregia” pentru a evita eventualele acuzații de lipsire de tratament medical.

Acest fapt este confirmat de către consumatorii de droguri intervievați: unitățile medicale din aresturi sunt prost echipate, există doar un medic generalist, iar asistența psihiatrică nu poate fi realizată.

Timpul de examinare medicală a unui consumator de droguri este estimat la 20-25 de minute.

Un alt medic declară despre poliție că are un rol important în evaluarea pacienților: aceasta oferă informații suplimentare și este de ajutor atunci când pacientul este violent. Majoritatea pacienților din secțiile psihiatrice de urgențe sunt aduși de poliție; consumatorii de droguri reprezintă un mic procent din totalul acestora.

Unul dintre medicii intervievați a întâlnit doar trei consumatori de droguri aduși la urgențe de către poliție anul trecut, fiind de gardă la urgențe doar câte o zi pe lună. Alt medic urgentist estimează că în fiecare an sunt aduși la secțiile psihiatrice de urgențe aproximativ 300-400 de cazuri de abuz de droguri. La urgențe sunt în orice moment cinci medici prezenți. Numărul de consumatori de droguri aduși de poliție este estimat la 30-40 de cazuri pe an.

Există o comisie specială pentru stabilirea nivelului de discernământ al suspectului. Comisia se întrunește dacă există cerere din partea procurorului, judecătorului sau apărării și trebuie remunerată. Se poate concluziona despre consumatorii de droguri săraci că nu-și pot permite să ceară întrunirea unei comisii care să stabilească nivelul de discernământ în cazul propriu – mai ales în infracțiuni săvârșite cu violență în cazul consumatorilor de stimulante.

Probațiunea

Poliția este o instituție mai mare decât Administrația Națională a Penitenciarelor, prin urmare este mai rezistentă la schimbare și are o inerție mai mare. Introducerea tratamentului substitutiv la nivelul aresturilor de poliție este dificil de realizat în acest sistem. Mai mult, nu a existat un program de asistență adresat IGPR, cum a fost cazul ANP, care a beneficiat de asistență tehnică și financiară din partea UNODC în dezvoltarea serviciilor de tratament substitutiv.

Ofițerul de probațiune interviuat consideră că un consumator dependent de droguri este mai mult o persoană bolnavă decât un infractor. Iată un exemplu: un consumator de droguri executa o pedeapsă în penitenciarul Jilava, unde era încarcerat deja de 5 ani. Lucra la bucătăria penitenciarului și avea referințe bune la dosar, fără nicio abatere disciplinară. Comisia penitenciarului a dorit să premieze buna sa purtare acordându-i o permisie de două zile pentru a-și vizita familia. O zi mai târziu, deținutul a fost adus la penitenciar de propria lui mamă deoarece avusese o recădere și consumase etnobotanice. Diferența dintre un consumator de droguri și un „hoț” obișnuit este că cel din urmă fură pentru a obține profit sau pentru distracție, în timp ce consumatorul fură pentru a-și susține dependența.

Tendențe

Din interviuri a fost extras următorul set de tendințe:

1. estimativ, 60-70% din totalul infracțiunilor violente sunt săvârșite de către consumatori de stimulante (etnobotanice);
2. numărul de cazuri în care au fost implicați consumatori de droguri a crescut vizibil în ultimii ani;
3. începând cu 2008, organele legii au devenit mult mai tolerante cu consumatorii de droguri: posesia pentru propriul consum este sancționată cu amendă administrativă. Anterior, consumatorii erau trimiși în judecată, ceea ce nu se mai întâmplă acum;
4. din 2010-2011, există procurori care cer pedeapsă cu suspendare și tratament obligatoriu pentru consumatorii de droguri;
5. 2009-2010 – explozia drogurilor legale;
6. 2011-2012 – cazurile legate de heroină devin din ce în ce mai rare;
7. s-a renunțat la obiceiul de a adăuga cazuri nerezolvate în dosarele consumatorilor de droguri. Judecătorii au început să ceară probe, cazul nu se mai sprijină doar pe declarația inculpatului de recunoaștere a altor infracțiuni pe lângă cea din dosar;
8. numărul de consumatori de stimulante cu patologii psihiatrice a crescut în ultimii 2-3 ani;
9. numărul infectărilor cu HIV crește rapid: în 2010 apăreau 2-3 cazuri pe an, acum sunt 2-3 cazuri pe săptămână!!! Unitatea de dezintoxicare de la Spitalul Psihiatric „Prof. Dr. Al. Obregia” efectuează testări rapide pentru HIV. Rezultatele pozitive sunt etichetate drept neconcluzive și pacienții sunt trimiși la spitalele de boli infecțioase. Aproximativ jumătate dintre pacienții cu rezultate neconcluzive continuă procedurile de confirmare. 99% dintre cazurile pozitive care continuă procedurile de confirmare sunt confirmate.

Recomandările specialiștilor

Recomandările următoare cuprind păreri personale ale diverșilor profesioniști cu un înalt nivel de expertiză care au fost de acord să participe la interviuri.

Judecătorii

- Publicarea tuturor sentințelor pentru a mări vigilența judecătorilor și pentru a face posibilă verificarea și compararea cu alte soluții în cazuri similare.
- Documentarea eficienței arestului preventiv în cazurile consumatorilor de droguri.
- Operarea unei distincții între cumpărarea drogurilor pentru consum personal și cumpărarea acestora pentru a le vinde cu profit (actualmente, consumatorii de droguri care cumpără pentru uz propriu și pentru semeni fără acces la furnizori sunt considerați drept traficanți).

Serviciul de probațiune

- Să fie create cursuri pentru ofițerii de poliție privitoare la consumul de droguri și nevoile medicale ale consumatorilor de droguri.

Avocații

- Publicarea tuturor sentințelor pentru a mări vigilența judecătorilor și pentru a face posibilă verificarea și compararea cu alte soluții în cazuri similare.
- Să se introducă (sau, dacă există deja, să se acorde o importanță mai mare) evaluarea dosarelor consumatorilor de droguri pentru a identifica măsurile care stânjeni mai mult statutul lor social deja fragil și șansele de reabilitare sau care nu le-ar agrava situația socială determinându-i să comită noi infracțiuni.

Medicii

- Să se introducă tratamentul substitutiv cu opiacee în aresturile poliției.
- Să fie declanșate campanii de informare și conștientizare pentru polițiști și personalul medical din poliție cu privire la tratamentul substitutiv cu opiacee și avantajele acestuia.
- Evaluarea medico-legală să conțină un raport al responsabilului de caz (acesta din urmă cunoaște cazul cel mai bine și poate furniza informații folositoare în privința cazului).
- Ordinul pentru evaluarea/examinarea medico-legală ar trebui să ceară informații asupra tratamentului și modalității de punere în practică a acestuia.

CAPITOLUL 3

EXPERIENȚELE CONSUMATORILOR DE DROGURI ÎN SECȚIILE DE AREST PREVENTIV DIN ROMÂNIA (CERCETARE)

Capitolul de față cuprinde două rapoarte de cercetare, fiecare fiind realizat pe baza a 30 de interviuri luate consumatorilor de droguri care au fost în arest preventiv înainte sau în timpul interviului. Primul raport descrie tipologiile de consum întâlnite, mecanismele de stigmatizare care apar în asemenea situații, precum și efectele acestora asupra vieților consumatorilor de droguri și oferă o descriere a condițiilor generale de detenție din perspectiva consumatorilor de droguri intervievați. Al doilea raport se axează pe aplicarea articolului 16 al Legii nr. 143/2000, analizând „dilema deținutului” cuprinsă în acest articol și explorează una dintre observațiile cercetării: detenția consumatoarelor de droguri. Cele două rapoarte au fost comasate pentru a oferi o imagine cuprinzătoare asupra experienței consumatorilor de droguri în detenția preventivă.

3.1. Metodologia de cercetare

3.1.1. Scop și premise

Scopul cercetării este de a explora consecințele arestului preventiv asupra stării de sănătate și integrării sociale a infractorilor care consumă droguri. Împreună cu o analiză a regulilor și reglementărilor arestului preventiv, rezultatele cercetării vor fi folosite într-o strategie următoare de advocacy în scopul de a îmbunătăți practicile judiciare actuale în această problemă.

Principalul postulat al cercetării este că măsurile terapeutice sunt mai folosite decât măsurile care implică arestarea în reabilitarea infractorilor consumatori de droguri. În general se consideră că scoaterea consumatorului de droguri din propriul mediu, unde sunt prezenți principalii factori de risc, este un lucru în avantajul procesului de reabilitare. În ciuda acestei considerații, realitatea din România arată că arestul, ca perioadă de timp petrecută în afara comunității, ridică noi probleme pentru consumatorii de droguri.

3.1.2. Planul cercetării și eșantionarea

Unitatea de analiză este reprezentată de infractorii consumatori de droguri și care au fost (sau erau la data culegerii datelor: iunie-septembrie 2011) în arest preventiv, fie ale unităților de poliție, fie ale penitenciarelor. Infracțiunile comise nu sunt neapărat legate de droguri, obiectivul principal al analizei fiind statutul de consumatori de droguri al infractorilor și nu infracțiunea comisă.

Probabilitatea ca eșantionarea să fie precisă în această populație este foarte redusă, astfel că mai adecvate sunt metodele calitative și cele neprobabilistice de eșantionare.

Cercetarea are un caracter exploratoriu și a folosit *interviul în profunzime* a metodă principală de culegere a datelor. Interviu (vezi anexa 2, „Ghid de interviu”) este împărțit în trei teme principale – viața, istoricul consumului și experiența arestului preventiv – și urmează trei elemente de bază – afinitatea, afilierea și semnificarea (vezi Matza, 1969). Structura interviului se sprijină pe contribuțiile teoretice ale lui Matza, teoria etichetării creată de Becker (1953) și teoria asocierii diferențiale creată de Sutherland (1947).

Datele au fost culese de la 30 de persoane cu 46 de experiențe ale arestului preventiv. Eșantionarea are un caracter *neprobabilistic* și este *stratificată din punct de vedere teoretic* după patru criterii: sex, vârstă, experiența arestului preventiv după tipul unității (poliție și/sau penitenciar) și locul unde a fost luat interviul. Mărimea eșantioanelor din fiecare categorie a fost hotărâtă pe baza datelor oficiale publicate de Agenția Națională Antidrog. Ultimul raport publicat de ANA (2011, p. 31) arată că prevalența consumului de droguri în rândul bărbaților (6,0) este mai mare decât în rândul femeilor (2,1). În ceea ce privește vârsta, același raport arată o prevalență crescută a consumului de droguri în grupa de vârstă 15-24 (9,0) decât în grupa de vârstă 25-34 (6,8). Astfel, eșantionul a cuprins mai mulți bărbați și tineri cu vârsta mai mică de 25 de ani. Raportul agenției indică și diferențe regionale privitoare la consumul diferitelor tipuri de droguri. Astfel, eșantionul a fost stratificat pe regiuni, selectând patru orașe reprezentative: București (pentru regiunea sudică), Cluj-Napoca (pentru regiunile centrală și nordică), Iași (pentru regiunea estică) și Timișoara (pentru regiunea vestică). În plus, penitenciarul pentru femei de lângă Târgșor (în regiunea sudică) a fost ales pentru găsi infractori de sex feminin care consumă droguri, aflați în arest preventiv³. Interviuurile au fost luate în trei tipuri de locații: centre comunitare publice sau private pentru reabilitarea consumatorilor de droguri (pentru persoane eliberate din arest), unități de arest preventiv din cadrul poliției (pentru persoane în primele 30 de zile de arest) și unități de arest preventiv din cadrul penitenciarelor (pentru persoane care au fost arestate pentru mai mult de 30 de zile). Tabelul 1 descrie distribuția eșantionului pe fiecare criteriu și categorie descrise anterior.

Tabelul 1. Distribuția eșantionului criterii/categorii

	Criteriile/categoriile de eşantionare			nr.
1	Sex		Masculin	22
			Feminin	8
2	Vârstă	În momentul primei experienţe a arestului preventiv	17 ani şi mai puţin	4
			18-24 ani	16
			25-34 ani	10
			35 ani şi peste	-
		În momentul ultimei experienţe a arestului preventiv	17 ani şi mai puţin	1
			18-24 ani	17
			25-34 ani	10
			35 ani şi peste	2

3. Penitenciarul Târgșor este singurul penitenciar pentru femei din România.

3	Locul interviului		București dintre care:	11
			În centre comunitare de reabilitare	5
			În unitățile de detenție ale poliției	2
			În penitenciare	4
			Cluj dintre care:	3
			În centre comunitare de reabilitare	2
			În unitățile de detenție ale poliției	1
			Iași dintre care:	4
			În centre comunitare de reabilitare	2
			În unitățile de detenție ale poliției	1
			În penitenciare	1
			Timișoara dintre care:	7
			În unitățile de detenție ale poliției	5
			În penitenciare	2
			Târgșor (penitenciar)	5
4	Experiențe ale arestului preventiv	Numărul experiențelor	una	18
			două	9
			trei	2
			patru	1
		Numărul total de experiențe ale arestului preventiv dintre care:		46
		Experiențe doar în unitățile poliției		17
		Experiențe în unitățile poliției și ale penitenciarelor		29

Pe lângă aceste criterii de eșantionare și categorii a fost folosit un set de metode neprobabilistice ca strategie pentru identificarea intervievaților: *eșantionarea convențională* (intervievații au fost selectați reprezentanți ai instituțiilor, criteriul fiind faptul că persoana respectivă era dispusă să participe la cercetare) și *eșantionarea în avalanșă* (intervievații au recomandat alte persoane care să participe la cercetare). Criteriile de eligibilitate pentru intervievați au fost următoarele:

- vârsta de 18 ani la data interviului;
- să aibă un istoric al consumului de droguri (fie consum problematic, fie recreațional);
- să fi comis o infracțiune pentru care a fost luată o măsură de arest preventiv;
- să fie sau să fi fost în arest preventiv.

3.1.3. Etica cercetării

Cercetarea respectă principiile etice generale, precum respectul pentru demnitatea, drepturile, siguranța și bunăstarea interviuatului. Cercetătorii s-au asigurat că interviuații și-au dat consimțământul în cunoștință de cauză înainte de a răspunde la orice întrebare. Formularul de consimțământ a fost completat în două copii, una pentru interviuat și una pentru cercetător. De asemenea, cercetătorii și cei implicați în culegerea datelor au respectat următoarele principii etice concrete:

- interviuaților li s-a adus în mod clar la cunoștință natura și scopul cercetării;
- interviuații și-au dat acordul explicit în scris pentru a lua parte la cercetare;
- interviuații au fost informați de la început că se pot retrage în orice moment din cercetare, atât ei, cât și datele furnizate, și că nu vor fi conștinși să continue;
- datele culese sunt anonime. Acestea nu pot fi folosite în niciun fel care ar putea duce la identificarea persoanelor interviuate și sunt păstrate în condiții optime se siguranță, astfel încât să poată fi păstrată și menținută confidențialitatea;
- acolo unde a fost posibil, persoanele interviuate au fost de acord cu înregistrarea audio a datelor, în conștiință de cauză și au fost asigurate că înregistrările sunt păstrate în condiții de siguranță, astfel încât să fie păstrată confidențialitatea datelor;
- toți cei implicați în culegerea datelor și în facilitarea accesului la persoanele interviuate au cunoscut și respectat toate principiile de mai sus.

3.1.4. Limitele cercetării

Ca în orice cercetare, au existat o serie de probleme în colectarea datelor. Accesul la persoanele care puteau fi interviuate în majoritatea unităților de arest preventiv din cadrul poliției a fost îngreunat de lentoarea răspunsurilor din partea oficialităților. Astfel, interviuri în aceste unități au fost luate în august și septembrie 2011. De asemenea, în câteva unități de arest preventiv (poliția din București, centrul comunitar și poliția din Cluj-Napoca, poliția și penitenciarul din Iași, poliția și penitenciarul din Timișoara, penitenciarul din Târgșor), echipei de cercetare nu i s-a permis accesul cu aparate de înregistrare, astfel că datele au fost înregistrate manual. Au fost înregistrate manual 19 interviuri și audio, 11. De asemenea, în unele unități de arest preventiv (din București, Iași), ofițerii au stat în afara camerei de interviu lângă ușa deschisă, susținând că trebuie să vegheze la siguranța cercetătorului. Aici există cel puțin trei probleme: problema etică a asigurării confidențialității în momentul culegerii datelor, problema practică a câștigării încrederii persoanelor interviuate pentru a culege datele necesare analizei și problema metodologică a interpretării datelor care, în mod inevitabil, au trecut prin filtrul selecției făcute de operatorul interviului.

3.2. Rezultatele cercetării

3.2.1. Tipologii ale consumului de droguri

Analiza experiențelor interviuaților în raport cu istoria consumului acestora ne oferă posibilitatea să structurăm o serie de tipologii. O caracteristică specială este că aceste tipologii se bazează pe experiențele consumatorilor de droguri

care au comis infracțiuni, fie legate de droguri, fie legate de consumul de droguri. Recunoaștem faptul că în literatura de specialitate există o paletă mai largă de tipologii ale consumului de droguri.

În primul rând, putem diferenția între cel puțin două tipuri de consum de droguri în funcție de măsura în care viața consumatorului este afectată de acest comportament. Astfel, unele persoane folosesc drogurile în scop *recreațional*, pentru relaxare. Sănătatea și viața socială a acestora nu este afectată de acest comportament. Acest tip de consum de droguri este de obicei ocazional, în grup, implicând droguri care nu produc o dependență fizică sau/și imediată, ca și căi de administrare mai puțin nocive (de exemplu, prin fumat, ingerare, prizare). Al doilea tip de consum de droguri este unul cu consecințe la nivel social și care este folosit drept argument pentru dezvoltarea politicilor sociale – așa-numitul *consum problematic de droguri*. În literatura actuală nu există un acord privitor la o definiție standard a acestuia. Definiția generică pentru zona noastră geografică este cea propusă de European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) pentru indicatorul consum problematic de droguri: „consumul de droguri injectabile sau consumul regulat/de lungă durată de opioide, cocaină și/sau amfetamine” (EMCDDA, 2009, p. 1). Definiția acceptată la nivel internațional este cea a United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), care afirmă despre *consumatorii problematici de droguri* că sunt „cei care ar putea fi consuma în mod regulat au frecvent substanțe, considerați a fi dependenți sau care se injectează și asupra cărora ar putea suferi pe plan social și al sănătății ca urmare a consumului de droguri” (UNODC, 2010, p. 125). În cercetarea noastră, cele două tipuri de consum sunt evidențiate astfel:

- *consum recreațional de droguri*: consum ocazional de cannabis/canabinoizi (marijuana, hașiș etc. – fumat) și îngurgitarea de pilule sau alte droguri naturale și/sau sintetice, în grup și în timpul unor situații de socializare;
- *consum problematic de droguri*: consum regulat de heroină prin injectare, cannabis prin fumat și mefedronă prin prizare, de obicei combinate cu alte substanțe, în grup sau nu, cu sau fără legătură cu o situație de socializare.

O altă modalitate de a clasifica consumul de droguri se poate realiza pe combinația substanțelor. Aici, putem diferenția între *consumul unui singur drog* și *policonsum*. Policonsumul este mult mai întâlnit decât consumul unui singure substanțe. În orice caz, chiar dacă vorbim despre policonsum, ar trebui reținut despre consumatori faptul că aceștia preferă un anumit drog principal, celelalte substanțe fiind consumate în diferite scopuri: experimental (de curiozitate), de a diversifica/intensifica/diminua efectele anumitor substanțe și așa mai departe. Tabelul 2 oferă o imagine generală a tipurilor de combinații menționate persoanele participante la cercetare. Un număr de 21 de persoane consumă sau au consumat de-a lungul perioadei lor de consum mai mult de o substanță, heroina injectabilă fiind drogul principal pentru 14 dintre aceștia. Heroina este de obicei luată împreună cu metadonă, cannabis și așa-numitele droguri „legale”. Cannabisul este luat de obicei droguri „legale”, hașiș, cocaină și LSD.

Tabelul 2. Distribuția eșantionului pe tipuri de consum, pe baza combinației substanțelor

Tip de consum	Drog principal			
	Heroină	Canabis	Mefedronă	Medicație
Consumul unei singure substanțe	5	3	1	–
Policonsum	14	6	1	1
	drog principal în combinație cu alte substanțe:			
Heroină	drog principal	1	–	–
Canabis	4	drog principal	1	–
Droguri „legale”	6	4	–	–
Metadonă	6	–	–	–
Hașiș	2	3	–	–
Cocaină	2	3	–	–
LSD	1	3	–	–
Ecstasy	2	1	–	1
Mefedronă	–	–	drog principal	–
Medicație	2 Diazepam	2 Ketamină	–	drog principal Tramadol, Xanax

Deși cercetarea nu este de natură calitativă și având în vedere faptul că eșantionul nu este reprezentativ, putem observa că cei ce consumă în principal heroină experimentează cu cannabis, dar cei care consumă în principal cannabis sunt mult mai puțin dornici de a consuma heroină. De asemenea, este important faptul că așa-numitele droguri „legale” sunt consumate din ce în ce mai mult. Dintre subiecții noștri, policonsumatorul cu cea mai largă paletă era un tânăr de 19 ani care a început să consume droguri în 2006 (la 14 ani), în principal cannabis, dar care a folosit în ultimii 5 ani și hașiș, cocaină, LSD, ecstasy, ketamină și droguri „legale” („de fumat, de prizat, pastile”).

3.2.2. Legătura dintre consumul de droguri și infracțiuni

Principala consecință a criminalizării posesiei pentru consum propriu e că aceasta îl menține pe consumator într-o arie socială a ilegalității. Pentru a-și procura droguri, majoritatea consumatorilor trebuie să intre în contact cu furnizorii, fiind astfel expuși la cel puțin două surse de riscuri legale și sociale: rețelele de crimă organizată (fiind recrutați pentru trafic, recuperarea datoriilor etc.) și instituțiile însărcinate cu aplicarea legii (fiind arestați sau condamnați, petrecând timp în arest, pierzându-și slujbele, întrerupând școala etc.).

În ceea ce privește consumatorii problematici de droguri, asemenea situații au un caracter mult mai inevitabil, dat fiind că puterea lor de a rezista tentației de a procura droguri e substanțial scăzută din cauza dependenței lor fizice și/sau psihice. Consumul problematic de droguri presupune procurarea de droguri de mare risc în cantități mai mari și cu o frecvență crescută, ceea ce înseamnă că și riscul de a „avea probleme” (din oricare dintre cele două surse menționate mai sus) este mai mare. Consumatorii problematici de droguri cu o situație financiară precară ajung să fie implicați în comiterea de infracțiuni, în traficul de droguri sau în furturi pentru a-și putea menține consumul propriu – așa-numitul furt „mărunt” sau trafic „mărunt”.

[AR] „Când mi-o spus puștanul [furnizorul] că a început să vândă și am auzit c-o făcut bani, mi-o fluturat așa niște idei, câteva, și chiar discutam cu fratele lui, c-ar fi o treabă de adus și de dat, dar fără să ne implicăm la bucată. Adică, găsești pe cineva de genul, să spunem, el are deja oamenii lui, și spune: băi adu-mi și mie 200-300. Dar nu-ți aduc eu. Eu pur și simplu îi fac pachetul de acolo, pe ce nume vrea el, i-l dai. Deci nu vreau un câștig mare, un câștig mic, fără să mă implic, și el își dădea cu bucata acuma mai departe. Ceva de genul ăsta (...) M-am gândit, dar mă gândeam chiar în serios. Ca să-mi vină un venit, îți dai seama că nu ai bani, deci una este să ai bani și să vrei mai mult, și una e să nu ai și atunci ți s tentațiile mult mai mari. Dar, eu sunt genul care pun în balanță, avantaje și dezavantaje, ce pot să pățesc, ce pot să nu pățesc. Întotdeauna pun riscurile înainte, răul.” (Silviu)

[AR] „Deci, dosare am avut la dosare, vă spun multe nici nu le mai știu numărul. Deci ca să îmi procur banii pentru doze mă duceam în oraș la furat sau furam de la magazin sprayuri ca să le dau la traficanți sau unde le vindeam eu ca să îmi pot procura doza necesară să mi-o asigur și pentru mine, asta când am început să am răuri. [...] Aveam nevoie că mă apuca răuri, îmi curgea nasul, ochii, după aceea a început și durerile de oase și nu vă mai spun. Intrasem, eram în întuneric nu mai puteam să ies, practic nu mai puteam, am furat am furat până s-au umplut dosare și am căzut în arest.” (Mihai)

[AR] „Sincer să fiu, am făcut tot felul de infracțiuni. [...] Singura ce făceam spăgeam mașini, deci furt din mașini. [...] Bani ce am găsit, cel mai mult 16 milioane și vreo 400 euro într-o geantă. Telefoane mobile. Parfumuri ce mai găseam. De exemplu, la traficanți se valorifică absolut orice.” (Ștefan)

3.2.3. Dubla marginalizare

În general se consideră că scoaterea consumatorului de droguri din comunitatea sa, unde există o serie de factori de risc, este un factor pozitiv în procesul de reabilitare. În ciuda acestei opinii, realitatea arată că arestul (ca perioadă petrecută în afara comunității) ridică noi probleme pentru consumatorul de droguri. Apare o dublă marginalizare. În primul rând e vorba despre marginalizarea inițială, de dinaintea arestării, ce apare drept consecință a alienării sociale a consumatorului de droguri față de familie și comunitate. Și, după eliberare, vorbim de o a doua marginalizare care apare atunci când consumatorul de droguri i se atașează un dublu stigmat: de fost deținut și consumator de droguri.

Marginalizarea inițială. Factori de risc pentru începerea consumului de droguri

Pentru majoritatea persoanelor intervievate în cercetarea de față, anturajul (*peer group*) reprezintă principalul factor de risc pentru începerea și continuarea consumului de droguri, ca și pentru căderi și recăderi după perioadele de abținere. Legătura dintre acest factor și consumul de droguri a fost analizată în numeroase studii (precum

Barber, Bolitho și Bertrand, 1999; Friedman și Glassman, 2000; Lloyd, 1998; Swadi, 1999) care au arătat că, mai ales în adolescență, prietenii care folosesc droguri și presiunea din partea acestora pot duce la începerea consumului și menține continuitatea și augmentarea consumului de droguri. Privitor la eșantionul nostru, putem spune că influența semenilor, ca factor general de risc, este asociată cu prezența drogurilor în apropierea locuinței și cu ușurința de a avea acces la ofertă.

[AR] „Anturajul meu e compus din consumatori.” (Ștefan)

[AR] „Și prima dată în anturaj. Aveam niște prietene, care copilărisem cu ele. Nu știam că se droghează. Le vedeam mai tot timpul... Ce vă spun eu acum e prin 2002-2003, mi-era aiurea mă, zic mă ce o fi. Până la urma mi-au zis: «Păi uite noi ne drogăm, nu știi ce...». Stăteam cu ele, le țineam de mână, nu aveam treabă. Le dădeam bani să-și ia, să se ducă cu taxiul. Lucram în Lido atunci. Aveam bani... Și tot timpul era întrebarea aia: «Mă da ce simțiți? De ce vă faceți?» că îi vedeam că își fac și mai mult. Zic: «Mă, e ceva, ce o fi?». «Păi nu avem cum să îți explicăm, fă și tu o dată și o să vezi.» Mi-a făcut și mie o dată o țigară, mi-a fost de ajuns. Am fumat de 2 ori la țigară și pe urmă la seringă dintr-o dată. 8 ani de zile. Nu 8, că am mai făcut pauză, dar 6.” (Selenia)

[AR] „În cartier, toți se țin de rele. Sau, dacă nu, stau în grupuri și merg la discoteci, în parcuri. [...] Nu aveam prieteni adevărați. [...] Da, dar toți se drogau, și mergeam la furat. [...] Mă-ndemneau, nu sunt prieteni. Prieteni da, sunt vreo trei persoane care încă mai consumă, dar nouă nici nu pronunță de cuvântul ăsta în fața mea.” (Ioana)

[AR] „Anturajul m-a făcut să greșesc foarte mult [...] anturajul te distruge. Pe mine unul anturajul m-a distrus. Eu știu, când m-am eliberat de la penitenciar eu nu mai voiam să mă droghez, dar dacă tot în anturajul ăla mă învăTEAM și vedeam pe prieteni că se droghează și eu fiind drogat știam ce senzație este, ziceam să mai încerc și eu măcar o dată și așa ușor am început iar să mă droghez, să mă cert cu familia.” (Aurel)

[AR] „Înainte, când m-am apucat eu în '99, era și anturajul, știți cum era, am luat-o ca pe o... nu știu, ca pe o joacă, că așa era înainte, era tipul acela de cartier, că dacă nu eram și eu în centrul lor, în centrul atenției, eram dat la o parte [...] Am găsit pe jos, eram cu un prieten, o seringă plină cu heroină. Ea arăta așa ca untul, deci era crem toată și prietenul meu mai consumase o dată și știa că e heroină și mi-a zis «Domnule, uite, asta e heroină». Eu, în gândul meu, ce-am zis: «Hai să o vindem, să mergem la biliard», că eram cu biliardul. El mai trăsese o dată – «Nu, haide domnule sus la Sorin», un prieten de-al nostru, «să facem și noi o dată», că era plină seringă. Și a stat, mi-a... cum se zice la noi, mi-a dat de jurat: «Haide, domnule, să-ți faci o dată 2-3 unități din alea mici», m-a săcâit la cap și eu am întors capul, mi-a făcut și nu mi s-a părut, să știți, belea cum spun unii, că dacă faci o dată... nu, chiar nu mi-a plăcut și, tot așa, v-am spus: anturajul. Am făcut și a doua oară, tot în casă, aveam ligheanul în mijloc, vomitam de... și am făcut, am făcut și apoi a început să-mi placă între timp, că vedem starea aia de moleșeală, stăteam așa palid, nu știu, nu mă gândeam la nimic, stăteam în gândurile mele, visam ce îmi venea în gând și din astea... și cu timpul, v-am spus, au început durerile, a început să afle mama, certuri.” (Mihai)

Pe lângă anturaj, alt factor cu o putere asemănătoare de influență este prezența unei așa-numite anomii în organizarea familiei și a proceselor care rezultă din interacțiunile familiale. Se pare că majoritatea subiecților participanți la cercetare au avut diverse tipuri de probleme cu relațiile familiale: părinții fiind decedați, au fost crescuți de alte rude, părinți divorțați sau care muncesc în străinătate (lipsa prezenței părintești), tați violenți și cu probleme legate de alcool și deficiențe ale controlului din partea părinților în timpul adolescenței și așa mai departe. Există și cazuri în care rude apropiate (frați, surori, veri) consumă droguri, au săvârșit diferite tipuri de infracțiuni în trecut și/sau au fost în arest.

Persoanele intervievate au nivele educaționale foarte diferite: gimnazial, liceal, universitar. Abandonul școlar nu este în legătură directă cu consumul de droguri. Factorii care contribuie direct la abandonul școlar sunt pierderea părinților, deficiențele din controlul părintesc și/sau găsirea unei slujbe pentru a câștiga bani pentru familie. În cazurile în care consumul de droguri contribuie la abandonul școlar, acest fapt se petrece în mod indirect și este legat de influența semenilor și de arestarea pentru infracțiuni legate de droguri.

Experiența în câmpul muncii este iarăși diferită în cazul participanților la cercetare. O trăsătură comună este dificultatea de a găsi și de a păstra o slujbă.

Marginalizarea secundară. Factori de risc pentru recădere

Marginalizarea secundară apare în legătură cu perioada petrecută în arest. Experiența arestului preventiv este prezentată în termeni negativi de către toate persoanele intervievate. Ca observație generală putem spune că problemele expuse sunt în general legate de proastele condiții de viață.

Unitățile de poliție au camere foarte mici (de aproximativ 2 pe 4 m, dar dimensiunile pot varia), au până la 10 persoane internate, sunt murdare și fără lumină naturală (sau foarte puțină). Când toaleta este în afara camerei, accesul este permis conform unui orar. În cazurile în care toaleta este în cameră, există o delimitare simbolică față de spațiul de locuit (de exemplu, printr-o perdea). Accesul la apă caldă și duș se face de asemenea conform unui orar. Deținuții au dreptul la aer curat timp de 30 de minute pe zi, dar sunt cazuri în care acest drept a fost acordat doar o dată la 3-4 zile. Nu există nicio altă activitate în afara camerei. Sunt trei mese pe zi (mâncarea este considerată a fi bună). Vizitele din parte familiei și pachetele de acasă pot fi primite săptămânal. Există și excepții – unități de poliție cu condiții mai bune, precum camere și toalete mai curate, aer condiționat, lumină naturală și televizor (de exemplu, secția 4 de poliție din București).

Unitățile din penitenciare au camere mai mari (de aproximativ 6 pe 6 m, deși dimensiunile pot varia), cu mai mulți deținuți (de la 20 la 40 de persoane, dar numărul poate fi mai mic sau mai mare), astfel că suprapopularea rămâne o problemă. ferestrele sunt mai mari și există lumină naturală. Dar aerul nu este curat din cauza suprapopulării și a fumatului excesiv. Toate camerele au toalete, dar acestea sunt suprafolosite și de obicei murdare, în funcție de felul în care deținuții își organizează curățenia. În general, deținuții se plâng de calitatea hranei. Ei au acces la aer curat și plimbare timp de o oră în fiecare zi, dar uneori acest drept nu este acordat din motive de organizare. Deținuții pot participa la activități social-educaționale după perioada de carantină (primele 21 de zile de încarcerare). De asemenea, aceștia pot munci, dar cei care se declară a fi consumatori de droguri nu pot lua parte la anumite tipuri de muncă, mai ales cele care implică deplasarea prin spațiul penitenciarului sau în bucătărie. În general, în cazul persoanelor acuzate de infracțiuni, vizitele din parte familiei se petrec separate de geam. Deținuții au acces la un magazin o dată pe săptămână și pot primi pachet de acasă conform unui plan.

[Despre condițiile din unitățile de poliție]

[AR] „Foarte proaste. Într-adevăr, era apă caldă pe IGP în fiecare zi la orice oră. Dar WC-ul în cameră, doar aveam o perdea trasă. Cu perdeaua aia nu vedeai cine-i pe WC, dar mirosul și toate alea n-aveai cum să...” (Ioana)

[AR] „Patru inși în cameră, cam cât asta, de 3 pe 3. Aveam chiuveță în cameră, o masă rotundă din plastic, două scaune de-astea mari cu spătar și două din astea mai mici, tamburele, apă caldă în fiecare zi, aveam pe hol aragaz, mașină de spălat, putea să ne aducem de acasă... familia, cine ne căuta putea să ne aducă dero, balsam, mâncare nu neapărat gătită, puteam să ne preparăm noi acolo. De spălat, ne spălăm în fiecare zi. Eram cinci camere, fiecare cameră într-o zi cum își aranja, băgai mașina îți spălai.” (Ștefan)

[AR] „Era mai bine decât în închisoare.” (Mihai)

[Despre condițiile din unitățile din penitenciare]

[AR] „Cred că era de 6 pe 6 metri... cam 22 în cameră, o sigură baie.” (Ioana)

[AR] „Apa nu era de băut... 28-30 de inși în două camere din astea, trei. Dormeam, era până și patul 3. Cu toate că cică s-a scos patul 3 când vine câte o televiziune sau ceva de genul ăsta pe Jilava, îi bagă în două camere care sunt aranjate, care sunt a lui nu știu ce interlop cum ar fi Nuțu sau chestii din astea... E o mizerie de nedescris. Sub orice critică. Șobolanii merg pe geam acolo exact pisica. Mâncarea nu mai zic.” (Ștefan)

[AR] „Era super-proastă mâncarea, nu aveai ce să alegi, cartofi stricați băgați laolaltă, frunzele, nu aveai... La o ciorbă, când comandai ciorbă cu polonicul, nu puteai să mănânci zeama aia că era apă chioară, sau am fost trecut la regim. Deci carnea mea mi se aducea la regim, cum să îi dai omului grăsime!? Îmi aducea bucata de carne plină de grăsimi. Cui să mă plâng? Eram singur împotriva tuturor.” (Mihai)

În ceea ce privește serviciile medicale în arestul preventiv, unitățile din cadrul poliției au evoluat în ultimii patru ani. De exemplu, o persoană a declarat că în 2001 nu a primit niciun fel de tratament, iar în 2008 a primit medicamente. În majoritatea cazurilor, consumatorii de droguri au simptome de sevraj în timpul petrecut în unitățile poliției. Tipurile de medicamente prescrise de medici, după cum declară persoanele intervievate, sunt Carbamazepină, Diazepam, Dormicum (Midazolam), Levomepromazină, Fenobarbital, Piafen (Metamizol) și Tramadol. Consumatorii de droguri se referă la aceste medicamente prin „somnifere”. Într-adevăr, acestea au efecte anxiolitice, anticonvulsive, sedative și analgezice (vezi anexa 3, „Proprietățile medicamentelor folosite pentru a trata simptomele sevrajului”), care pot alina simptomele sevrajului. Dar principală problemă în folosirea acestui tip de medicație în timpul procedurilor polițienești obișnuite constă în scăderea capacității consumatorului de droguri în ceea ce privește participarea pe deplin în procesul de strângere a declarațiilor. La acestea se adaugă faptul că fie și în situația în care consumatorul nu e sub medicație și manifestă simptomele sevrajului, durerea fizică și schimbările la nivel psihologic apărute în această perioadă fac consumatorul să fie mai puțin capabil de înțelegere realitatea în mod exact. În toate aceste cazuri sunt stingherite procedurile obișnuite ale poliției de luare a declarațiilor. Pe de o parte, se poate ca declarațiile să nu corespundă cu realitatea și să nu poată fi folosite pentru stabilirea adevărului. Pe de altă parte, îi este violat persoanei arestate dreptul la proceduri corecte dat fiind că aceasta nu este capabilă să participe în deplinătatea facultăților la acest proces.

[AR] „— Nu am simțit răurile pentru că mă pastilau atât de tare. — *Vă aduceți aminte ce v-au dat?* — Nu, știu că îmi dădeau vreo 8-9 pastile.” (Ioana)

[AR] „[În unitatea de poliție] am avut răuri ca toți... Foarte rău, rău, rău. Deci aveam halucinații, mă lua băieții fiecare până îmi reveneam și eu. Și eu la rândul meu îl ajutam pe X care venea. Mă puneau, avea grijă de mine îmi făcea duș rece. Eu aveam halucinații, căutam în gunoi bila, deci făceam fel și fel, nu mai puteam de rău. Credeți-mă. La un moment dat am cerut să mă transfere pe Rahova în perfuzii, dar am avut tăria, am stat și am depășit momentul... Pe arest mi-a dat fenobarbital și mă mirasem că-mi dăduse mai multe cutii. Când m-a trimis pe cursă pe Jilava, să le am acolo, să înghit, nu mi le-a dat, nu știu din ce cauză. Și trebuia să dau țigări să-mi procur diazepam, că aveam răuri...” (Mihai)

[HR] Primele 24 de ore în care a fost adusă în arest au fost cele mai dificile, pentru că, deși se injectase înainte de a fi reținut, în câteva ore s-a instalat starea de sevraj, astfel încât în momentul declarației nu a fost foarte lucidă (mi-a spus în timpul interviului că în timpul declarațiilor a stat în aceeași cameră cu prietena ei care vindea heroină și nu a reacționat când aceasta a susținut că ea era adevărată vânzătoare, ba mai mult nici nu a ripostat). În prima noapte de stat în arestul Poliției i s-a făcut foarte rău (tratamentul de menținere de la Spitalul „Prof. Dr. Al. Obregia” întârziase foarte mult), astfel încât gardienii au legat-o de mâini și de picioare de pat. Tot în aceeași noapte a fost lovită de una dintre colegele de cameră pentru că făcea prea multă gălăgie și era agresivă. A doua zi de dimineață a fost dusă din nou să dea declarații (i s-a oferit șansa de a-și schimba declarația, dar nu a făcut acest lucru pentru că s-a gândit că prietena ei are un copil și e mai bine dacă cea închisă rămâne ea), starea ei fizică fiind destul de precară. În momentul declarației era prezent și un avocat din oficiu care însă nu a vorbit nimic cu ea („nici nu te ia în considerare”). Pentru instanță de fond își angajase un avocat. (Tudor)

[AR] „Când am ajuns la doctor pe IGP... și mi-a dat așa un pumn de medicamente. L-am luat, zic că decît să îmi fie rău... Dar mi-a dat ceva să mă damblagească. Cred că d’astea de somn... Și când am ajuns în cameră deja nu mai puteam să mă țin pe picioare. Acolo am întâlnit o fată care avea 30 de ani... și m-a luat, m-a ajutat, m-a descălțat, m-a schimbat... Puteam să vorbesc, eram conștientă, dar... mâini, picioare, nu mai mergea nimic... A doua zi trebuia să mă duc la mandat, păi ce credeți că am putut să mă trezesc? Au venit mascații până în cameră: «Care e aia de nu vrea să se trezească, să plece la instanță?». Îi auzeam, dar nu puteam să vorbesc. Au venit în cameră, s-au uitat și când m-au văzut: «A... e după pastilele alea. Pe asta o luăm pe sus». M-a îmbrăcat fata respectivă. Tot ea s-a chinuit cu mine. M-a luat unu de o aripă, unu de o aripă, m-a dus în mașină, mi-a pus cătușele la mâini, m-a dus acolo la tribunal.” (Selena)

[AR] „— *V-a sprijinit cu ceva de acolo, pastile sau...?* În 2001? Nu. Nici nu le-am zis că sunt drogat. Te rupea cu bătaia. Auzea că ești drogat – te scotea la 2 noaptea și te bătea până la 5 dimineața de îți sărea ochii din cap. Îți lua degetul așa și lua un băț... nu știu din ce era... și îți rupea degetul... În 2008, pe secția 12, am fost sprijinit, dar nu cu metadonă. Eu luam metadona de la CAIA Pantelimon. M-au arestat, mi-au dat, m-au dus la doctor, m-au întrebat cât consumam și mi-au dat Diazepam, tot de-astea de liniște, Dormicom, pastile care le luam. Știam de ele din spital, de când fusesem internat... — *Cât timp a durat starea de rău?* Dureri fizice, psihice nu. Dureri de oase. S-a prelungit, ajungând pe Jilava s-a oprit imediat durerile, imediat cum am ajuns pe Jilava m-am drogat. Deci am ajuns pe Jilava, am intrat în cameră pe la ora 4, deja la ora 8 seara eram drogat.” (Vasile)

La acestea se adaugă faptul că se găsesc droguri și în interiorul unităților de poliție, și în unitățile penitenciarelor. Aceasta este o realitate care nu mai poate fi trecută cu vederea și care trebuie rezolvată în mod corespunzător. Specific arestului în penitenciar este faptul că deținuții care consumă droguri nu se declară ca atare și nu cer accesul la servicii legate de consumul de droguri. Aceștia sunt reticenți chiar și la participarea la programe al căror scop este de preveni recăderea. De asemenea, drogurile

traficate în unitățile din penitenciare sunt de obicei de calitate scăzută. La acestea se adaugă faptul că accesul la medicamente este mai limitat, dat fiind că arestații care consumă droguri nu au simptome de sevraj în momentul internării. Astfel, în unitățile din penitenciare, consumatorii de droguri sunt mai expuși riscurilor legate de sănătate decât în unitățile poliției (unde au acces la medicație pentru combaterea sevrăului) sau în comunitate (unde au acces la toate tipurile de servicii de sănătate).

[AR] „— Pe IGP-ul ăla înnebuniseam că nu era televizor, așteptam pastilele, ca să ne aducă pastilele să dorm. Prietena asta a mea și le trăgea pe nas. Le pisa, își făcea din foaie pipă și le trăgea pe nas. Ce să vă mai zic, că ajunsese și droguri acolo. Când se întâlnesc drogați... — *Deci pe arest asta?* — Da, pe arest. Și, ca să vedeți, tot așa ce hoți sunt gaborii. Avea pe cineva care o vizita... A ieșit la telefon, a vorbit nu știu ce, a venit vorbitorul a doua zi. — *I-a adus?* — Da. A venit în cameră. O vedeam că vorbea așa... că i se împleticea limba. Zic: «Ai ceva în gură?». Și a scuipat așa... pe masa aia. Când am văzut: o bilă, dar măricică. Deci am înnebunit. Deci m-a luat și răurile instantaneu. Îmi venea să o strâng și de gât. Mă așteptam să rupă și ușa peste noi mascații. Nu știam cum să reacționez. Zic: «Ai înnebunit?». Că «taci din gură, că nu m-a văzut nimenea. M-a pupat, mi-a băgat-o în gură»... nu știu ce. «Te bazezi să te duci la cabine să furi o seringă?» «Eu? Doamne, ești nebună fâi fată, fâ?» «Ei, lasă, atuncea o să o fac așa. Nu vrei, nu?» Zic: «Calule, vrei ovăz?». Când am pus așa să trag... vai de capul meu, am simțit că mi-a plesnit creierii.” (Selena)

[AR] „Am tras și în penitenciar. La început, din când în când, apoi zilnic, așa că a început să mi se facă rău și în închisoare... După vreo lună și jumătate am început ocazional, și apoi... exact cu 8 luni înainte de eliberare am început din nou... Am auzit că cineva avea două cutii, o bilă... Cu două luni înainte să ies m-am oprit. — *Și după eliberare?* — Trei sau patru zile mai târziu am început iar... — *Ai consumat droguri injectabile în arest?* — Nu, la folie. M-am injectat doar de vreo două-trei ori. — *Și seringi?* — Cineva de acolo avea diabet și ne-a dat două seringi. Dar nu m-am injectat prea des pentru că nu aveam seringi și sare de lămâie tot timpul... Era mai ușor la folie.” (Ioana)

[AR] „Da, am tras și la pușcărie, am tras, de ce să... m-am drogat, m-am drogat bine, nu că... Făceam diazepamă când n-aveam, să mă las. Și e și acolo, e droguri, se bagă ca afară, se bagă... Dar, foarte greu cu medicamentele. M-a durut măseaua... Și m-am dus, m-am rugat seara la cine era de gardă să-mi facă ceva, o injecție, un calmant. Nimic. 'Că «să iau algocalmin». M-am îmbuibat cu pastile și a doua zi... mi-a făcut un calmant. Nici cu ăla nu mi-a trecut și era marfă pe altă secție și mi-am procurat și mi-am făcut câteva unități și mi-a trecut. Așa am rezolvat-o.” (Mihai)

[AR] „Am băgat și acolo, nu zilnic, din când în când... la Jilava deloc, iar la Rahova m-am injectat după aproape doi ani... Venea unu la noi... Primea marfă de afară și mi-a dat și mie de câteva ori. Odată i-am spus că-i dau țigări sau bani... după aia am băgat o dată, de două ori, iar apoi îi spuneam mamei să-mi trimită Kent sau Marlboro... Viceroy și de astea. Dacă aveai Viceroy, dădeai patru cartușe de Viceroy. Dacă aveai Kent sau Marlboro, dădeai doar două... Trei sferturi dintre deținuți sunt consumatori.” (Iancu)

O parte dintre ofițerii și doctorii care lucrează în unitățile de arest ale poliției cred că cei care consumă droguri ar trebui să se lase de consum prin abținere și detoxifiere, metadona fiind un alt drog. În ciuda acestui fel de gândire, accesul la tratament substitutiv cu metadonă este văzut ca fiind benefic pe mai multe planuri de către consumatorii de droguri care au participat la astfel de programe. Ar trebui creat un circuit al tratamentului între comunitate și unitățile de arest. Când consumatorii de droguri beneficiază de tratament cu metadonă înaintea arestării, ei ar trebui să poată să-și continue tratamentul în unitățile din carul poliției și al penitenciarelor. De asemenea, dacă cei care consumă droguri încep tratamentul cu metadonă în arest, ei ar trebui să poată să-l continue după

eliberare. După cum au declarat persoanele intervievate, o astfel de continuitate a tratamentului între comunitate și unitățile de detenție lipsește în momentul de față, supunând astfel consumatorii de droguri la riscul recăderii în consum.

[AR] „Deci, nu știu, aveam foarte multe gânduri când am ieșit... E... mă gândeam că sunt ca un ou care cade și se sparge și să nu o iau iar, în fel și fel. Familia m-a susținut foarte mult, de ce să nu... nu mi-a lipsit nimic, până și țigări ei îmi dădea. Adică... până la un punct, până mă reabilitez cu libertatea, știți? Am stat ce-am stat, m-au susținut, și-am luat-o din nou în droguri, vândându-l p-ăla, p-ăla, p-ăla... Nu știu, mi-am sucit așa mințile... Și am văzut, nemaiputând, hai măi e a doua oară care cad, mi-am pus eu (pe iernile alea, pe viscol, stăteam cu sacoșa să fur, și să-i bag la ăla bani în buzunar și să-mi fac rău). «Nu, am luat o decizie», am stat, am stat, am cum-părat la negru metadoane, pe cuvânt, de nu vă spun, și aicea am recunoscut, îmi cumpăram să-mi pot... îmi procuram să nu mai trag heroină... Și-i mulțumesc lui Dumnezeu că dâșii m-au băgat aici, m-au băgat și... asta merge cel mai bine... c-am încercat și la pușcărie suboxonă, că băgam, băgam, nu, nu, vomitam, nu-mi dădea randamente... pe metadonă mi-a mers bine și am stat și afară până să cad, o lună și ceva. Da, pe asta merge super-bine” (Mihai)

[AR] „Metadona... care și asta tot un drog e, dacă stau să mă gândesc. Știți? Vorba aia: am dat din lac în puț. Dar zic eu că atunci când mă drogam eram slabă, nu mai aveam bani, familia mea era amărâtă, supărată, le era frică să nu mor, să nu pățesc ceva. Uitați, vedeți? Astea sunt de la droguri. Mi-am distrus și corpul fizic, și eul psihic. Tot. În schimb, cu metadona m-am îngrășat, mi s-a mai schimbat felul de a gândi, parcă m-am mai maturizat un pic. Nu știu, e altfel. Parcă aș fi din nou, nu aș consuma nimic. E un stil de trai... Nu știu cum o să ajung să le scad, să nu le mai iau. Dar știu că deocamdată îmi este bine acuma și cât o ține, bine o ține. Acuma... nu știu ce să zic. Sunt mulțumiți toți, familia, al meu, care nici el... a zis că dacă ar fi să mă mai droghez iar, nu știe ce ar face, că a zis că nu ar mai suporta... Oricum, mi-a dat un trai de viață pe care eu credeam că nu am să îl am fără droguri.” (Selena)

[AR] „A mai fost perioada când am fost aici la CAIA Pantelimon. Iar nu se dădea metadonă pe Jilava și nu am mai luat metadona două luni jumătate cât am fost arestat. Nu am mai luat metadona, m-am drogat. M-am eliberat, am vrut să mă duc la CAIA Pantelimon să iau metadona din nou, iar doamna doctor de acolo mi-a zis că nu mai pot să iau metadona de acolo, că stau în sectorul 3, nu aparțin, că tre să intru pe lista de așteptare... Nu am mai putut acolo. M-am mai drogat, am mai luat metadona, când găseam luăm metadona. Până când am reușit să intru aici [CAIA Obregia]... Din 2009, de când am intrat, nu am mai consumat.” (Vasile)

După eliberare, consumatorul se confruntă cu un dublu stigmat: de fost deținut și de consumator de droguri. Recidiva se suprapune de obicei cu recăderea în consum.

3.2.4. Articolul 16 ca dilemă a deținutului

Conform articolului 16 din Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, „persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-10, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni legate de droguri beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege”. Această prevedere poate fi văzută drept o „dilemă a deținutului”. Consumatorul de droguri ar trebui să denunțe sau nu alți consumatori?

Deși simțul comun ar duce la versiunea nedenunțării, presiunea psihologică din timpul anchetei, lipsa de încredere insuflată de ofițerii de poliție și criza în care se găsește din cauza întreruperii bruște a consumului îl determină pe acesta să caute beneficiile articolului 16, denunțându-i pe alții. Tabelul de mai jos descrie cazul ipotetic în care doi consumatori de droguri arestați sunt puși în fața acestei dileme. Dacă ambii

deținuți s-ar denunța reciproc ar primi fiecare câte cinci ani de detenție. Pe de altă parte, dacă niciunul nu ar denunța, ei ar putea primi câte doi ani.

		Al doilea deținut	
		denunță	nu denunță
Primul deținut	denunță	5, 5	1, 10
	nu denunță	10, 1	2, 2

Deși ambii ar prefera să ia doi ani de detenție, când sunt amenințați (de către poliție, procuror etc.), ei sunt foarte tentați să se apere prin articolul 16. Acesta este un exemplu clasic de târg înșelător (*bad bargain*) în condiții de lipsa transparenței informațiilor. Situația este deliberată? Nu este dorită de către consumatorii sau furnizorii mărunți de droguri, ci de către poliție și procuratură.

Întorcându-ne la declarațiile persoanelor intervievate, acestea pot fi clasificate în tabelul următor în funcție de cum au fost folosite prevederile articolului 16 al Legii nr. 143/2000:

	Secțiile de arest preventiv din cadrul poliției	Secțiile de arest preventiv din cadrul penitenciarelor	CPECA/CAIA
A denunțat	1	1	1
Probabil a denunțat	2	0	0
A fost denunțat	2	2	2
Probabil a fost denunțat	1	0	0
A denunțat și a fost denunțat	0	0	2
Probabil a denunțat și a fost denunțat	2	0	0
A fost prins în flagrant	0	1	1
Probabil fost prins în flagrant	0	0	0
Nu a denunțat și nu a fost denunțat	1	1	2

Cel mai adesea, persoanele din arestul preventiv al poliției au suferit de incertitudinile induse de prevederile articolului 16. De asemenea, de obicei, respondenții se consideră a fi victime ale articolului 16, folosit împotriva lor de către alte persoane.

Astfel, în condiții de slabă transparență a informațiilor și șocul încarcerării, persoanele arestate se găsesc adesea prinse într-un joc al „dilemei deținutului” generat de articolul 16 al Legii nr. 143/2000 și dirijat de autoritățile de stat; jocul este făcut posibil, și chiar mai mult, după cum am aflat deja, de procesul de asociere a consumatorilor. Acest lucru se bazează pe teoriile lui David Matza (1969, pp. 144-145) asupra procesului de

semnalizare: „Această legătură dintre autoritatea organizată (și totuși diversificată) a statului și transformarea în deviant este cel mai larg sens al semnificației cu care lucrez. [...] Principalul conținut al funcției statului este decretarea autorizată a activităților și persoanelor drept deviante, făcându-le astfel obiecte perfecte ale supravegherii și controlului.”

Pe lângă analiza interviurilor, comparate cu aspectele generale care pot fi găsite în majoritatea studiilor axate pe condițiile din arestul preventiv așa cum sunt ele percepute de consumatorii de droguri, a doua parte a cercetării noastre evidențiază următoarele lucruri:

- 1) prima observație din această cercetare este posibilitatea ca procuratura să se folosească excesiv sau abuziv de articolul 16 al Legii nr. 143/2000;
- 2) a doua se referă la detenția consumatoarelor de droguri.

Două secțiuni adiacente ale cercetării au rolul de a demonstra legitimitatea axării pe acest aspect:

- a) „Raportul național privind situația drogurilor din România – 2011” care arată, pe mai multe planuri (vezi pp. 77 și 94), o „evoluție ascendentă” a proporției persoanelor de sex feminin în cadrul consumatorilor de droguri ilicite;
- b) Urmărind situația persoanelor condamnate prin Legea nr. 143/2000 în bazele de date digitale ce cuprind activitățile Serviciului de probațiune al Tribunalului din București, putem observa următoarele:
 - aproximativ un sfert dintre persoanele aflate sub supravegherea Serviciului de probațiune al Tribunalului din București până la 31.12.2011 au fost condamnate conform legii nr. 143/2000;
 - din acest număr de peste 500 de persoane, aproximativ 40% sunt femei – un indicator foarte important.

Redăm mai jos un tabel ce prezintă situația generală a consumatoarelor de droguri care erau arestate la data luării interviurilor:

Nume	Elena	Corina	Mihaela	Laura	Cristina
Vârstă	20	21	28	30	34
Nivelul educației	6	4	2	10	3
Număr de frați/surori	+1	+3	+3	+3	+5
Număr de copii	0	0	2	1	1
Vârsta la care a început consumul	12	12	23	23	20
Locul detenției anterioare	–	IGP + Târgșor	SP15 + Târgșor	SP15 + Târgșor	SP 5 + Penit. Rahova IGP + ...
Perioada detenției anterioare (luni)	–	(2009) 4 + 6	(2006/7) 6 + 2	(2006) 7 + ...	(2003) 5 + 6 (2008) 1 + ...

Locul detenției actuale	IJP Teleorman + Penit. Giurgiu + P. Târgșor	IGP + Târgșor	IGP + Târgșor	IGP + Târgșor	IGP + Târgșor
Perioada detenției actuale (luni)	(2010) 2+2+12	(2010) 1 + 5	(2010) 2 + 12	(2010) ...	(2010) ...
Perioada până la rearestare (luni)	–	7	24	6	18
Opiniile cu privire la mediul detenției și tratamentul aplicat	IJP Teleorman: „cumplit: o fereastră închisă, fără aer; toaletă în celulă, separată prin perdea”	IGP: cu un pic de ajutor de la spitalul Obregia : carmapezină, levo, diazepam, tramadol; pe de altă parte, nu există nici medic, nici psiholog	SP15: „o celulă decentă, cu baie și apă caldă în continuu”; 3-4 pers./ 2,5x2,5 m	Tratament obișnuit (tramazol, diazepam...)	2003, SP5: fără tratament, fără înțelegere; IGP: 4 pers./ 6 mp
	Penit. Giurgiu: 14 pers./ 10x5 m; una dintre cele mai dificile probleme cu care s-a confruntat în celulă a fost duritatea comportamentului colegilor	Târgșor: multe activități de recreere	Târgșor: 20 pers./ 5x10 m, „fără șampon, fără balsam...”, plimbare la aer curat timp de 1-2 ore; despre corupție: „în penitenciar, la fel ca afară...”	2007, Târgșor: „libertate, dar fără tratament medical și fără apă caldă”	

Cele cinci fete și femei au ajuns în arest ca urmare consumului și traficului de droguri (heroină).

Perioada „detenției preventive” variază de la 6 la 16 luni.

Cu o singură excepție, toate fetele și femeile erau arestate din nou. Perioada dintre arestări pare să fie foarte scurtă (de la 6 la 24 de luni). Dacă se generalizează această informație, am putea afirma că „modalitatea obișnuită de dare a sentințelor o plăcă turnantă pentru infractorii consumatori de droguri” și am putea propune o alternativă la încarcerare, precum modelul tratamentului pentru dependența de droguri (de exemplu, *Restrictive Intermediate Punishment, Drug and Alcohol*).

Concluziile cercetării

1. Pentru consumatorii problematici de droguri, procurarea drogurilor înseamnă legături cu furnizorii de droguri, fiind expuși la cel puțin două surse de riscuri sociale și legale: rețelele crimei organizate (recrutarea pentru trafic, recuperarea datoriei etc.) și instituțiile de aplicare a legii (arestarea sau condamnarea, încarcerarea, pierderea slujbei, întreruperea studiilor etc.).
2. Conform persoanelor intervievate, se pot găsi droguri în interiorul unităților de detenție, de obicei de calitate mai proastă, reprezentând astfel un pericol mai mare pentru sănătatea consumatorilor.
3. Condițiile din arestul preventiv (accesul la aer și apă curate, lumină naturală, spațiu personal, toalete) în unitățile poliției nu corespunde minimumului de standarde pentru persoane sănătoase și sunt dăunătoare consumatorilor de droguri și altor persoane cu probleme medicale.
4. Unitățile de arest preventiv din poliție și penitenciare sunt supraaglomerate comparativ cu standardele.
5. Actualmente, un număr important de consumatori de droguri se implică în microtrafic cu scopul a face rost de banii pentru doza zilnică, ceea ce-i face să ajungă sub incidența articolului 2 al Legii nr. 143/2000 – trafic de droguri; astfel, ei primesc o pedeapsă disproporționată în comparație cu infracțiunea (sentința minimă pentru trafic de droguri este de 3 ani pentru droguri de risc și de 10 ani pentru droguri de mare risc). Legea eșuează în scopul ei de prevenire și împiedicare a traficului de droguri pe stradă; din cauza consumului zilnic și dependenței, consumatorii problematici de droguri sunt predispuși să se implice în traficul de droguri de pe stradă, iar condamnarea la închisoare nu face decât să le agravezi situația.
6. Articolul 16 le permite anchetatorilor să pună presiune asupra suspectilor a căror situație, în cazul consumatorilor problematici de droguri, este fără ieșire (dilema deținutului): pentru a o rezolva, o proporție necunoscută dintre aceștia aleg să denunțe alt consumator de droguri drept traficant; în acest fel, articolul 16 nu-și îndeplinește scopul de a permite identificarea și sancționare traficantilor de droguri.
7. Numărul mare de sentințe pentru posesia de droguri în scop de trafic (de exemplu, pentru perioade lungi) în comparație cu cele pentru posesia de droguri în scopul consumului personal pare să fie o consecință (printre altele) a utilizării abuzive a dispozițiilor articolului 16 (Legea nr. 143/2000). Acest fenomen se poate clasifica în categoria sociologică a efectelor perverse și poate fi oprit prin inițierea unei campanii de informare în legătură cu o nouă prevedere legală asupra justiției negociate⁴: articolul 320, index 1, din Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor (aceste prevederi sunt acceptate și de Noul cod de procedură penală).

4. Vezi și Maria Adriana Nemeș, „Justiția negociată în contextul dreptului penal din perspectiva drepturilor omului”, în revista *Dreptul*, nr. 1/2010, pp. 188-199.

Recomandările cercetării

1. Să se îmbunătățească condițiile de viață în unitățile de arest preventiv din cadrul poliției.
2. Să fie explorate strategii noi pentru reducerea recidivării infracțiunilor legate de droguri în cazul consumatorilor de droguri, precum alternative la încarcerare, tratament obligatoriu sau programe de reinserție socială – aplicarea articolelor 19/1 și 19/2 din Legea nr. 143/2000 – cât mai curând posibil.
3. Să fie create campanii și seminarii de conștientizare pentru judecători, procurori și ofițeri de poliție și să fie inițiate schimburi de experiență și discuții între aceștia cu scopul de a identifica și promova soluții eficiente în ceea ce privește fenomenul recidivei.
4. Să fi definită sintagma „traficant de droguri” în Legea nr. 143/2000 și să se introducă prevederi suplimentare pentru a face clare condițiile și consecințele aplicării articolului 16 în timpul anchetei.
5. Să fie stabilite cantitățile în cazul posesiei pentru consum propriu sau să fie explicitate prevederile articolului 2 al Legii nr. 143/2000 pentru a diferenția traficanții de droguri și consumatorii problematici de droguri implicați în vânzarea pe stradă.
6. Să fie creat un sistem de referință sau procedură/protocol pentru a permite intervenția timpurie în arestul preventiv în termeni de evaluare și incluziune ca program de asistență integrată a consumatorilor problematici de droguri.

CAPITOLUL 4

CAZURILE ȘI PROCEDURILE CEDO. STUDIU DE CAZ

4.1. Cazurile și procedurile legate de arestul preventiv în infracțiunile legate de consumul de droguri

Arestarea preventivă și prevederile Convenției Europene a Drepturilor Omului. Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

Articolul 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (în continuare, Convenția) are denumirea „Dreptul la libertate și la siguranță” și constituie „sediul materiei” din Convenție pentru privarea de libertate.

Articolul 5 din Convenție are următorul conținut:

Dreptul la libertate și la siguranță

1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:
 - a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;
 - b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;
 - c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia;
 - d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;
 - e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;
 - f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extradare.
2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.
3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de fi judecată

într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.

4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.
5. Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.

În sistemul Convenției, dreptul la libertate și la siguranță, consacrat în art. 5, este un drept fundamental și inalienabil (beneficiarul nu poate renunța la el). El nu are caracter absolut, ci relativ, întrucât poate cunoaște restrângeri în situații limitativ (și clar) prevăzute de lege. Un exemplu de drept absolut îl constituie cel prevăzut în art. 3 din Convenție, interzicerea torturii (acest drept nu suportă nicio limitare; nici chiar în caz de război – vezi art. 15 din Convenție).

Întregul text al art. 5 din Convenție este centrat în jurul unui singur scop și anume protecția libertății și siguranței persoanei împotriva arestărilor și deținerilor **arbitrare**.

Arestarea preventivă este o specie a privării de libertate, întrucât privarea de libertate are un înțeles mai larg (include, de exemplu, și internarea medicală sau alte măsuri nepenale).

Condițiile de fond ale arestării preventive sunt prevăzute în art. 5 alin. 1 lit. c din Convenție. Astfel, reținerea/arestarea pot fi dispuse dacă:

1. au ca scop aducerea persoanei în fața autorității judiciare competente (de aceea, art. 5 par. 3 prevede că orice persoană arestată trebuie adusă, de îndată, în fața unui judecător)
- și
2. numai dacă una dintre aceste trei condiții este îndeplinită:
 - există motive verosimile de a bănuși că persoana a săvârșit o infracțiune;
 - există motive temeinice de a crede în necesitatea de a împiedica o persoană să săvârșască o infracțiune;
 - există motive temeinice de a crede în necesitatea de a împiedica o persoană să fugă după săvârșirea unei infracțiuni.

Prevederile Convenției în această materie, aparent laconice, sunt, însă, dezvoltate și explicitate de jurisprudența Curții, care este foarte bogată și din care vom selecta hotărâri relevante.

Cu privire la posibilitatea de a dispune arestarea preventivă atunci când există **motive verosimile** de a bănuși că persoana a săvârșit o infracțiune, subliniem că aceste motive nu trebuie să aibă greutatea probelor care să justifice o condamnare. Motivele sunt plauzibile **dacă se bazează pe fapte sau informații care pot convinge un observator obiectiv/neutru că persoana în cauză a comis o infracțiune**. De aceea, Curtea nu a acceptat plângerile pentru arestare neconformă art. 5 par. 1 din Convenție, în situația reclamanților care au fost arestați preventiv și condamnați în prima instanță, iar apoi, în căile de atac, au fost achitați pe motive de formă/procedură sau de fond. Curtea a statuat că nu este contrară art. 5 par. 1 din Convenție o arestare preventivă care s-a bazat pe motive suficient de verosimile pentru a convinge măcar prima instanță (care a dispus condamnarea) că persoana a săvârșit o infracțiune (cazurile *Benham vs Britanie*, *Krzycki vs Germania*).

În cauza *Engel vs Olanda*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare, Curtea) a arătat că dispozițiile art. 5 nu trebuie interpretate în mod mecanic, întrucât **nu orice privare de libertate constituie o încălcare a art. 5**. Astfel, ținând cont de specificul calității de militar, anumite sancțiuni sau măsuri disciplinare aplicate acestora (în speță consemnarea soldaților în cazărmi) nu constituie privări de libertate, deși, pentru un civil, aceeași măsură constituie o restrângere a libertății sale. Curtea a mai reținut că alte măsuri disciplinare aplicate militarilor, precum închiderea lor în celule, constituie o privare de libertate în sensul art. 5, deoarece o asemenea sancțiune depășește condițiile normale impuse de serviciul militar.

În concepția Curții, detenția unei persoane, chiar și dacă aceasta o acceptă/solicită, ar putea să încalce art. 5 din Convenție. În hotărârea din cauza *De Wilde, Ooms și Versyp vs Belgia*, Curtea a arătat că și într-o asemenea situație poate să existe privare de libertate. Astfel, faptul că reclamanții s-au prezentat de bună voie în fața autorităților și că detenția lor ulterioară a fost rezultatul formulării unei cereri în acest sens, nu este un argument suficient pentru ca o persoană să piardă beneficiul acestui drept (autoritățile au susținut că reclamanții, reținuți pentru vagabondaj, au cerut să fie internați în două centre speciale pentru persoane aflate în dificultate; Curtea a reținut că acordul lor nu poate înlocui necesitatea emiterii unei decizii de internare în centru și temeiurile legale pe care trebuie ca ea să se sprijine). Caracterul inalienabil al dreptului la libertate face ca o asemenea „detenție acceptată” să poată fi considerată nelegală. Curtea arată că dreptul la libertate prezintă o prea mare importanță într-o societate democratică pentru ca o persoană să piardă beneficiul lui doar pentru că ea se constituie prizonieră în mâna autorităților statale. În acest context, rezultă că lipsa consimțământului poate fi dedusă nu numai din mijloacele fizice de reținere a persoanei (închiderea într-o cameră, cătușe), ci și din mijloace psihice, fiind suficient ca persoana respectivă să aibă impresia că nu poate părăsi o încăpăre fără consecințe serioase.

Primul criteriu aplicat de Curte pentru a stabili dacă o privare de libertate este „legală” și „conformă procedurilor prevăzute de lege”, deci dacă ea respectă sau nu condițiile art. 5 par. 1 din Convenție, este ca **măsura privativă să fie luată în conformitate cu legea internă/internațională** (*Assenov ș.a. vs Bulgaria*). Pentru aceasta, autoritățile naționale trebuie să adopte o legislație clară și previzibilă, în care să fie stabilite condițiile și procedurile privării de libertate, legislație pe care aceleași autorități trebuie să o respecte întocmai atunci când dispun orice privare de libertate.

Caracterul „legal” al privării de libertate presupune și ca aceasta să rezulte dintr-o hotărâre judecătorească **pronunțată de o instanță competentă**, care are autoritatea necesară pentru a statua asupra cauzei și care este independentă de puterea executivă, într-o procedură care prevede garanții adecvate (cazul *Dacosta vs Spania*, nr. 69.966/01, § 43, 2 noiembrie 2006). În acest caz, reclamantul, membru al Gărzii civile din Spania, a fost sancționat disciplinar cu 6 zile de arest la domiciliu, printr-un ordin al șefului său ierarhic. Curtea a constatat că șeful ierarhic nu constituie o „instanță competentă”, în sensul art. 5 par. 1 din Convenție. Într-un alt caz, *Calmanovici vs România*, Curtea a reținut că arestarea dispusă de o instanță militară, deși competentă de a-l judeca pe reclamant revenea unei instanțe civile, reprezintă o arestare dispusă de o instanță necompetentă și încalcă art. 5 par. 1 din Convenție.

Totodată, Curtea are și dreptul **de a verifica modul în care autoritățile naționale au respectat propria legislație internă** cu ocazia dispunerii măsurii privative de libertate (cazul *Douiyebe vs Olanda*, hotărârea Curții din 4 august 1999, par. 44-45). Reclamantul a fost arestat pentru trafic de persoane. A susținut că nu au fost respectate mai multe prevederi ale legii naționale privind arestarea, printre care aducerea la cunoștință a învinuirii, cu indicarea încadrării juridice exacte. Curtea a verificat dacă autoritățile naționale au respectat legislația națională și a constatat că acestea au acționat corespunzător.

În cauza *Steel ș.a. vs Marea Britanie*, Curtea a reținut încălcarea dispozițiilor substanțiale și procedurale din dreptul intern, cu ocazia lipsirii de libertate a reclamantului. Astfel, arestarea reclamantului, pe motiv că a împărțit „manifeste” în cadrul unei conferințe, este nelegală, chiar dacă legislația internă prevedea posibilitatea reținerii persoanelor care tulburau o manifestație publică. Curtea a constatat că, procedural, acest caz de arestare era clar reglementat în legea engleză, dar el nu era aplicabil în cazul reclamantului. Aceasta, deoarece activitatea reclamantului nu a împiedicat în niciun fel desfășurarea conferinței, iar acesta nu a comis niciun act care să incite la violență, astfel că măsura luată în aceste condiții de autoritățile naționale este nejustificată.

Dar controlul Curții cu privire la „legalitatea” privării de libertate nu se rezumă la constatarea formală a existenței unei legislații naționale care reglementează privarea de libertate, ci trebuie să facă și un examen **calitativ** al legislației naționale. Astfel, Curtea trebuie să se convingă că privarea de libertate, indiferent cum este reglementată în legislația națională, este conformă cu scopul art. 5 par. 1 din Convenție. De aceea, Curtea are dreptul (și îl exercită) de a verifica dacă normele de drept intern în materia arestării/detenției sunt conforme cu Convenția (cazul *Baranowski vs Polonia*), deci și dacă legea internă întrunește condițiile prevăzute de Convenție pentru a fi considerată „lege” (spre exemplu, să fie clară, previzibilă și accesibilă).

Cu privire la **previzibilitatea** legii interne, Curtea a statuat că legea trebuie să fie suficient de precisă pentru a permite persoanei, prin recurgere la nevoie la o consultanță de specialitate (avocat, de exemplu), să prevadă în mod rezonabil, prin raportare la datele concrete ale cauzei respective, consecințele nefavorabile ale unei acțiuni determinate pe care o efectuează (cazul *Laumont vs Franța*, *Steel ș.a. vs Marea Britanie*).

Un exemplu de lege neclară, **imprevizibilă**, îl reprezintă o prevedere de genul: „poate fi reținută, atât timp cât este necesar, o persoană care tulbură liniștea publică”. Sintagmă „atât timp cât este necesar” face ca acea reglementare să fie imprecisă, imprevizibilă, care lasă loc arbitrariului, deoarece nu prevede expres data încetării măsurii privative de libertate (cazul *Hilda Hafsteinsdottir vs Islanda*). În cazul respectiv, reglementarea imprevizibilă privea situația persoanei aflate pe stradă, în stare avansată de intoxicație (etică sau de altă natură). Autoritățile naționale au susținut că, pe lângă reglementarea imprecisă, există un regulament pentru uzul poliției, prin care se stabilesc diverse criterii în funcție de care se stabilește durata privării de libertate, astfel că sintagma „atât timp cât este necesar” este determinată clar și previzibil prin acel regulament intern. Dar acel regulament, având caracter intern, nu este accesibil decât poliției. Curtea a reținut că, deoarece regulamentul în cauză nu este accesibil publicului, reglementarea privării de libertate nu îndeplinește condițiile de „lege” în sensul

Convenției, întrucât nu sunt îndeplinite condițiile de previzibilitate și accesibilitate. De aceea, lipsirea de libertate a unei persoane în temeiul acelei reglementări constituie o încălcare a art. 5 par. 1 din Convenție.

Un alt exemplu de **imprevizibilitate** a legii îl constituie o reglementare care prevede că o persoană poate fi arestată „în împrejurări excepționale”, fără niciun fel de detalieri/definire prin lege a acestor împrejurări (cazul *Gusinskiy vs Rusia*). Cazul respectiv se referă la art. 90 din Codul de procedura penală al Rusiei, care prevede că, „în împrejurări excepționale”, o măsură preventivă poate fi luată împotriva unui suspect față de care nu a fost formulată nicio acuzație; acuzația trebuie formulată în termen de 10 zile de la luarea măsurii preventive, iar dacă ea nu este formulată în acest termen, măsura preventivă va fi revocată. În baza acestui text, reclamantul (deținător al unui holding care se ocupă, printre altele, și de media și de comerțul cu gaze naturale) a fost arestat timp de 6 zile, fără a exista vreo acuzație penală formulată la adresă sa. În ziua eliberării, a fost acuzat de fraudă în legătură cu operațiuni comerciale în defavoarea Gazprom, legate, în principal, de trustul media deținut. După punerea în libertate, reclamantul a cedat Gazprom trustului media deținut; în contractul de cesiune a trustului media, Gazprom și-a luat în mod explicit obligația ca acuzațiile penale împotriva reclamantului să fie retrase, ceea ce s-a și întâmplat. La scurt timp, reclamantul a plecat din țară, stabilindu-se în Spania. Reclamantul a contestat în fața instanțelor naționale (din Rusia) legalitatea arestării sale bazată pe art. 90 din CPP al Rusiei. Instanțele naționale i-au respins plângerea pe motiv că, la data examinării plângerii, reclamantul era în libertate, astfel că plângerea a rămas fără obiect (instanțele naționale au motivat că nu pot examina decât plângeri ale unor persoane care, la data soluționării, se află în stare de arest). Curtea a reafirmat, făcând referire și la cazul *Amuur vs Franța*, că legea în baza căreia o persoană poate fi arestată trebuie să fie suficient de accesibilă și precisă încât să elimine orice risc de arbitrar în luarea acestei măsuri. În consecință, Curtea a constatat că privarea de libertate pe baza unui text de lege imprevizibil, care se referă la „împrejurări excepționale” fără a le defini, constituie o încălcare a art. 5 par. 1 din Convenție.

Curtea a mai statuat că privarea de libertate este o măsură extrem de gravă, astfel că, atunci când se apreciază conformitatea ei cu exigențele art. 5 par. 1 din Convenție, nu este suficient ca detenția să fie conformă cu legea națională, ci ea trebuie să fie și necesară în raport de circumstanțele concrete ale cauzei. Caracterul necesar poate rezulta din împrejurarea că alte măsuri, mai puțin severe, nu pot fi considerate – în raport de datele concrete ale cazului – ca suficiente pentru realizarea scopului pentru care s-a dispus arestarea (cazul *Witold Litwa vs Polonia*). În acest caz, reclamantul este o persoană cu grave probleme de vedere și are nevoie de asistența unui câine utilitar pentru deplasare. În ziua incidentului, aparent aflat sub influența băuturilor alcoolice, reclamantul s-a deplasat la oficiul poștal pentru a-și verifica căsuța poștală. Întrucât a găsit căsuța poștală golită și cu ușa deschisă, a reproșat lucrătorilor de la oficiul poștal că nu au supravegheat corespunzător căsuța sa poștală. Cei de la poștă au chemat poliția, pe motiv că reclamatul este în stare de ebrietate și tulbură liniștea publică. Poliția l-a ridicat pe reclamant și l-a internat într-un centru de dezintoxicare timp de 6 ore și jumătate, potrivit unei reglementări naționale. Curtea a reținut că reglementarea națională în baza căreia reclamantul a fost privat de libertate prevedea, alternativ, și alte măsuri care puteau fi luate de poliție în astfel de cazuri, cum ar fi: transportul la un

spital sau transportul la domiciliu, măsuri care nu presupuneau și lipsirea de libertate, în sensul art. 5 par. 1 din Convenție. Având în vedere afecțiunile sănătății reclamantului și existența dubiilor serioase privind un comportament atât de agresiv încât să fie periculos pentru public sau pentru sine, Curtea a reținut că privarea de libertate nu era necesară și nu se justifica în cauză, întrucât era suficient să fie luate celelalte măsuri, mai blânde decât privarea de libertate, măsuri alternative ce erau prevăzute de legea internă pentru astfel de situații. Ca atare, Curtea a reținut în cauză încălcarea art. 5 par. 1 din Convenție.

Și în cazul *Ladent vs Polonia*, Curtea a pus în discuție îndeplinirea condițiilor privind **necesitatea și proporționalitatea arestării preventive**. Reclamantul este cetățean francez și, întrucât soția sa este poloneză, se mai deplasa ocazional în Polonia. Într-una dintre aceste deplasări a avut o dispută verbală cu administratorul blocului unde locuia atunci când venea în Polonia. În urma disputei, administratorul a depus o plângere penală împotriva sa, pentru folosirea de limbaj obscen (infrațiune pedepsită cu amendă sau muncă în folosul comunității). Plângerea penală a fost adresată instanței de judecată, care l-a citat pe reclamant, iar acesta nu s-a prezentat, întrucât, fără a ști că este implicat într-un proces, se reîntorsese în Franța. Din acest motiv, instanța a emis un mandat de arestare pe termen de 3 luni pe numele reclamantului, pe care l-a dat și în urmărire generală. Mandatul de arestare este motivat astfel: „acuzatul nu locuiește permanent în Polonia, curtea nu îi cunoaște domiciliul, astfel că el împiedică buna desfășurare a procesului și soluționarea cauzei într-un termen rezonabil; necesitatea arestării preventive constă în asigurarea bunei desfășurări a procesului; având în vedere că acuzatul se sustrage judecății, el va fi dat și în urmărire generală (*wanted notice*)”. După 6 luni de la emiterea mandatului, reclamantul fost arestat la graniță, când intenționa să iasă din Polonia pentru a reveni în Franța, după ce-și petrecuse Revelionul în Polonia. Arestarea s-a făcut în fața soției sale și a celor doi copii minori (de un an și jumătate, respectiv trei ani), care au fost nevoiți să aștepte în autoturismul pe care-l conducea reclamantul, la -10° C, timp de mai multe ore. După o săptămână de detenție, arestarea preventivă i-a fost înlocuită cu obligația de nu părăsi țara și i-a fost reținut pașaportul. Hotărârea de punere în libertate a fost pronunțată într-o zi de vineri și instanța a trimis-o, prin fax, penitenciarului. Direcția penitenciarului a comunicat instanței că îl va pune în libertate pe reclamant numai după ce va primi originalul dispoziției de eliberare, iar nu un simplu fax. Ca atare, reclamantul a fost pus în libertate abia în ziua de luni, după ce originalul hotărârii a fost transmis, prin curier, la penitenciar. După încă o săptămână, instanța a ridicat și măsura interdicției de a părăsi țara, pe baza unei cauțiuni depuse de președintele Societății de Prietenie Franța-Polonia, astfel că reclamantul s-a putut întoarce în Franța. După 10 luni, reclamantul fost achitat, hotărâre rămasă definitivă.

Curtea, sesizată de reclamant, a reținut în primul rând că arestarea a fost motivată eronat în sensul că reclamantul se sustrage judecății, atâta vreme cât acesta nici nu știa de existența procesului. Această eroare din hotărârea de arestare face ca măsura arestării preventive să nu îndeplinească condiția ca ea să fie prevăzută de lege. Deși a precizat că această constatare este suficientă pentru a reține încălcarea art. 5 par. 1 din Convenție, Curtea nu a putut să se rezume la această apreciere și a considerat necesar să examineze, în cauză, și caracterul proporțional și necesar al arestării preventive, datorită importanței principiului ca detenția să nu fie dispusă în mod arbitrar.

La aprecierea caracterului arbitrar urmează să fie avute în vedere caracterul necesar și cel proporțional al arestării preventive în raport cu scopul urmărit prin dispunerea acestei măsuri. Curtea a stabilit că, deși, teoretic, legea internă permitea arestarea și pentru acea infracțiune (doar pe motiv că acuzatul se sustrage de la judecată), în cauză, având în vedere natura infracțiunii (infracțiune minoră, lipsită de importanță), măsura arestării este disproporționată în raport cu scopul asigurării bunei desfășurări a procesului penal. Curtea a mai afirmat că instanțele naționale ar fi trebuit să aleagă alte măsuri, mai puțin dure decât arestarea preventivă și mai adecvate, pentru a asigura buna desfășurare a procesului penal.

Cu privire la punerea în libertate a reclamantului cu o întârziere de trei zile (după weekend, adică luni, în loc de vineri), pe motiv că penitenciarul a refuzat să țină cont de faxul trimis de instanță și a solicitat actul original, Curtea a reținut o încălcare distinctă a art. 5 par. 1 din Convenție. Curtea a reiterat că o anume întârziere în executarea hotărârii de punere în libertate este de înțeles și, adesea, e inevitabilă, ținând cont de considerații practice legate de funcționarea instanțelor și formalitățile administrative care trebuie îndeplinite. Dar, totodată, Curtea a subliniat că autoritățile naționale trebuie să ia măsuri pentru ca aceste întârzieri să fie reduse la minimum. Mai mult, invocând cazurile *Labita vs Italia*, *Nikolov vs Bulgaria*, *Gębura vs Polonia*, Curtea a reamintit că durata formalităților administrative pentru punerea în libertate nu poate depăși mai mult de câteva ore (în cazul *Labita*, întârzierea de 10 ore a fost considerată nejustificată, în cazul *Nikolov*, întârzierea nejustificată a fost de 7 zile, iar în cazul *Gębura*, întârzierea nejustificată a fost de 56 de ore). În acest sens, Curtea a subliniat că autoritățile naționale au obligația de a elimina orice deficiențe organizatorice care ar duce la privarea nejustificată de libertate. Curtea a concluzionat că, în prezenta cauză, autoritățile naționale nu au redus la minimumul necesar durata formalităților pentru punerea reclamantului în libertate, și prin aceasta, au încălcat distinct art. 5 par. 1 din Convenție. Reclamantul a solicitat daune morale de 10.000 de euro, care i-au fost acordate integral de Curte.

Un alt caz relevant cu privire la îndeplinirea condițiilor privind **necesitatea și proporționalitatea arestării preventive** îl constituie *Ambruszkiewicz vs Polonia*. Reclamantul a fost trimis în judecată pentru că a formulat denunțuri cu acuzații nerezale la adresa unor polițiști și magistrați. La primul termen, reclamantul a recuzat completul de judecată. Din acest motiv, cauza a fost amânată câteva ore, urmând să fie reluată în aceeași zi, după soluționarea (respingerea) cererii de recuzare. La reluare, instanța a constatat că reclamantul nu se mai află în sală și a dispus arestarea acestuia pe termen de 3 luni, pe motiv că se sustrage de la judecată și că, astfel, afectează buna desfășurare a procesului penal. După arestare, reclamantul a cerut de 6 ori punerea sa în libertate, pe motiv că arestarea sa este o măsură prea severă și disproporționată, având în vedere și gravitatea redusă a infracțiunii pentru care era judecat. Instanțele naționale i-au respins toate cererile, cu motivarea că arestarea este necesară pentru buna desfășurare a procesului penal și că există pericolul ca el să se sustragă de la judecată. Cererea sa cu nr. 7, a fost însă admisă și, după 2 luni și 7 zile de detenție, s-a dispus punerea sa în libertate, pe cautiune. Pe fond, inițial, reclamantul a fost condamnat la 10 luni cu suspendare, a formulat apel și s-a casat cu trimitere spre rejudecare. La rejudecare a primit tot 10 luni cu suspendare, a formulat din nou apel și s-a trimis din nou spre rejudecare; la data hotărârii Curții, judecata fondului, intrată în buclă, nu se terminase. Curtea a reținut

că reclamantul a fost trimis în judecată pentru o infracțiune pedepsită cu maximum 2 ani închisoare, astfel că se poate considera că a existat o bază legală pentru arestare, în dreptul intern. Totodată, Curtea a reiterat că legalitatea detenției se examinează și în raport de cerința absenței arbitrariului în luarea acestei măsuri. Deci, nu este suficient ca privarea de libertate să fie conformă dreptului intern, ci ea trebuie să fie și necesară, în raport de circumstanțele speței; privarea de libertate fiind o măsură foarte gravă, ea nu se justifică decât dacă alte măsuri, mai puțin severe, au fost avute în vedere și s-a constatat că sunt insuficiente pentru realizarea scopului urmărit prin arestare. În cazul reclamantului, Curtea a constatat că, deși nu era vorba de o cauză complexă sau gravă (în funcție de pedeapsa pe care o „risca” reclamantul) și nici nu existau antecedente de natură să justifice presupunerea că reclamantul ar afecta buna desfășurare a procesului, instanțele naționale nu au dispus măsuri mai puțin grave prevăzute de legea internă și care erau mai adecvate situației. Astfel, Curtea a precizat că pentru aducerea reclamantului în fața judecătorului, spre a fi audiat, putea fi emis un mandat de aducere, iar nu un mandat de arestare. De asemenea, reclamantul putea fi pus sub control judiciar, în loc de fi arestat. În concluzie, pentru că instanțele naționale nu au luat în considerare aplicarea unor măsuri mai puțin severe decât privarea de libertate, măsuri care erau adecvate în raport de circumstanțele cauzei, Curtea a reținut încălcarea art. 5 par. 1 din Convenție. Este de remarcat că, în hotărârea Curții, se discută și de o încălcare a art. 6 din Convenție, privind caracterul echitabil al procesului, încălcare pe care Curtea nu a putut să o rețină pentru simplul motiv că reclamantul nu s-a plâns și cu privire la acest aspect. Dar considerentele Curții pe acest subiect prezintă importanță pentru alte posibile cauze. Curtea, făcând referire și la cazul *Kyprianou vs Cipru*, a observat că reclamantul era judecat pentru formularea unor plângeri împotriva mai multor polițiști și magistrați de la secții/instanțe din raza de domiciliu a acestuia și că, din acest motiv, instanța care-l judeca avea obligația de a acționa de o asemenea manieră care să evite orice aparență de parțialitate. În mod special, arată Curtea, instanța trebuia să adopte o atitudine prudentă cu privire la dispunerea unei măsuri privative de libertate față de reclamant, atitudine care să nu permită să existe niciun dubiu posibil cu privire la imparțialitatea sa.

În jurisprudența Curții s-a precizat că, în înțelesul art. 5, nu este admisibilă **nici privarea de libertate pentru o durată relativ scurtă de timp**. Astfel, în cauza *Foka vs Turcia*, Curtea a arătat că, deși reclamanta stătuse la poliție numai câteva ore necesare pentru îndeplinirea unor formalități, faptul că fusese dusă acolo cu forța, constituie un element de constrângere care a afectat nu doar libertatea de deplasare a acesteia, ci și libertatea sa în general, cu consecința violării art. 5. De asemenea, în cauza *Quinn vs Franța*, Curtea a decis că reținerea unei persoane arestată preventiv încă 12 ore, deși instanța dispusese în ziua respectivă punerea ei în libertate, este contrară dispozițiilor art. 5 din Convenție. În cauza *Labita vs Italia*, Curtea a constatat încălcarea art. 5 par. 1 din Convenție, întrucât punerea în libertate a reclamantului s-a făcut cu o întârziere de 10 ore din vina administrației locului de deținere (absența lucrătorului de la registratură care era abilitat să verifice dacă reclamantul era sau nu acuzat într-o altă cauză).

În același sens există și o hotărâre contra României, *Răducu vs România*. Curtea a constatat încălcarea art. 5 par. 1 din Convenție, întrucât, deși Curtea de Apel București a dispus punerea în libertate a reclamantului la data de 19 octombrie 2000, acesta a fost eliberat doar la data de 20 octombrie 2000 din cauza faptului că s-a comunicat greșit

dispozitivul hotărârii către un alt penitenciar decât cel în care era deținut. Deoarece această eroare este imputabilă autorităților care nu au corectat-o decât după aproximativ 12 ore, punând reclamantul în situația de a petrece o noapte în plus în închisoare, Curtea a concluzionat că a fost depășit termenul rezonabil pentru punerea în executare a hotărârii de eliberare.

În același sens, în cazul *Calmanovici vs România*, Curtea a hotărât că întârzierea de 16 ore cu care a fost pus în libertate reclamantul, din cauză că autoritățile nu au luat măsurile necesare pentru reducerea la minimum a termenului de întocmire a formalităților administrative, constituie o încălcare a art. 5 par. 1 din Convenție.

Trebuie menționat că, în jurisprudența sa, Curtea admite că pentru a executa o decizie de punere în libertate este necesar un anumit interval de timp pentru îndeplinirea unor proceduri administrative interne. Acest interval de timp trebuie redus cât mai mult posibil, iar dacă autoritățile întârzie peste limita rezonabilă, urmează să fie reținută încălcarea art. 5 par. 1 din Convenție (cazul *Giulia Manzoni vs Italia*). Totuși, aceasta nu înseamnă că autoritățile pot întârzia în orice situație, sub motivul îndeplinirii unor formalități administrative interne, punerea de îndată în libertate a persoanei. Astfel, în cazul *K.-F. vs Germania*, Curtea a precizat că nu este admisă nicio întârziere la punerea în libertate a unei persoane atunci când expiră durata legală pentru care ea poate fi reținută. Aceasta deoarece, spre deosebire de punerea în libertate dispusă în urma revocării măsurii arestării (când autoritățile sunt luate oarecum prin surprindere de măsura eliberării, primind o comunicare în acest sens de la judecător), în cazul în care expiră de drept durata legală de reținere, autoritățile nu mai pot susține că sunt luate prin surprindere, întrucât cunosc foarte bine că, la o anumită oră, persoana trebuie pusă în libertate fără a mai fi necesară vreo comunicare de la judecător.

În cazul *K.-F. vs Germania*, soții KF, aflați în vacanță într-o localitate turistică din Germania, au fost reținuți de poliția locală la sesizarea proprietarului hotelului în care locuiau, pe motiv că aceștia ar intenționa să plece fără să achite chiria și telefonul. Poliția avea dreptul să-i rețină 12 ore, pentru stabilirea identității și lămurirea celor sesizate. Cei doi soți au fost eliberați după 12 ore și 45 de minute. Curtea a reținut că privarea de libertate timp de 12 ore este justificată, dar că deținerea celor doi timp de 45 de minute peste durata maximă legală constituie o încălcare a art. 5 par. 1 din Convenție. Autoritățile naționale au susținut că durata de 45 de minute este irelevant de mică și că ea a servit formalităților pentru punerea în libertate, dar Curtea a precizat că, întrucât perioada după care punerea în libertate a reclamantilor era obligatorie (termenul de 12 ore) a fost cunoscută de la început de autorități, ele ar fi trebuit ca, înainte de expirarea termenului, să ia toate măsurile necesare eliberării. Curtea a arătat că această situație nu este similară cu aceea în care punerea în libertate este dispusă în urma revocării măsurii arestării (când autoritățile care rețin/dețin persoana primesc o comunicare în acest sens de la judecător și, de aceea, sunt luate oarecum prin surprindere, fiind nevoie de un timp pentru întocmirea formalităților administrative de punere în libertate).

Este de remarcat că, printr-o decizie mai veche a fostei Comisii Europene a Drepturilor Omului (în continuare, Comisia), s-a stabilit că **nu a fost privată de libertate** persoana care a petrecut 3 ore într-un post de poliție din cauza unor temeri privind sănătatea sa mintală. Durata scurtă a prezenței acelei persoane în sediul secției de

poliție, în contextul legat de motivul prezenței sale, a fost considerată redusă și nu s-a apreciat că este privare de libertate în sensul art. 5 din Convenție (decizia Comisiei din 13 decembrie 1979, în cauza *X vs Austria*). Printr-o altă decizie, Comisia și-a reafirmat acest punct de vedere și a stabilit că nu constituie privare de libertate prezența unui copil de 10 ani, timp de 3 ore într-o secție de poliție spre a fi interogat, fără a fi închis într-o celulă (decizia Comisiei din 19 martie 1981, în cauza *X vs Germania*).

Curtea a criticat în mai multe rânduri obiceiul autorităților naționale din România **de a nu motiva în mod exact, precis, concret măsura reținerii sau arestării preventive**. În locul acestei motivări, autoritățile se rezumă la indicarea, generică, a textului de lege aplicabil. Astfel, în cauzele *Calmanovici vs România*, *Pantea vs România*, *Tase vs România*, Curtea a constatat, că este contrară dispozițiilor legale naționale practica de a nu menționa motivele concrete pentru dispunerea măsurii arestării preventive, în special în ceea ce privește pretinsul pericol pentru ordinea publică, deși obligativitatea motivării este prevăzută expres în lege.

În legătură cu obligația instanței care are pe rol o cauză cu arestat/arestați preventiv **de a verifica, periodic, legalitatea și temeinicia arestării preventive**, trebuie precizat că, în jurisprudența Curții, încălcarea acestei obligații, ce are drept consecință lipsirea de libertate a persoanei fără o hotărâre de menținere a arestării, constituie o încălcare a art. 5 par. 1 din Convenție (cazurile *Konolos vs România*, *Varga vs România*, *Tkacik vs Slovacia*). În mod similar, menținerea unei persoane în detenție în faza urmăririi penale dacă arestarea preventivă a expirat și măsura nu a mai fost prelungită, constituie o încălcare a art. 5 par. 1 din Convenție (cazurile *Baranowski vs Polonia*, *Zielonka vs Polonia*, *Boicenco vs Moldova*, *Jecius vs Lituania*, *Holomiov vs Moldova*, *Stici vs Moldova*).

De asemenea, Curtea a statuat că o **validare retroactivă a unei detenții** este contrară atât dreptului intern, cât și art. 5 par. 1 din Convenție (cazul *Calmanovici vs România*).

În cauza *Jiga vs România*, Curtea a reținut, printre altele, **durata excesivă a arestării reclamantului**, ceea ce constituie o încălcare a dreptului garantat în art. 5 par. 3 din Convenție, care protejează dreptul persoanei de a fi eliberată în cursul procedurilor. În speță, inculpatul a fost trimis în judecată, în stare de arest, pentru săvârșirea unei infracțiuni de corupție (trafic de influență) și a fost arestat preventiv timp de 11 luni și 24 de zile. Curtea a motivat că, deși anumite infracțiuni prezintă un pericol special pentru ordinea publică, acesta scade odată cu trecerea timpului, fapt care impune autorităților obligația de a oferi o motivare concretă și extrem de detaliată cu privire la persistența motivelor care justifică arestarea preventivă a unei persoane. Curtea a reținut că instanțele nu au motivat de ce această scurgere a timpului nu a redus pericolul pentru societate care ar fi impus punerea în libertate a inculpatului sau nu a redus pericolul pentru bunul mers al justiției, mai ales după audierea martorilor. Curtea a apreciat că prelungirea stării de arest nu poate fi motivată doar prin trimiterile pe care instanțele de judecată le-au făcut la gravitatea faptei, la pedeapsa pe care legea o prevede pentru aceasta sau la valoarea prejudiciului. De asemenea, afirmă Curtea, instanțele au omis să motiveze de ce alte măsuri preventive, precum obligația de a nu părăsi țara, nu puteau realiza scopul preventiv al măsurii.

Această motivare a Curții a fost criticată în **doctrina internă**. Fără a ne ralia la aceste critici, considerăm interesantă prezentarea succintă a contraargumentelor din doctrina națională, mai ales că reflectă opiniile unor magistrați naționali. Astfel, s-a replicat că pericolul pe care inculpatul îl prezintă pentru ordinea publică nu scade de la o lună la alta (acesta a fost arestat 11 luni și 24 de zile pentru o infracțiune de corupție), ceea ce scade este rezonanța în rândul opiniei publice a unei asemenea fapte care a fost mediatizată intens. Se putea eventual aprecia că durata măsurii preventive a devenit nerezonabilă în raport de gravitatea faptei, dar nu că a scăzut, de la lună la lună, pericolul reprezentat de inculpat. Altfel, se susține că se poate înțelege că ideea din motivarea Curții este: „arestați-l până se liniștește opinia publică și apoi puneți-l în libertate”. De asemenea, în doctrină s-a reproșat că motivarea Curții obligă instanțele naționale să fie extrem de creative atunci când trebuie să explice de ce dispun arestarea sau prelungirea ei, deși instanțele sunt obligate să folosească formule generale la motivarea hotărârii de luare, prelungire, menținere a măsurii arestării preventive, pentru că o analiză prea amănunțită a probatoriului ar duce inevitabil la o antepunțare.

Considerăm că toate exigențele impuse de Curte în legătură cu arestarea, dar și cu menținerea unei persoane în arest, exigențe considerate exagerate de către o parte din doctrina națională, nu reprezintă altceva decât un alt mod prin care Curtea reatrage atenția asupra faptului că arestarea preventivă este o măsură de excepție: ea nu se poate lua cu ușurință și nu se poate menține cu ușurință, pentru fiecare zi de privare de libertate trebuind să existe o justificare convingătoare și serioasă, strict aplicată la circumstanțele cauzei (iar nu cu caracter general). Vezi, în acest sens, cazurile *Becciev vs Moldova* (par. 54), *Belchev vs Bulgaria* (par. 58).

Problema **duratei excesive și a nejustificării prelungirii măsurii arestării preventive** s-a pus, printre altele, și în cazul *Calmanovici vs România* (reclamantul, polițist, a fost arestat împreună cu un coleg de serviciu pentru luare de mită – 2.000 USD – și sustragere de înscrisuri). Hotărârea Curții în acest caz are un caracter mai complex și prezintă o importanță specială în materia arestării preventive, întrucât ia în discuție mai multe chestiuni relevante în această materie.

Curtea a reiterat cu această ocazie o precizare importantă cu privire la dreptul persoanei de a fi eliberată pe parcursul procesului, drept prevăzut de art. 5 par. 3 din Convenție. Astfel, Curtea a atras atenția că după sentința de condamnare în prima instanță, detenția ulterioară a reclamantului nu intră sub incidența art. 5 par. 1 lit. c din Convenție, ci este prevăzută de art. 5 par. 1 lit. a (care prevede deținerea legală pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent). În situația în care o persoană dorește să se plângă de durata excesivă a detenției după pronunțarea unei hotărâri de condamnare în prima instanță, aceasta nu poate invoca art. 5 par. 3, ci nerespectarea duratei rezonabile la care se referă art. 6 par 1 din Convenție (vezi cazul *Wemhoff vs Germania*, pp. 19-20, pct. 9)

Cu privire la durata detenției până la condamnarea în prima instanță, Curtea a apreciat că art. 5 par. 3 din Convenție este în strânsă corelație cu paragraful 1 lit. c din același articol și că are scopul de a oferi persoanelor lipsite de libertate o garanție specială, constând într-o procedură judiciară a cărei rațiune este asigurarea că nimeni nu este lipsit de libertatea sa în mod arbitrar. De altfel, Curtea a arătat în mai multe rânduri că art. 5 par. 3 din Convenție oferă persoanelor arestate preventiv garanții

împotriva lipirii arbitrare sau nejustificate de libertate și că art. 5 par. 3 din Convenție are, în esență, rolul de a impune punerea unei persoane în libertate în momentul în care detenția acesteia încetează să mai aibă caracter rezonabil (spre exemplu, cazul *Asenov ș.a. vs Bulgaria*).

În acest context, Curtea a reafirmat principiul potrivit căruia **există o prezumție în favoarea punerii în libertate**, întrucât art. 5 par. 3 nu oferă organelor judiciare o opțiune între trimiterea în judecată într-un termen rezonabil și punerea în libertate provizorie. Până la condamnarea sa, persoana acuzată trebuie considerată nevinovată și trebuie pusă în libertate imediat ce menținerea în arest încetează să mai fie rezonabilă (cazul *Neumeister vs Austria*). Așadar, continuarea detenției nu se mai justifică într-o speță decât dacă există anumite indicii concrete suficient de puternice pentru a justifica o necesitate care ține de interesul public pentru continuarea detenției și care, în ciuda prezumției de nevinovăție, este atât de serioasă încât prevalează asupra regulii de respectare a libertății individuale stabilite prin art. 5 din Convenție (cazul *McKay vs Marea Britanie*).

Curtea a reamintit că durata rezonabilă a unei detenții nu poate fi evaluată în abstract, ci doar în raport de circumstanțele cazului (vezi și cauza *Patsouria vs Georgia*) și că nu se poate susține că art. 5 par. 3 din Convenție ar autoriza în mod necondiționat o arestare preventivă, în măsura în care aceasta nu ar depăși o anumită durată. Orice menținere în arest preventiv a unui acuzat, chiar și pentru o scurtă durată, trebuie justificată în mod convingător de către autorități (cazurile *Chichkov vs Bulgaria*, *Musuc vs Moldova*).

Pe lângă acestea, o hotărâre motivată a instanțelor naționale face și dovada că părțile au fost ascultate în mod efectiv și permite părții interesate să o atace, iar instanței de control judiciar îi dă posibilitatea de a analiza hotărârea atacată în raport de motivele invocate. Curtea a subliniat, făcând trimitere la cazul *Suominen vs Finlanda*, că numai oferind motivele pe care se bazează o hotărâre se poate permite un control public al administrării justiției (*Suominen vs Finlandei*, nr. 37.801/97, § 37, 1 iulie 2003). Pe de altă parte, Curtea, reamintind hotărârea din cazul *Smirnova vs Rusia*, a precizat că argumentele pro și contra punerii în libertate nu trebuie să fie „generale și abstracte”, ci aplicate concret la circumstanțele speței.

Curtea a reiterat că, în jurisprudența sa au fost dezvoltate patru motive fundamentale pentru a justifica arestarea preventivă a unui acuzat suspectat că a comis o infracțiune:

- pericolul ca acuzatul **să fugă** (caz relevant: *Stogmuller vs Austria*; reclamantul a fost menținut în arest o lungă perioadă de timp pe motiv că există riscul să fugă, întrucât avea brevet de pilot, iar tatăl său era proprietarul unui avion, temere susținută și de gravitatea pedepsei pe care ar fi urmat să o primească în cazul unei condamnări; Curtea a precizat că nu au existat date sau indicii din care să rezulte riscul invocat pentru menținerea arestării, întrucât nimic din conduita reclamantului nu justifica temerea că se va sustrage de la judecată; severitatea posibilei condamnări nu justifică, prin ea însăși, temerea că reclamantul se va sustrage);
- riscul ca acuzatul, odată pus în libertate, **să împiedice administrarea justiției** (caz relevant: *Wemhoff vs Germania*; reclamantul, broker de profesie, a fost

arestat pentru că a determinat conducerea unei bănci să sustragă sume ale băncii; pe parcursul procesului penal, a făcut mai multe încercări de punere în libertate pe cauțiune, dar nu a achitat cauțiunea fixată sau a achitat sume mai mici decât cele stabilite; reclamantul avea condamnări anterioare, iar un examen medical îl prezenta cu o personalitate instabilă, confirmată și de conduita sa în detenție; Curtea a reținut că menținerea lui în detenție până la condamnarea în prima instanță nu a încălcat art. 5 par. 3);

- riscul ca acuzatul, odată pus în libertate, **să comită noi infracțiuni** (caz relevant: *Matzenetter vs Austria*);
- riscul ca acuzatul, odată pus în libertate, **să tulbure ordinea publică** (cazuri relevante: *Letellier vs Franța*, *Hendriks vs Olanda*. În cazul *Letellier vs Franța*, reclamanta a fost arestată pentru uciderea soțului, realizată prin intermediul unui asasin plătit; după circa 7 luni, judecătorul de instrucție a eliberat-o sub control judiciar; instanța de control judiciar a hotărât menținerea reclamantei în stare de arest, întrucât infracțiunea comisă este deosebit de gravă și comiterea ei constituie, prin ea însăși, un pericol pentru ordinea publică; starea de arest a fost menținută, apoi, circa 3 ani, până la condamnare. Curtea a reținut că pericolul pentru ordinea publică nu poate fi apreciat, mecanic, numai în raport de gravitatea infracțiunii săvârșite, ci trebuie avuți în vedere și alți factori, cum ar fi posibila atitudine și conduita acuzatului după eliberare. Curtea a afirmat că acceptă că, în funcție de gravitatea infracțiunii și de reacția opiniei publice, se poate aprecia existența unui pericol public, care poate justifica arestarea preventivă, cel puțin pentru o perioadă de timp. Totuși, acest motiv de arestare rămâne relevant și suficient numai dacă el se bazează pe fapte capabile să demonstreze că eliberarea acuzatului ar constitui un pericol **actual, prezent**, pentru ordinea publică. Nu constituie temei de menținere în arest simpla apreciere în mod abstract (fără să țină cont de circumstanțele cauzei) că acuzatul a comis o infracțiune gravă. În cauză, un exemplu de „circumstanțe concrete” a fost reprezentat de atitudinea mamei și surorii victimei, care nu s-au opus cererii de liberare formulată de reclamantă și s-au opus doar cererii de liberare formulată de asasinul plătit. În concluzie, Curtea a reținut încălcarea dreptului de a fi eliberat în cursul procesului (art. 5 par. 3) pentru detenția care a urmat punerii în libertate a reclamantei dispusă de judecătorul de instrucție, după 7 luni de la arestare. În cazul *Hendriks vs Olanda*, reclamantul a fost arestat pentru viol și tentativă de omor; durata arestării preventive, până la condamnarea în prima instanță, a fost de circa 6 luni; Curtea a reținut că nu a fost încălcat art. 5 par. 3, întrucât, durata scurtă a procedurilor, justifică aprecierea instanțelor naționale că efectul de tulburare a ordinii publice, care a determinat arestarea, nu a fost încă epuizat).

Aplicând aceste principii la cazul *Calmanovici*, Curtea a reținut că prelungirea arestării s-a făcut fără a se indica și motivele concrete pentru care lăsarea în libertate a reclamantului ar fi constituit un pericol pentru ordinea publică. Curtea a observat că, chiar și în absența unei jurisprudențe naționale care să fie în mod constant coerentă în materie, instanțele interne au definit de-a lungul timpului criterii și elemente care trebuie avute în vedere în analiza existenței „pericolului pentru ordinea publică”, printre care reacția publică declanșată din cauza faptelor comise, starea de nesiguranță ce ar putea fi generată prin lăsarea sau punerea în libertate a acuzatului, precum și profilul

personal al acestuia. Or, Curtea a menționat că, în speță, hotărârile instanțelor interne care l-au menținut pe reclamant în stare de detenție nu au oferit motive concrete pentru a susține acest argument al „pericolului pentru ordinea publică” și pentru a justifica necesitatea de a menține reclamantul în detenție. Aceste hotărâri s-au limitat în esență la a reproduce într-un mod stereotip textul de lege care permite prelungirea și la a adăuga în mod abstract și motivul care ținea de buna desfășurare a urmăririi penale, precizând că rămâneau valabile pentru prelungire aceleași motive care determinaseră luarea măsurii arestării preventive față de reclamant.

Curtea a observat că, potrivit reglementării din legislația internă (codul de procedură penală) noțiunea de „împiedicare a bunei desfășurări a urmăririi penale” este diferită de cea de „pericol pentru ordinea publică”, care a constituit temeiul legal al menținerii reclamantului în arest preventiv. Pe de altă parte, Curtea a constatat că instanțele interne nu au precizat niciodată modul **concret** în care s-ar aplica aceste prevederi în cazul reclamantului și nu au analizat motivele invocate de acesta imediat după punerea sa în detenție referitor la profilul său personal și la situația sa familială, deși în legea internă (art. 136 din CPP) se prevede că astfel de motive trebuie luate în considerare, printre altele, în alegerea celei mai potrivite măsuri preventive. În această privință, Curtea a reamintit că, potrivit art. 5 par. 3, autoritățile trebuie să ia în considerare **măsuri alternative** la arestarea preventivă, în măsura în care acuzatul le oferă garanții în ceea ce privește prezentarea sa la proces. Cu toate acestea, fără a justifica în mod concret împiedicarea adusă de reclamant la buna desfășurare a urmăririi penale sau a invoca și demonstra riscul ca el să nu se prezinte la judecată, instanțele interne nu au analizat niciodată posibilitatea de a adopta una dintre măsurile alternative prevăzute în dreptul intern. Referirea sumară, într-o încheiere de ședință, la gravitatea faptelor comise, la modul în care acuzații se pare că le-ar fi comis și la calitatea acestora nu poate suplini lipsa de motivare a măsurii, întrucât o astfel de „motivare” este de natură să ridice mai multe întrebări decât răspunsuri în ceea ce privește rolul acestor elemente în pretinsa existență a unui pericol pentru ordinea publică. În mod special, Curtea a reamintit că a statuat deja că **este de datoria instanțelor interne să ofere în mod concret, pe baza faptelor relevante, motivele pentru care ordinea publică ar fi efectiv amenințată dacă acuzatul ar fi lăsat liber**. Cunoscând faptul că instanțele interne trebuie să respecte prezumția de nevinovăție atunci când analizează necesitatea de a prelungi arestarea preventivă a unui acuzat, Curtea a reafirmat că menținerea în detenție nu ar putea fi folosită pentru a anticipa aplicarea unei pedepse privative de libertate, sprijinindu-se în mod esențial și abstract doar pe gravitatea faptelor comise.

De asemenea, Curtea a observat că, în toate hotărârile în discuție, instanțele interne **au prelungit arestarea preventivă a reclamantului printr-o formulă globală care îi privea în egală măsură și pe reclamant și pe celălalt coinculpat, fără a răspunde argumentelor invocate separat de fiecare dintre aceștia și fără a ține cont de situația lor deosebită**. Curtea, făcând referire la cazul *Dolgova vs Rusia*, a considerat că o astfel de abordare este incompatibilă cu garanțiile prevăzute de art. 5 par. 3 din Convenție, în măsura în care permite menținerea mai multor persoane în detenție fără a analiza, de la caz la caz, pentru fiecare persoană în parte, motivele ce justifică necesitatea prelungirii detenției.

În consecință, Curtea a apreciat că, întrucât organele judiciare naționale nu au prezentat fapte concrete în ceea ce privește riscurile antrenate în caz de punerea în libertate a reclamantului și prin faptul că nu au ținut cont de măsurile alternative, precum și pentru că acestea au ales să se sprijine în principal pe gravitatea faptelor comise și să nu analizeze individual situația reclamantului, nu au fost oferite motive „relevante și suficiente” pentru a justifica necesitatea menținerii reclamantului în arest preventiv, astfel că s-a produs o încălcare a art. 5 par. 3 din Convenție.

În cazul *Khudoyorov vs Rusia*, reclamantul a fost arestat pentru **cumpărarea și deținerea a 3 g de hașiș**. A fost trimis în judecată, în stare de arest preventiv, împreună cu încă 20 de inculpați și a rămas arestat preventiv 5 ani și 4 luni. Prelungirea arestării a fost motivată generic, prin invocarea gravității faptei comise și severitatea pedepsei ce ar urma să fie aplicată în caz de condamnare. Curtea a acceptat că severitatea pedepsei ce s-ar putea aplica poate constitui un element relevant pentru aprecierea existenței riscului ca reclamantul să se sustragă de la judecată, cel puțin pentru perioada inițială a luării măsurii arestării. Totuși, Curtea a reamintit că a precizat, în mod repetat, că gravitatea acuzației nu poate justifica, prin ea însăși, prelungirea arestării pe o lungă perioadă de timp. Curtea a mai precizat că instanțele naționale nu au încercat deloc să examineze posibilitatea înlocuirii măsurii arestării cu una mai blândă, de genul eliberării pe cauțiune sau al interdicției de a părăsi localitatea, deși art. 5 par. 3 din Convenție obligă la această examinare (desigur, examinarea nu ar putea să aibă un caracter formal, refuzul înlocuirii măsurii arestării trebuind să fie motivat convingător, în funcție de datele concrete ale cauzei, inclusiv cele în favoarea eliberării reclamantului, cum ar fi, în speță: înrăutățirea stării de sănătate, legăturile de familie în zona respectivă – par. 184 din hotărârea Curții în acest caz). De asemenea, Curtea a observat că hotărârile de prelungire a arestării erau motivate stereotip, prin reproducerea aceluiași paragraf din hotărârile anterioare (*copy/paste* sau cu mici modificări). Mai mult, Curtea a observat că prelungirea arestării era dispusă „în bloc”, pentru mai mulți arestați, fără niciun fel de personalizare în funcție de circumstanțele lor personale. În concluzie, Curtea a considerat că, prin faptul de a motiva prelungirea arestării preventive doar generic, prin invocarea gravității faptei, fără indicarea împrejurărilor concrete care o justifică și prin neluarea în seamă a măsurilor preventive alternative detenției, instanțele naționale au prelungit detenția reclamantului pe motive care nu pot fi considerate drept „pertinente și suficiente”, astfel că a fost încălcat art. 5 par. 3 din Convenție.

Într-un alt caz, *Servet Gunduz ș.a. vs Turcia*, persoana în cauză (SG) a fost înrolată în trupele de jandarmi, pentru **serviciul militar obligatoriu, în condițiile în care era un cunoscut (și dovedit) consumator de droguri**, cu episoade de automutilare și o tentativă de suicid, astfel cum rezultă din documentele medicale (unde era calificat ca „dependent de droguri”). În timpul serviciului militar nu i s-a dat armă, comandantul a luat măsuri ca să nu fie lăsat singur și l-a desemnat responsabil cu dormitorul, pentru a avea o ocupație. A fost sancționat, cu avertisment, de mai multe ori, pentru indisciplină. După circa 10 luni de serviciu militar, SG a intrat în conflict cu un superior, în cursul căruia superiorul l-a jignit, reproșându-i că nu este soldat adevărat, pentru că nu are armă, nu face de gardă și creează numai probleme. După alte discuții în contradictoriu, SG a spus că nu va rămâne acolo unde nu e nevoie de el și s-a îndreptat spre câmpul minat, a călcat pe o mină și a decedat. Curtea a fost preocupată dacă autoritățile au încercat să stabilească în ce măsură starea de sănătate a lui SG era

compatibilă cu prezența sa în acel mediu restrictiv și, de asemenea, dacă autoritățile au luat măsuri terapeutice pentru sevrul produs de dependența de droguri sau alte măsuri adaptate problemelor psihice cunoscute. Curtea a observat că dosarul personal ce-l privea pe SG și care era întocmit de unitatea de jandarmi nu cuprindea nicio mențiune cu privire la starea de sănătate a acestuia, pe toată durata efectuării stagiului militar. Pe lângă aceasta, Curtea a remarcat că autoritățile militare au neglijat unul dintre aspectele ce țin de elementul uman, față de specificul serviciului militar obligatoriu, constând în tensiunea ce afectează pe oricine s-ar afla într-o situație de acest gen (situație care poate fi asimilată și altor medii concentraționare, spre exemplu locurile de detenție – n.n.). În cazul unui dependent de droguri cu o vulnerabilitate psihică recunoscută, această tensiune specifică mediului este, în mod evident, exacerbată. În acest sens, Curtea a observat că SG a dat dovadă de o crescută instabilitate psihică și indisciplină, motiv pentru care a primit numeroase sancțiuni cu avertisment. Curtea a concluzionat că omisiunile autorităților de a lua măsuri terapeutice adecvate, la care se adaugă conduita unor persoane din cadrul acestora în perioada premergătoare suicidului, au condus la decesul lui SG, astfel că statul este răspunzător pentru încălcarea art. 2 din Convenție, care protejează dreptul la viață. Deși, acest caz se referă la art. 2 din Convenție, el prezintă importanța și în materia arestării preventive, prin principiile pe care le statuează, în principal prin obligația statului de a asigura tratament medical adecvat celor dependenți de droguri, care sunt aflați „sub puterea statului”.

În cazul *Iorga ș.a. vs România* s-a pus, printre altele, **problema sevrului alcoolic în detenție**. I.M. a fost arestat pentru executarea unei sancțiuni contravenționale de 40 zile închisoare. În urma examenului medical efectuat după încarcerare, s-a menționat prezența unui traumatism cranian vechi, o stare accentuată de confuzie și faptul că IM consuma în mod frecvent cantități mari de băuturi alcoolice. Curtea a reținut că încetarea bruscă a consumului de alcool de către o persoană dependentă produce sevrul, constând într-o schimbare de comportament a persoanei, cu efecte fiziologice și psihologice care se caracterizează prin mai multe simptome (agitație, confuzie, incoerență, delir) manifestate cel mai puternic în a doua și a treia zi de la încetarea consumului. Uneori, sevrul este însoțit de crize de anxietate, insomnie, stare depresivă, atacuri de panică. Pentru calmarea crizelor de sevr alcoolic este necesară o medicație adecvată, fiind folosite medicamente din familia benzodiazepinelor (de exemplu, diazepam). În speță, IM nu a primit nicio îngrijire medicală/tratament în primele 3 zile de la încarcerare (zile în care manifestările sevrului au fost maxime) și, mai mult, a fost încarcerat într-o celulă cu mulți deținuți violenți, arestați pentru comiterea de infracțiuni grave, care au reacționat agresiv la manifestările determinate de sevrul, lovindu-l în mod repetat pe IM. În cele din urmă, cu întârziere de peste 3 zile, lui IM i-au fost prescrise unele medicamente pentru sevr alcoolic, dar, în loc de a-i fi administrate în mod direct, ele au fost înmânate unor colegi de celulă, cu indicația ca aceștia să i le administreze, astfel că nu se poate afirma că lui IM i-a fost administrat vreun medicament. Curtea a subliniat că, prin modul în care au procedat, autoritățile naționale nu au îndeplinit obligația ce revine statului de a proteja viața persoanei prin acordarea de tratament medical adecvat pentru a preveni producerea unui rezultat fatal.

Principiile invocate de Curte, în acest caz pronunțat împotriva României în aprilie 2011, privind necesitatea măsurilor terapeutice adecvate în cazul sevrului alcoolic al unui deținut, sunt aplicabile și în cazul în care **sevrul** unei **persoane** private de

libertate este provocat de **droguri**. Cu privire la sevrăjul provocat de droguri Curtea se pronunțase deja în anul 2003 într-un caz împotriva Regatului Unit al Marii Britanii.

În cauza *McGlinchey ș.a. vs UK*, reclamantii, copiii și mama lui Judith McGlinchey, s-au plâns Curții cu privire la tratamentul la care a fost supusă Judith anterior decesului ei, afirmând că aceasta a fost supusă unor tratamente inumane și degradante. Circumstanțele cazului, așa cum au fost reținute în hotărârea CEDO, relevă că Judith McGlinchey, dependentă de heroină și suferind astm, a fost condamnată pentru furt la executarea a patru luni de închisoare cu toate că autoritățile judiciare ar fi avut alternativa probațiunii cu obligarea la tratament medical pentru adicția de care suferea. La momentul încarcerării, pe 7 decembrie 1998, Judith McGlinchey cântărea 50 de kilograme. A adus la cunoștința personalului medical problemele sale de sănătate. Un medic a consultat-o a doua zi, i-a prescris tratament medicamentos și recomandat personalului din penitenciar să monitorizeze constant starea ei de sănătate. Timp de o săptămână Judith McGlinchey s-a simțit din ce în ce mai rău acuzând simptome de sevrăj dintre care unele vizibile (vomita frecvent), însă nu a fost transferată la spital. După un weekend în care nu a fost chemat vreun doctor și i s-a administrat doar un antivomitiv (metoclopramid), în dimineața zilei de luni, 14 decembrie 1998, Judith McGlinchey a leșinat în celula sa și a fost în cele din urmă transportată la un spital. Starea ei de sănătate era gravă și s-a deteriorat constant până pe 3 ianuarie 1998 când Judith McGlinchey a murit. Cântărea 41 de kilograme. În acest caz, Curtea a hotărât încălcarea art. 3 din Convenția Europeană – dreptul de a nu fi supus torturii și tratamentelor inumane sau degradante – deoarece autoritățile nu au luat măsurile necesare pentru a trata afecțiunile deținutei, pentru a-i ușura suferința și pentru a preveni deteriorarea stării sale de sănătate.

4.2. Studiu de caz: raport asupra vizitei la Centrul nr. 1 de reținere și arestare preventivă din subordinea Direcției Generale de Poliție a Municipiului București

Două reprezentante ale APADOR-CH au vizitat Centrul nr. 1 de reținere și arestare preventivă din subordinea Direcției Generale de Poliție a Municipiului București pe data de 3 noiembrie 2011. Vizita anterioară în acest arest avusese loc în ianuarie 2009.

Un aspect de principiu

Problema aplicării Legii nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal rămâne în continuare controversată în centrele de reținere și arestare preventivă. Art. 81 alin. 4 din Legea nr. 275/2006 prevede că aresturile („centre de reținere și arestare preventivă”) trebuie să fie organizate și să funcționeze „prin regulament aprobat prin ordin comun al ministrului administrației și internelor și al ministrului justiției”. Au trecut mai bine de 5 ani de la intrarea în vigoare a legii, iar *ordinul comun nu a fost emis. Deocamdată regulamentul care se aplică în aresturi este cel aprobat prin Ordinul nr. 988/2005, deci anterior adoptării legii, ordin care nu a fost modificat. Responsabilii IGPR afirmă că sunt aplicate doar acele prevederi care nu contravin Legii nr. 275/2006, însă nu pot indica cu exactitate care sunt acestea. Practica demonstrează că regulamentul neconform*

legii se aplică în aresturi. În acest sens este relevantă practica privind încătușarea la scoaterea din arest. Legea 275/2006 prevede la art. 37 alin. 2 că „imobilizarea cu cătușe, cămăși de forță sau alte forme de imobilizare a corpului este permisă *doar în situații excepționale*”. La mai mult de cinci ani de la adoptarea legii, în toate aresturile de poliție, inclusiv în Centrul nr. 1 de reținere și arestare preventivă din subordinea Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, încătușarea la scoaterea din arest *este regula și nu excepția, conform vechiului act normativ încă în vigoare*. Această problemă a fost de altfel sesizată chiar și de responsabilii arestului.

Aspecte privind organizarea centrelor de reținere și arestare preventivă din subordinea DGPMB

Odată cu măsurile de reorganizare din Ministerul Administrației și Internelor începute în anul 2009, au avut loc schimbări organizatorice și la nivelul centrelor de reținere și arestare preventivă din subordinea DGPMB. Astfel, a fost înființat Serviciul Independent de Reținere și Arestare Preventivă care, pentru o perioadă de câteva luni, a avut în subordine toate cele 12 aresturi din București. Începând din iulie 2010, acest serviciu deține responsabilități privind coordonarea/repartizarea persoanelor private de libertate la nivelul DGPMB (inclusiv escorta – 107 persoane) și are în directă subordine două aresturi: cel vizitat (nr. 1) și Centrul nr. 12 de reținere și arestare preventivă a minorilor. Restul aresturilor din București, în număr de 10 sunt subordonate conducerii secțiilor de poliție unde sunt situate. În această perioadă a reorganizării administrative au fost luate decizii privind gestionarea mai eficientă a fluxurilor de persoane private de libertate precum și a resurselor umane. Ca urmare, toți arestații bolnavi, cei autodeclarați consumatori de droguri și femeile, inclusiv minore, sunt depuși în Centrul nr. 1 (singurul care are cabinet medical propriu), iar toți minorii de sex masculin sunt depuși în Centrul nr. 12, toate categoriile de persoane vulnerabile fiind astfel în directă responsabilitate a Serviciului Independent de Reținere și Arestare Preventivă (în continuare, SIRAP).

Concret, toate persoanele ce urmează a fi introduse în cele 12 centre de arest din București sunt controlate din punct de vedere medical de către un medic sau un asistent, la cabinetul din incinta DGPMB, cabinet subordonat Direcției Medicale din cadrul Ministerului Administrației și Internelor. Dacă persoana declară că suferă de o afecțiune este trimisă la un consult de specialitate (în cazul declarării consumului de droguri, persoana este prezentată pentru consult la Spitalul „Prof. Dr. Al. Obregia”). Ulterior, aceștia sunt prezentați ofițerului de serviciu. Acesta verifică documentele persoanelor și decide în ce centru va fi depusă persoana, având în vedere atât caracteristicile persoanei, cât și disponibilitatea unor locuri vacante în centre și apropierea persoanelor de anchetatori. Percheziția corporală are loc la introducerea în centrul de reținere și arestare preventivă. Responsabilii SIRAP au afirmat că procedurile privind percheziția, atât corporală, cât și în camerele de deținere, se realizează conform standardelor în sensul că: sunt efectuate de personal de același sex cu persoana privată de libertate, nu implică genuflexiuni sau control al cavităților corporale, iar percheziția camerelor se realizează în prezența uneia dintre persoanele private de libertate găzduite în camera respectivă.

Specificul arestului, efective, durata deținerii

Centrul nr. 1 de reținere găzduiește practic toate categoriile de persoane vulnerabile (femei, bolnavi, consumatori de droguri), mai puțin minorii de sex masculin. Sunt deținuți aici și adulți fără probleme de sănătate.

La data vizitei, în arest se aflau 142 de persoane private de libertate, dintre care:

- 43 de femei (22 în stare de reținere sau de arest preventiv, 12 condamnate definitiv și 9 la dispoziția instanței). Una dintre femei era minoră la momentul depunerii în arest și figura în evidențe ca atare, însă la data vizitei împlinise 18 ani;
- 99 de bărbați (75 în stare de reținere sau de arest preventiv, 14 condamnați definitiv și 10 la dispoziția instanței); dintre aceștia 8 declaraseră că sunt consumatori de droguri.

Referitor la perioada de ședere în Centrul nr. 1 din subordinea Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, responsabilii au afirmat că persoanele rămân aici cel puțin 2-3 săptămâni și sunt transferate către secțiile de arestare preventivă din sistemul penitenciar în momentul în care se finalizează urmărirea penală. APADOR-CH reamintește că persoanele care au primit mandat de arestare de la judecători ar trebui transferate de îndată în centrele de arestare preventivă din sistemul penitenciar, adică ar trebui să stea în aresturile poliției maximum **24 de ore cât durează reținerea** și, eventual, alte câteva ore pentru efectuarea formalităților legate de transfer dacă judecătorul a emis mandat de arestare.

În ceea ce privește personalul ce deservește centrul, responsabilii au declarat că este insuficient (6-7 persoane pe tură).

Spații și condiții de detenție, discuții cu deținuții – situația gravă din Camera 19

Arestul are 31 de camere de deținere, cu un total de 171 de paturi instalate. Față de situația constatată la vizita anterioară, numărul de paturi este mai mare cu 24 în condițiile în care a fost amenajată o singură cameră în plus (pentru persoane cu dizabilități).

Camerele de deținere sunt situate pe două niveluri, la demisol și parter. La parter sunt camerele destinate găzduirii femeilor și cea amenajată pentru persoane cu dizabilități, iar la demisol sunt găzduiți bărbații (consumatorii de droguri sunt repartizați în două dintre aceste camere).

Din punct de vedere al dimensiunilor, camerele de deținere sunt de două tipuri: unele au aproximativ 12 mp, iar celelalte, aproximativ 14 mp. În cele de 12 mp sunt instalate patru paturi (o excepție este cea pentru persoane cu handicap, unde sunt instalate trei paturi), iar în restul sunt instalate fie șase, fie opt paturi. În plus, în unele cazuri, în camere sunt găzduite mai multe persoane decât numărul de paturi instalate. De exemplu, în camera 4 de la demisol, cu o suprafață de aproximativ 14 mp, la data vizitei erau instalate opt paturi ocupate de șase persoane. Revine o suprafață mai mică de 3 mp fiecărei persoane, iar în cazul ocupării tuturor paturilor instalate, o suprafață mai mică de 2 mp. Într-o altă cameră, de aproximativ 12 mp, în care erau repartizate

patru persoane în patru paturi, una dintre persoane a afirmat că au existat situații în care au fost mai multe și ca urmare au fost nevoite să împartă paturile.

APADOR-CH reamintește faptul că în cadrul vizitei din 2006 în România, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii a făcut recomandarea ca spațiul de deținere să fie de *minimum 4 metri pătrați pentru fiecare deținut și pentru aresturile poliției, nu doar în penitenciare. Această cerință nu este respectată în Centru nr. 1 de reținere și arestare preventivă unde există supraaglomerare.*

Fiecare cameră are propriul grup sanitar sub forma unei cabine (1 mp) dotate cu chiuvetă și duș. Față de vizita anterioară, reprezentantele asociației notează faptul că grupurile sanitare au fost dotate de către responsabilii arestului cu chiuvete și perdele la dușuri.

Situația privind iluminatul natural și aerisirea camerelor a rămas la fel ca la ultima vizită, adică relativ satisfăcătoare. Dar faptul (semnalat de asociație în mod repetat) că becurile din camere rămân aprinse pe toată durata zilei și a nopții poate crea o stare de disconfort. Arestul este dotat cu sistem de alarmare vizuală și cu aparate video de supraveghere, instalate pe coridoare.

Hrana furnizată persoanelor private de libertate este adusă în continuare de la Penitenciarul Rahova și este de calitate foarte proastă. Cei prezenți în camere la data vizitei au afirmat că foarte rar pot mânca ciorba și uneori câteva bucăți de cartofi scoși din tocană. Mulți deținuți se hrănesc cu alimentele primite de la aparținători cu ocazia vizitelor (10 kg de alimente greu alterabile, la care se adaugă sucuri și fructe) și au acces la frigidere în care le pot depozita.

Camera 19 – una dintre camerele „drogaților”

În această cameră, condițiile de detenție sunt la nivelul a ceea ce Convenția Europeană a Drepturilor Omului numește tratament inuman. În camera de aproximativ 12 mp erau instalate la data vizitei patru paturi ocupate de cinci arestați (unul dintre aceștia se afla în momentul discuției la anchetă, astfel că reprezentantele asociației au vorbit cu patru dintre ei). În cameră plutea un miros fetid provenind în primul rând de la unul dintre pereții grupului sanitar plin de igrasie și de mucegai. Chiuveta nu funcționa, iar apa curgea doar pe țeava dușului și doar rece. Doi dintre cei cazați aici, consumatori de droguri, au relatat că s-au simțit foarte rău în primele zile de privare de libertate, când au fost în sevrăj. Fuseseră prezentați medicului specialist, însă tratamentul prescris de acesta a constatat doar în câteva pastile calmante. Asociația reamintește că tratamentul eficient pentru consumatorii de droguri este un imperativ legal și că privarea persoanelor private de libertate de asistență medicală adecvată reprezintă încălcarea unui drept fundamental. Arestații din camera 19 s-au plâns și de faptul că sunt nevoiți să se îngheșuie cinci persoane în patru paturi, de proasta calitate a hranei, de faptul că nu au televizor în cameră și de lipsa activităților în general. De menționat că unul dintre arestați – M.F. – cu probleme cardiace, nu avea nicio legătură cu consumul de droguri și nu înțelegea de ce trebuia să stea în acea companie. Din explicațiile primite, a rezultat că repartizarea lui la camera 19 ar fi fost făcută doar pentru că arestul era supraaglomerat la data aducerii. Dar, deși problema supraaglomerării fusese rezolvată, arestatul M.F. nu fusese mutat într-o cameră mai potrivită cu afecțiunea de care suferă.

Activități, corespondență, contacte cu exteriorul, alte drepturi

Cele patru curți de plimbare se găsesc în aceeași stare ca la vizita anterioară, adică niște țărcuri în care arestații nu pot decât să stea în picioare sau să facă doi-trei pași.

Cele de la demisol au o suprafață de aproximativ 10 mp iar cele de la parter de aproximativ 15 mp. Reprezentantele APADOR-CH au întâlnit deținuți la „plimbare”. Aceștia au afirmat că sunt scoși la aer zilnic între o jumătate de oră și o oră.

Clubul, situat la parter, este o încăpere dotată cu masă de ping-pong. La momentul vizitei reprezentantelor APADOR-CH, nu se afla nimeni la club. Unii arestați nici nu știu de existența clubului, în vreme ce alții sunt descurajați de obligația de a face cerere pentru a avea acces în sala respectivă. Asociația propune accesul la sala de ping-pong pe baza unui orar zilnic, după modelul ieșirii la curțile de aer. Evident, ambele activități vor avea loc în fiecare zi, fără ca una să o înlocuiască pe cealaltă. Menținerea sistemului actual pe bază de cerere anulează o bună parte din efectele benefice așteptate de la o inițiativă altfel foarte bine venită.

Sala de gimnastică, amenajată la demisol, este dotată cu aparate de forță moderne. Deținuții care vor să meargă la sală trebuie să facă cerere care le poate fi admisă după ce sunt consultați de medic și acesta își dă acordul. Mai multe persoane și-au exprimat nemulțumirea față de faptul că durează mult (aproximativ 3 săptămâni) până să se obțină permisiunea de acces la sală.

Majoritatea camerelor sunt dotate cu televizoare funcționale ce aparțin arestaților.

Vizitele familiei, telefoanele către familie și grefa sunt permise săptămânal, iar convorbirile telefonice cu avocatul, în orice moment, la cerere. Cutia poștală este amplasată pe hol, deținuții având posibilitatea să își depună personal corespondența. Camera destinată convorbirilor telefonice a fost recent reamenajată.

Nu a intervenit nicio schimbare cu privire la activitatea judecătorului delegat în acest arest, se prezintă numai în cazuri speciale (refuzul de hrană), iar arestații nu îi cunosc activitatea/atribuțiile. APADOR-CH revine cu solicitarea ca responsabili aresturilor să informeze persoanele private de libertate despre existența și atribuțiile instituției judecătorului delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate.

Asistența medicală

Cabinetul medical care deservește Centrul nr. 1 de reținere și arestare preventivă și toate celelalte aresturi din București și Ilfov se află în subordinea Direcției medicale din MAI. La momentul vizitei, personalul cabinetului medical era compus din trei medici și patru asistenți medicali care asigură permanența, lucrând în sistem de ture. Cei trei medici își desfășoară activitatea în trei cabinete: unul amplasat în interiorul Centrului – pentru persoanele deținute aici, cel de-al doilea, amplasat la intrarea în incintă – pentru vizita medicală la depunerea în arest precum și pentru orice problemă de sănătate a arestaților din toate centrele de arest din București, iar cel de-al treilea cabinet funcționează exclusiv pentru angajați ai DGPMB. Este evident că personalul medical este insuficient dacă se ține cont de faptul că fluxurile de arestați sunt destul de intense.

Cu toate acestea, atât personalul centrului, cât și deținuții au afirmat că, în caz de nevoie, fiecare dintre arestații care solicită dimineața la apel să fie văzut de doctor beneficiază de consultație în aceeași zi.

Medicul de serviciu a afirmat că duce lipsă de medicamente și s-a plâns de colaborarea cu unele spitale civile.

Similar situației constatate la vizita din 2009, în arestul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București nu există niciun fel de **posibilitate de accesare a unor servicii de prevenire a transmiterii HIV/SIDA. Responsabilii arestului, dar și medicul continuă să afirme că în acest stabiliment este exclus să aibă loc relații sexuale.** De asemenea, situația privind **acordarea de tratament eficient pentru consumatorii de droguri a rămas aceeași.** Tratamentul substitutiv este neacceptat la nivelul IGPR în condițiile în care este în mod explicit prevăzut în acte normative în vigoare: **Ordinul Ministrului Justiției nr. 1216/2006** privind modalitatea de derulare a programelor integrate de asistență medicală, psihologică și socială pentru persoanele aflate în stare privativă de libertate, consumatoare de droguri și **Ordinul comun nr. 282/2007** emis de Ministerul Internelor și Reformei Administrative, Ministerul Sănătății Publice și Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse definesc ca „situație specială” starea privativă de libertate a unui consumator de droguri beneficiar de servicii și stabilesc responsabilități clare referitoare la **modalitatea de continuare a tratamentului substitutiv.**

Concluzii și recomandări

- **APADOR-CH solicită dezafectarea imediată a camerei nr. 19 până la renovare și igienizare. Deținerea unor persoane în condițiile din camera 19 reprezintă o încălcare a art. 3 al Convenției Europene privind drepturile omului;**
- **Asociația atrage atenția asupra problemei supraaglomerării și solicită măsuri urgente pentru remedierea situației cum ar fi, de exemplu, transferarea de îndată a persoanelor care au primit mandat de arestare în sistemul penitenciar;**
- **APADOR-CH consideră că personalul cabinetului medical (și așa insuficient) trebuie să se ocupe exclusiv de starea de sănătate a persoanelor private de libertate.**

Asociația solicită responsabililor din IGPR să revizuiască regulamentele și procedurile interne (neconforme cu legislația în vigoare) cu privire la asistența medicală pentru consumatorii de droguri din aresturile poliției și atrage atenția asupra faptului că neacordarea de tratament medical adecvat persoanelor private de libertate consumatoare de droguri reprezintă o încălcare flagrantă a drepturilor acestora.

Raportul este disponibil la http://www.apador.org/show_report_nf.php?id=228.

BIBLIOGRAFIE

Codul penal

Codul de procedură penală

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Cazul BULFINSKY împotriva ROMÂNIEI, Hotărârea din 1 iunie 2010, definitivă la 1 septembrie 2010 (Cererea nr. 28.823/04)

Legea nr. 143 din 26 iulie 2000, privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri

Ordonanța de urgență nr. 121 din 21 decembrie 2006 privind regimul juridic al precursorilor de droguri

Noul cod penal

Noul cod de procedură penală

„Raportul național privind situația drogurilor din România”, Agenția Națională Antidrog, 2002-2011

Experiențe ale consumatorilor de droguri din România în arest preventiv

Barber, J.G., Bolitho, F. și Bertrand, L.D. (1999), „Intrapersonal versus Peer Group Predictors of Adolescent Drug Use”, in *Children and Youth Services Review*, 21(7), 565-579.

Becker, H.S. (1953), „Becoming a Marihuana User”, in *The American Journal of Sociology*, 59(3), 235-242.

EMCDDA (2009), *An overview of the problem drug use (PDU) key indicator*, Lisabona: EMCDDA, disponibil online la <http://www.emcdda.europa.eu/publications/methods/pdu-overview>

Friedman, A.S. și Glassman, K. (2000), „Family risk factors versus peer risk factors for drug abuse. A longitudinal study of an African American urban community sample”, in *Journal of Substance Abuse Treatment*, 18, 267-275.

Lloyd, C. (1998), „Risk factors for problem drug use: Identifying vulnerable groups”, in *Drugs: Education, Prevention and Policy*, 5(3), 217-232.

Matza, D. (1969), *Becoming deviant*, ed. a V-a, Prentice-Hall.

Sutherland, E.H. (1947), *Principles of criminology*, ed. a IV-a, Philadelphia: J.B. Lippincott.

Swadi, H. (1999), „Individual risk factors for adolescent substance use”, in *Drug and Alcohol Dependence*, 55, 209-224.

UNODC (2010), *World Drug Report 2010*, New York: United Nations.

ANEXE

Anexa 1. Descrierea proiectului

Scopul proiectului:

Creșterea nivelului de conștientizare a beneficiilor aplicării măsurilor destinate să reducă folosirea excesivă a măsurii de încarcerare preventivă și suprapopularea din aresturile poliției și din închisori, având în vizor consumatorii de droguri din România, în interesul societății.

Descrierea activităților:

Cercetare

A1. Documentarea situației privitoare la regulile și reglementările legate de arestul preventiv în ceea ce-i privește pe consumatorii de droguri.

RHRN a realizat o analiză a cadrului legal împreună cu APADOR-CH. Datele referitoare la consumatorii de droguri aflați în arest preventiv (condiții de detenție, proceduri de îngrijire medicală) au fost culese prin vizite la fața locului, cereri de informare, interviuri cu persoane-resursă și desk review (rapoarte și statistici disponibile). Informația astfel culeasă a fost prezentată în raportul de față, cu concluzii și recomandări ce vor fi diseminate și comunicate factorilor de decizie ca măsuri de luat în considerare pentru reducerea folosirii excesive a măsurii de arest preventiv în cazul consumatorilor de droguri.

A2. Documentarea cazurilor și deciziilor relevante pentru practicile Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) cu privire la arestul preventiv, mai ales în ceea ce-i privește pe consumatorii de droguri.

Deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) au fost analizate pe Internet (<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/search.asp?skin=hudoc-en>) de către APADOR-CH. Cercetarea s-a aplecat asupra Convenției pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale în protocolul nr. 11 articolele nr. 3 (interzicerea torturii), 6 (dreptul la un proces echitabil), 8 (dreptul la respectarea vieții private și familiale). Realizarea unei sinteze a jurisprudenței CEDO pe acest subiect, rezultatul fiind comunicat părților implicate.

A3. Realizarea unei cercetări cu scopul de a documenta păreri și mărturii culese de la consumatorii de droguri sau familiile acestora cu privire la arestul preventiv și consecințele acestuia, analizând accesul la servicii medicale și sociale în timpul încarcerării.

Un studiu calitativ a documentat perspectivele consumatorilor de droguri și ale rudelor acestora asupra arestului preventiv și consecințelor acestuia. Studiul a fost realizat pe baza unui ghid de interviu care a fost aplicat la cel puțin 30 de consumatori de droguri (sau rude apropiate) care au fost în arest preventiv din cinci orașe ale României.

La cercetare au lucrat doi sociologi și personal din RHRN, care a participat la etape culegerii datelor.

Cercetarea este inclusă în raportul de față.

Advocacy

A4. *Întâlniri cu factorii de decizie*

Aceste întâlniri au scopul de a promova rezultatele cercetării și recomandările cu privire la procedurile din cadrul măsurii de arest preventiv și modalitățile de a ameliora practica judiciară și nu neapărat schimbarea legilor. Instituțiile principale vizate sunt Consiliul Superior al Magistraturii, Ministerul Justiției, Administrația Națională a Penitenciarelor, Procurorul General (acesta poate trimite către Consiliul Superior al Magistraturii propuneri cu referire la stabilirea practicilor judiciare în rezolvarea anumitor cazuri).

Alte instituții vizate: Ministerul Administrației și Internelor, Inspectoratul general al poliției Române, Agenția Națională Antidrog.

Un consultant internațional a fost angajat pentru a oferi sprijin tehnic în implementarea activităților proiectului.

Întâlnirile ar trebui să cuprindă două etape diferite: 1) prezentarea concluziilor și recomandărilor cercetării; 2) identificarea cauzelor/soluțiilor posibile cu privire al problemele amintite. Consultantul internațional a verificat rapoartele cercetării, a creat strategia de *advocacy* și a participat la întâlnirile cu factorii de decizie.

Comunicare

A5. *Diseminarea informațiilor*

Sprijinirea schimbării înseamnă organizarea în scopul creșterii nivelului de putere, atragerea suportului public pentru schimbarea în cauză. După documentarea situației, informațiile generate de cercetare vor fi diseminate prin diferite canale de comunicare, în funcție de capacitate și împrejurări: copii ale raportului, Internet, articole în presă, radio, televiziune).

Organizarea uneia sau a două conferințe de presă pentru a crește vizibilitatea cercetării și pentru a porni dezbateri publice asupra arestului preventiv.

Anexa 2. Ghid de interviu

Consumatorii de droguri în arestul preventiv

RHRN & APADOR-CH

I. Istoria de viață

- I.1. Familie (componentă, relații, resurse)
- I.2. Locuire (vecinătăți și schimbări)
- I.3. Grup de egali/anturaj
- I.4. Educație școlară și ocupație profesională (traectorii școlare și profesionale)
- I.5. Obişnuințe în administrarea resurselor financiare (balanța venituri/cheltuieli, personale și în familie)
- I.6. Date factuale (gen; vârsta la momentul interviului; fapta pentru care este arestat...)

II. Istoria consumului

- II.1. Tipuri (combinații) de substanțe
- II.2. Tipuri de consum (singur/în grup, excepțional/ocazional...)
- II.3. Traectoria consumului (debut, perioade de abinență, reluare)
- II.4. Nivelul maxim de consum
- II.5. Pierderile generate de consum (materiale, psihologice, sociale...)
- II.6. Servicii de sprijin specializat, de-a lungul timpului

III. Experiența detenției temporare

- III.1. Perioada detenției temporare:
 - momentul zero – arestarea
 - arestul poliției
 - arestul în penitenciar, până la condamnarea pe fond
 - arestul în penitenciar, după condamnarea pe fond
- III.2. Condiții de detenție (spațiu, acces la lumină/aer natural, igienă, hrană, activități etc.)
- III.3. Nivelul consumului, imediat înainte de arestare
- III.4. Servicii de sprijin specializat, înainte de arestare și în detenție
- III.5. Nevoi resimțite în perioada detenției (ierarhie), inclusiv probleme de natură medicală datorate consumului și evoluția situației sociomedicale
- III.6. Costuri și beneficii ale experienței detenției (ierarhie)
- III.7. Vizite, în perioada arestului (familie, grup de egali...)

Încheiere: privire spre viitor, după experiența detenției.

Anexa 3. Proprietățile medicamentelor folosite pentru a trata simptomele sevrajului

Nr.	Medicament/Substanță	Proprietăți
1	Carbamazepină	medicament anticonvulsiv și de stabilizare a stării psihice
2	Diazepam	anxiolitic, anticonvulsiv, hipnotic, sedativ, relaxant al mușchilor scheletali și proprietăți amnezice
3	Dormicum/Midazolam	anxiolitic extrem de puternic, amnezic, hipnotic, anticonvulsiv, relaxant al mușchilor scheletali și proprietăți sedative
4	Levomepromazină	Analgezic puternic și proprietăți antiemetice
5	Fenobarbital	barbituric cu anticonvulsiv, proprietăți sedative și hipnotice
6	Piafen/Metamizol	analgezic și antipiretic puternic
7	Tramadol	un analgezic sintetic cu acțiune la nivel central folosit pentru tratarea durerilor moderate spre moderat-severe

Sursă: Wikipedia

Anexa 4. Legea nr. 143 din 26 iulie 2000 (selecție de articole)

Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de droguri

Capitolul II. Sancționarea traficului și a altor operațiuni ilicite cu substanțe aflate sub control național

Art. 2

(1) Cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deținerea ori alte operațiuni privind circulația drogurilor de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) au ca obiect droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 3

(1) Introducerea sau scoaterea din țară, precum și importul ori exportul de droguri de risc, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) privesc droguri de mare risc, pedeapsa este închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 4

Cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, cumpărarea sau deținerea de droguri pentru consum propriu, fără drept, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 5 ani.

Art. 5

Punerea la dispoziție, cu știință, cu orice titlu, a unui local, a unei locuințe sau a oricărui alt loc amenajat, în care are acces publicul, pentru consumul ilicit de droguri ori tolerarea consumului ilicit în asemenea locuri se pedepsește cu închisoare de la 3 la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 6

(1) Prescrierea drogurilor de mare risc, cu intenție, de către medic, fără ca aceasta să fie necesară din punct de vedere medical, se pedepsește cu închisoare de la 1 an la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și eliberarea sau obținerea, cu intenție, de droguri de mare risc, pe baza unei rețete medicale prescrise în condițiile prevăzute la alin. (1) sau a unei rețete medicale falsificate.

Art. 7

Administrarea de droguri de mare risc unei persoane, în afara condițiilor legale, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 4 ani.

Art. 8

Furnizarea, în vederea consumului, de inhalanți chimici toxici unui minor se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

Art. 9

Producerea, fabricarea, importul, exportul, oferirea, vânzarea, transportul, livrarea cu orice titlu, trimiterea, procurarea, cumpărarea sau deținerea de precursori, echipamente ori materiale, în scopul utilizării lor la cultivarea, producerea sau fabricarea ilicită de droguri de mare risc, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 10

Organizarea, conducerea sau finanțarea faptelor prevăzute la art. 2-9 se pedepsește cu pedepsele prevăzute de lege pentru aceste fapte, limitele maxime ale acestora sporindu-se cu 3 ani.

Art. 11

(1) Îndemnul la consumul ilicit de droguri, prin orice mijloace, dacă este urmat de executare, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani.

(2) Dacă îndemnul nu este urmat de executare, pedeapsa este de la 6 luni la 2 ani sau amendă.

Art. 12

(1) Se pedepsesc cu detențiunea pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi faptele prevăzute la art. 2, 3 și 5, dacă persoana care le-a săvârșit face parte dintr-o organizație sau asociație ori dintr-un grup de cel puțin 3 persoane, cu structuri determinate și care sunt constituite în scopul comiterii acelor fapte și al obținerii de beneficii materiale sau de alte foloase ilicite.

(2) Se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 15 ani faptele prevăzute la art. 4, 6, 7, 9 și 11, dacă au fost săvârșite în condițiile prevăzute la alin. (1).

(3) În cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (1) și (2), dacă faptele au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 13

(1) Tentativa la infracțiunile prevăzute la art. 2-7, la art. 9 și 10 se pedepsește.

(2) Se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunilor prevăzute la alin. (1).

(...)

Art. 15

Nu se pedepsește persoana care, mai înainte de a fi începută urmărirea penală, denunță autorităților competente participarea sa la o asociație sau înțelegere în vederea comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-10, permițând astfel identificarea și tragerea la răspundere penală a celorlalți participanți.

Art. 16

Persoana care a comis una dintre infracțiunile prevăzute la art. 2-10, iar în timpul urmăririi penale denunță și facilitează identificarea și tragerea la răspundere penală a altor persoane care au săvârșit infracțiuni legate de droguri, beneficiază de reducerea la jumătate a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

(...)

Art. 19

În cazul în care un toxicoman este condamnat pentru săvârșirea unei infracțiuni, se aplică în mod corespunzător dispozițiile Codului penal și ale Codului de procedură penală.

ART. 19/1⁵

(1) În cazul săvârșirii infracțiunilor prevăzute la art. 4, procurorul dispune, în termen de 24 de ore de la începerea urmăririi penale, evaluarea consumatorului de către centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, în scopul includerii acestuia în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri.

(2) După primirea raportului de evaluare, întocmit de centrul de prevenire, evaluare și consiliere antidrog, în baza expertizei medico-legale în termen de 5 zile, procurorul dispune, cu acordul învinuitului sau inculpatului, includerea acestuia în programul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri.

(3) Dacă împotriva învinuitului sau inculpatului s-a luat măsura arestării preventive, aceasta poate fi revocată sau înlocuită cu altă măsură preventivă.

(4) În toate cazurile, urmărirea penală este continuată potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală.

ART. 19/2⁶

(1) Dacă, până în momentul pronunțării hotărârii, inculpatul respectă programul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, instanța de judecată poate să nu aplice nici o pedeapsă acestuia sau să amâne aplicarea pedepsei.

(2) În cazul în care amână aplicarea pedepsei, instanța stabilește în cuprinsul hotărârii data la care urmează să se pronunțe asupra pedepsei, interval de timp care nu poate fi mai mare de 2 ani, corelat cu durata programului integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri.

(3) Intervalul de timp dintre momentul pronunțării hotărârii și data stabilită de instanță, potrivit alin. (2), constituie perioadă de probă pentru inculpat.

(4) Pentru învinuitul sau inculpatul care refuză includerea într-un program integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, se aplică dispozițiile Codului penal și ale Codului de procedură penală.

(5) Dacă în perioada de probă inculpatul a respectat programul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, instanța poate să nu aplice nici o pedeapsă.

(6) Dacă inculpatul nu respectă programul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri, instanța poate să amâne încă o dată aplicarea pedepsei, pentru același termen, și reincluderea în circuitul integrat de asistență a persoanelor consumatoare de droguri sau să aplice pedeapsa prevăzută de lege.

5. Articolul 19/1 al acestei legi intră în vigoare odată cu Noul cod penal.

6. Articolul 19/2 al acestei legi intră în vigoare odată cu Noul cod penal.

Raportul de față conține concluziile documentării și analizei informațiilor și opiniilor disponibile în privința condiției consumatorilor de droguri aflați în arest preventiv. Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului „Consumatorii de droguri în arest preventiv: o abordare din perspectiva drepturilor omului” finanțat de Open Society Foundations și executat de către Romanian Harm Reduction Network, având drept partener principal Asociația Pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki și, ca parteneri instituționali, Inspectoratul General la Poliției Române și Administrația Națională a Penitenciarelor.